

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

Den Engelschen ende Ne'erduitschen
ONDERRICHTER,

HET TWEEDE DEEL.

Waar in

Samen-praatjes/ gemeene Redenen/ Discoursen/ Sendt-brieven / ende Sin-spreuken / om daar dooz tot de wetenschap / ende 't aansaan van de Engelsche Sprake geriefelijk te komen/ vergadert zijn.

Mitsgaders, een Kleine

V O C A B U L A A R,

Ofte Woordt-Boekje, met het gemelde Aanhangzel daar aan bekljvende.

The English and Low-Dutch

I N S T R U C T E R,

THE SECOND PART:

Wherein

Are Collected Common Dialogues, Communications, Discourses, Letters, and Sentences, readily for to come thereby to the knowledg and liking of the Dutch Tongue.

Together with A Small

V O C A B U L A R,

And the mentioned *Appendix* joyning thereunto.

T O T R O T T E R D A M,

Gedrukt by *Bastiaan Wagens*, Boek-verkooper op't Steiger. In't Jaar 1677.

CAPITTEL I.

Een Morgen-groetenif-
se tuffchen *A. B.* en-
de *B. D.*

GODT gebe
H. *L.* een
goede moz-
gen/ Heer.

Ende H.
L. van ge-
lijke/ Mijn Heer, een goe-
de mozgen / ende een goet
jaar.

De Heere vergunt H.
L. een goeden mozgen/
Seigneur.

Mijn Heer, 't selve zp
H. *L.* gegeven/ met alle
boozspoet.

Goede mozgen/ Juf-
frouw / Meestresse / &c.

Ende u ock; God ge-
be H. *C.* een goede moz-
gen/ Seigneur. ende H. *L.*
desgelijks Meester *C.*

Goede mozgen/ Buur-
man.

Ik bedancke H. *C.* mijn
lieben naasteu/ (gebuur.)

Godt gebe u een goe-
den dagh/ Meester *B.*

Ende u oock Mr. *A.*

De Heere gebe H. *C.*
een vrolijken dagh.

Een goede / ende een
blve dagh zp H. *L.*

Monseur, Ik bedancke
H. *C.* seer oormoedelijc,

CHAPTER I.

*A morning salutation be-
tween A, B. and B. D.*

GOD give you a good
morrow, *Sir.*

And to you likewise, *Sir,*
a good morrow, and a
good year.

The Lord graunt you a
good morrow, *Sir,*

Sir, the same be given to
you, with all happiness. (or
prosperity.)

Good morrow, Madame,
Mistresse, &c.

And to you also, God
give you a good morrow,
Sir, and to you the same in
like manner, Master *C.*

Good morne, (*morning*)
Neighbour.

I thank you my loving
Neighbour.

God give you a good
day, Maister *B.*

And to you also, Mr. *A.*

The Lord give you a
joyful (*frölik*) day.

A good, and a merry day
be to you.

Sir, I most humble thank
you.

Sir,

Sir, God give you (*good Luck,*) and all prosperity.

I wish the same to you, with a good heart.

I wish you a good day.

I wish the same to you likewise.

Sir, how do you do this morning.

Sir, ready do to you any service.

Sir, how goes it with your health this morning-side.

Sir, very well, at your Commandement.

Let this be a prosperous day to you, Sir.

My dear friend; & that it might not go ill with you too.

How have you rested to night?

Well, God be praised (*or I thank the Lord.*)

Sir, what do you up so early this morning, abroad in this cool weather, I pray you?

How, (*why*) is it not time to be up: and as concerning the weather, it its temperate, and tolerable.

Seigneur, Godt gebe H. E. goedt geluk / ende alle boozspoedighheit.

't Zelve wensche ik H. E. met goeder herre.

Ik wensch H. U. een goeden dagh.

Ik wensch H. E. het selve insgelijkx.

Mijn Heer, hoe vaart gij desen ochtent.

Seigneur, bereidt om H. E. eenigen dienst aan te doen / (ofte te bewijzen.)

Mijn Heer, hoe gaat 't met uw' gezondheid in desen ochtent-stondt.

Monseur, seer wel / tot uwen gebode.

H. moet desen dagh / (Mijn Heer) een boozspoedige dagh zijn

Och dat 't ook met H. E. niet en mocht qualijk gaan: myn waerde vrient.

Hoe hebt ghy van desen nacht gerust?

Wel / Godt lof / (ofte ik dank den Heere.

Seigneur, wat maekt D. E. desen morgenstont soo vroegh op / buiten in dese koelte / ofte t koel weder / ik bid u?

Hoe / is 't niet tijd op te zijn? ende wat het weder belangt / het is rameslijk / ende verdozaaglijk / ofte verdozaagzaam.

Daarom staat ghy soo
vroeg op?

's Morgens (ofte's och-
tens) vroegh op te staan
is't alderge sondste ding
van de gantsche Werelt.

Wherefore do you rise
so soon?

To rise early (or betimes)
mornings, is the most
whole somest thing of all
the World.

CAPITTEL II.

CHAPTER II.

Begroetingen in't ont-
moeten, (ofte tegen-
komst) en van elkan-
deren scheidende,
tusschen A. B.

*Salutations at meeting by
the way: and parting
one from each other, be-
tween A. B.*

Godt behoude D. L.
G. Meester B.

De Heere behoude D.
L. ook/ mijn Heer.

Godt beware D. G.
herteljk/ Seigneur.

Ende D. G. ook alsoo
cordialjk: zyt ghy wel
te pas?

Hoe vaart ghy/ mijn
Heer?

Hoe hebje't gemaakt
sedert d'anderen dagh?
Hoe geboelje u seiben
sedert gisteren?

Seer wel: Ik ben
wel/ Godt zy dank/ tot
uwen dienst.

Hoe staat'et leven al/
mijn Heer?

Seigneur, Ik bebinde
dat ik wel te pas ben:
Godt zy geloofst.

God save you, Master
G. B.

The Lord preserve (or
protect) you likewise, Sir.

God save you heartily,
Sir.

And you also as cordia-
ly: are you well.

How do you do, Sir.

How have you done since
the other day? How do
you feel your self since
yesterday.

Very well, I am well
thanks be to God, at your
service.

How stands it with your
health, Sir?

Sir, I find my self well:
praised be God.

And

And you, *Sir*, how is it with you? well?

I also am in health, blessed be God, how do's your Father, and your Mother, how do they do, and all the whole family, are they in health?

They are in good health. God be praised.

How go's it with you, my *friend*?

It go's well with me, go's it but so well with you, my loving friend?

I wish you good health, *Sir*.

The same I wish to you also, *Sir*.

How go's it with your *affaires*?

How stand's the matters with you?

Very well, *Sir*.
I salute you, *Sir*.

And I you thelike.
Are you well, are you well disposed?

I fare well: Indeed (or *verely*) I am in good disposition [of body] I am healthful, and in good prosperity.

Ende ghy / mijn Heer, hoe is't met D. V. ? Wel?

Ik ben ook gesont / gesegent zy Godt: hoe vaart D. V. Vader / ende D. V. Moeder / hoe vaarse: ende al het geheel Hups-gesin / zynse gesont?

Zy zyn in goede gesontheit: Godt lof.

Hoe gaat 'et met D. V. mijn vriend?

Het gaat met my al wel: gaat het maar alsoo wel met D. V. mijn liebe vriend?

Ik wensche D. V. goede gesondtheit mijn Heer.

Dat selve wensche ik D. V. ook / Seigneur.

Hoe gaat 'et met D. V. dingen / (handel) ofte af-faken?

Hoe staan de saken met D. V.

Seer wel / Mijn Heer.

Ik groete D. V. mijn Heer.

En ik D. V. desgelijck.

Zyt gy wel / zyt gy wel te pas?

Ik vare wel: Ik ben, hoorwaar wel te pas (ofte in goede gestalte nis van lichaam) ik ben wel te deegh / ende in goede welbarentheid.

Wat is goet : dat is
raar / ende ongemeen : dat
gaat wel / dat is my wel
een aangename tdinge :
dat verbindt mijn herte :
dat is my lief om te hoor-
ren : Ik hoor dat geerne /
hoorwaar (mijn Heer) Ik
verheuge my althit uiter-
maten ser in D. N. wel-
vaart : Ik bidde D. N. be-
forget uw gesondheit /
wel / behoed ofte bewaart
dees' uwe gesondheit.

Ik bedank u i ooghtlik.
Ik en kan nu niet langer
toeben ; Ik ben in haast
om te gaan : Ik moet
gaan (mijn Heer) en wilt
my niet langer ophou-
den / Ik heb mijn tyd van
doen : Ik en magh hier
niet bliben staan : Vaart
wel Meester A. Adieu :
Ik wensehe dat D. N. ge-
sondtheit magh ghedue-
righlyk aanhouden : blijft
Gode bevolen / (ofte zyt
Gode aanbevolen.)

Ende u ook mijn waar-
de bziert : Gode behorde
D. N. van alle ongeluk
(ofte ongeval) Gode ge-
lepde D. N. Gode zy met
D. N. geliebet u (ofte wilt
het u gelieven) van mij-
gent wegen / mijn cordiale
groetenisse aan D. N.
Hups' vrouwe ende kin-
deren aan te bieden.

That is good : that is rare,
and not ordinary : that go's
well , that is pleasing ty-
dings to me : that rejoyceth
my heart : I love to hear
that : I hear that gladly ,
truely , Sir , I rejoyce ex-
ceedingly , alwayes at your
welfare : I beseech you to
take care of your health ,
preserve this your health.

I highly thank you. I can
tarry no longer now . I am
in haste to begone : I must
go, Sir, be pleased to detain
me non longer ; I have
need of my time : I may
not bide to stand here still :
fare you well Maister A.
God be with you : I wish
your health may continual-
ly, or alwayes continue : be
you recommended to God.

And you also my dear
friend : God preserve you,
from all mischaunces. God
guide you : God be with you
may it please you, in my na-
me (or in my behalf) to pre-
sent my cordial salutations
to your Wife, and Children.

Sir,

Sir, I thank you, I ſhall do your meſſage: I kindly ſalute you in their behalf, and I pray, recommend me alſo to your reverend Father and Mother, very kindly.

Seigneur, Ik bedanke D. V. (ik hebje hooglijk te bedanken) Ik ſal u boodſchap doen: Ik groete D. V. b'zindelyk van harent wegen / ende ik bidde, doet miine gebiedeniffe ook aan D. V. eerwaardige Vader ende Moeder / (ſeer beleefdeſlyk / (ofte goethertighlyk.)

CHAPTER III.

Salutations for the Evening-tide, between G and H.

What a Clock is it, *Sir*?

What time a night is it? (or what hour of the night may it be?)

What a Clock is it now, *Sir*?

It is ten a Clock, it is nigh ten: it is wel nigh ten, it hath ſtruck ten, it is almoſt ten a Clock, it is about ten a Clock, *Sir*.

I knew it not, I ſuppoſe it is not ſo late; me thinks it cannot be ſo late.

With your favour, but it is, it is verely, it is ſo, indeed.

CAPITTEL III:

Groeteniffen voor den Avöndt-ſtondt, tuſſchen G. ende H.

He laat is 'er? (hoe veel heeft de Klock) mijn Heer?

Wat ure (in ofte van) der nacht is't?

Seigneur, wat ure is het nu?

Het is tien uren (ofte de Klock heeft tien) het is by tienen/het heeft tien geſlagen/het is by na tien uren/ het is outrent tien uren/ mijn Heer.

Ik en wiſt et niet / Ik meene het ſoo laat niet en is / my dunkt dat het ſo laat niet weſen kan.

Behoudens uw gunsſte/ het is toch/ het is immers/

mers/ het is in der daat it is truly, Sir, I have heard
 alsoo / het is waarlijk it strike.
 (waarachtigh) mijn Heer,
 Ik heb't hoozen slaan.

Monsieur, wat uren zijn
 't die daar slaan? weetse't?

Elf/ mijn Heer, het is
 elf uren.

Mijn Heer, wat uur
 mag't doch wesen? bid ik.

Seigneur, het en kan niet
 mankeren (ontbreken)
 maar het moet elf zijn.

Dan is het tijd te bed-
 de te gaan / het is als dan
 hoogh tijd te gaan slapen:
 wy sullen dan gaan sla-
 pen: wy moeten van ons
 praatjen af bzyken / ende
 dan scheiden / ende na onse
 ruste gaan.

Ik ben niet bakerigh :
 Ik heb rechte voort geen
 ruste van doen : Ik ben
 niet slaperigh : Ik ben
 noch heel wakker.

Maar ik ben doch heel
 bakerigh / mijn oog-sche-
 ten zijn met vaak bevan-
 gen / rust is my seer nood-
 digh / (ofte ik hebbe ruste
 seer noodigh van doen.) Ik
 ben seer slaperigh : Ik en
 kan myn oogen niet lan-
 ger open houden; Ik segg
 D. A. daaromme goeden
 nacht / mijn Heer ; Godt
 geve D. A. eenen goeden
 nacht / mijn bzyndt,

Sir, what houres be they
 there that strike? know you
 it?

Eleven, Sir, it is Eleven a
 Clock.

Monsieur, what a Clock
 may it be? I pray,

Sir, it cannot fail but it
 must be Eleven.

Then it is time to go
 bed: it is high time then to
 go sleep: we will then go
 to sleep: we must break of
 our discourse, and then
 depart, and go to our rest.

I am not drowsy: I have
 at present to need of rest;
 I am not sleepy: I am who-
 ly awake still.

But I am very drowsy, my
 eyelids are heavy of sleep
 (or taken with sleep) rest is
 very needful for me (or I
 have great need of rest) I am
 very sleepy: I cannot hold
 my eyes open any longer;
 I bid you therefore good
 night, Sir; God give you a
 good night, my friend.

Go to sleep then , and God keep you , I wish you a good night , let this night be beneficial unto you , I wish this night might be salubrious to you , I wish from my heart , that you may sleep soundly (or without Incombrance) the life-long night.

I thank your for all your kindness (*affability*) and good wishes. God be with you.

But stay a little, waite a while, sure , me thinks that you do somewhat forget your self; ought we not first to pray to God together ?

I thank you , for putting it in remembrance ; If it please you to perform the duty I will very willingly joyne with you therein.

Go to, I will do it for this time , by the help of God, &c.

Gaat dan slapen / ende God beware D. I. Ik wensche D. G. een goeden nacht / laat dese nacht D. I. voordeelich zijn / ik wensche dat dese nacht D. I. magh heilsaam (gesondelijk) zijn : Ik wensche van herten dat gij onbesozght (ofte onbekommert) dees' geheele nacht dooz mooght slapen.

Ik bedancke D. I. van wegen alle uwe vziendelijckheit / ende goede begeerten. Godt zij met D. I.

Maar veidt een wensigh / (luttel) wacht een weinigh tijds (wijle) my dunkt dat gij u selfs vzi wat vergeet : behooren wy niet met malkanderen Godt eerst te bidden ?

Ik bedancke D. I. van wegen d'indachtigmakinge. Indien (ofte soo) het D. I. belieft dese plicht te doen / ik sal seer geerne met D. I. daar in aanspannen.

Wel an : Ik sal't vooz dit maal met Godts hulpe doen / &c.

CAPITTEL IV.

CHAPTER IV.

Een Gemeine t' Samen-
sprak, van 's ochtens
op-staan, tusschen M.
F. en P.

*A familiar Discourse, of
uprising in the morn-
ing, between M.
F, and P.*

How/ Francois! staat
Hoy / datje school mag
gaan: je sulc geslagē woz-
den/want 't is al ober se-
venen/ (ofte seven ueren.)

HO, Francis! Arise, that
you may go to school :
you will be beaten, for it is
past seven a Clock.

Maakt u gereet / kleet
u / ende rept u haastelijc/
ende biddet Godt om u te
segenen / dan suldy u wen
ontbijt hebben.

Make you ready, dresse
you, and hye you quickly,
and pray to God for to
bless you, then you shall
have you breakfast.

Margriet / geeft my
mijn kouffe / haast u wat/
ik bid u doch / waar
hebye mijn wambais ge-
leit / langt my mijn kouf-
se-banden / ende mijne
schoenen : zijne schoon.

Margery, give me my
stockings, make hast, I pri-
thee, where have you laid
my doublet, reach me my
garters, and my shoes : be
they clean?

Doet eerst een schoon
hembt aan / want dat is
al te vuyl.

First put on a clean shirt,
for that is too fowle.

Haast u dan / want ik
sal anders te lange wach-
ten (bey'en.)

Make haste then, for else
I shall wait too long.

't Is noch bochtig/beid
een weinigsken. (een oo-
genblik) gy moet een wijl-
tje wachten / dat ik 'et aan
't vper magh drooghen.

It is moist yet, stay a lit-
tle while (*the twinkling of an
eye*) you must wait a very
little while, that I may drye
it by the fire.

Ik wil soo lang niet
toeven / gaat henen / ik
en wil'er geen.

I will not tarry soo long.
go your way, I'll none of it:
Your

Your Mother will chide me, if you should go to school, without your clean shirt.

I had rather that you be chidden, then that I should be either blamed (*rebuked*), or beaten. Now, where are my woollen, or linnen socks, my Coat, my Cloak, and my bonnet, my sattin Cap, and my hat? where is my gown, my girdle, my gloves, and my muffle, my handcherchife, my sachel, my Books, my Inkehorn, with my pennes, and penknife, where are all my things?

I have nothing at all ready I have not any thing at hand.

I'll tell it my Father, I will make you to hear chiding (*that is, to be chidden*) I'll cause you to have anger of my Father. Peter, bring me some water, for to wash my face and hands.

I desire no River-water, for it is not clear, give me well-water, or Fountain-water.

Uw' Moeder sal my bekhiden / sooje sonder uw' schoon hembdt t'school soude gaan.

Ik hadt lieber dat ghy bekeken wordt / dan dat ik ofte berispt / ofte gesmeten sou worden. Nu / waar zijn mijn wolle / of linne sokken / mijn Rok / mijn Mantel / ende mijn Bonnette / mijn satijne Muts / en mijnen hoet? waar is mijn Tabbaart / mijn Riem / mijn Handt-Schoenen / ende mijn Mousse / mijn Neusdoek / (ofte Snuitdoek.) mijn Sacrien / mijn Boeken / mijn Ink-koker / met mijn Pennen / ende Penne-mes / waar zijn alle mijne dingen?

Ik en heb niet met alle gereedt / ik en heb niets by de handt.

Ik sal't mijn Vader seggen / ik sal u doen kiben hoorzen / ik sal u veroorzaken van mijn Vader gramschap te hebben. Pieter brenghet my wat waters / om mijn aangesicht ende handen te wasschen.

Ik en begeer geen Rivier-water / want't is onklaar / geest my put-water / ofte Fontein-water.

Neemt het Lampet /
ende giet op mijne han-
den / giet hoogh.

Ende en ſoudje in 't
Bekken niet konnen waſ-
ſchen / moet gij altydt een
knecht by uw' Elleboge
hebben / boozwaer gij zyt
al te aalweerdigh.

Wilje dat ik mijnen
mondt ſpoele / ende mijn
aengeſicht waſſche / daar
me' ik mijne handen ge-
waſſchen hebbe ?

Meidt / geeft my een
doogh-doek.

Siet / daer hangt eenen
ſchoonen witten handt-
doek.

Geeft my mijnen ont-
bijt nu / want ik ben nu
al gereet / ik bid u maekt
vaſt / ende rept u (wat.)

Wel / maer waer is
uwen ſchuldigen plicht /
hebje deſen ochtrent uwen
Vader ende Moeder eer-
biediglijk begroet ? Wat
hebt gij dat vergeten ?

Waer is mijn Vader ?
Hy is in de Winkel.

Goeden dag / Heer Va-
der / ende eegen goeden
morgen u allen / mijn Va-
ders geſelſchap.

Zijdt opgeſtaen / is dit
tijdt ten achten (ofte ten
acht uren) op te ſtaen / gij
ſult gegceſſelt worden /

Take the Ewer, or Laver,
and powre upon my hands
powre high.

And could you not waſh
in the Baſon, muſt you al-
wayes have a man at your
Elbow, truly you are too
to wanton, or Malapert.

Will you that I rince my
mouth, and waſh my face,
wherewithal I have waſh-
ed my hands ?

Maid, give mee a To-
wel.

Lo! there hangeth a fair
white Towel.

Give me now my break-
faſt, for I am now ready, I
pray thee make haſte, and
hye you [*ſomewhat.*]

Well, but where's your
duty, have you reverently
ſaluted (*greted*) your Father
and Mother, this morning?
What! have you forgotten
that?

Where is my Father?
He is in the Shop.

Good morrow, Sir
Father, and a good mor-
ning to you all, my Fathers
Company.

Are you got up, is this
time to riſe, at eight a
Clock, you will be whipt, I

crow. (I warrant you.)

Go, kneel down, fall upon your knees first, worship God the Lord.

Our Father, which art in heaven, &c.

Now go your wayes, and present my kind respects to your Master and Mistris, and tell'em, that I desire, they would be pleased to take the paines, for to come and dine with me to morrow: that will save you from being girkt [whipt.]

A way now, get you gone my Child, and learn well, that you may say you lesson to me, when you come anon from school.

Well, I will my dear Father. Good morrow, Father.

CHAPTER V.

To learn how to buy, and sell.

Good morrow, Sir, and your Company. And you likewise Mistris.

What do you here in the

Ik hertroutus/ [Ik versekere u.]

Gaet/knielt neder/balt op uw knien eerst/ aenbid Godt den Heere.

Onse Vader, die in de Hemelen zijt, &c.

Gaet nu henen/ ende presenteert mijn vziende-lijke verbieding aan uw' Meester en Meesteresse / en seght haer / dat ik begere / dat sy gelieven de moeite te doen / om morgen te komen ende middaghmaal met my te houden: dat sal u behouden [ofte behoeden] van gegeeftelt te worden.

Maakt u nu op wegh/ mijn kindt / ende leert wel / op dat gy my uw' lesse moogt opseggen / als gy flux van der Schole t' hups komt.

Wel / Ik sal mijn Vader lief. Goeden morgen Vader.

CAPITTEL V.

Om te leeren koopen, ende verkoopen.

Goeden dag / Heer, ende de uw' Maetschap. Ende u ook Meesteresse / [Maistresse.]

Wat maekt gy alhier

soo vzoegh in de koutwe/
hebje hier lang geweest?

Ontrent een uure.

Hebt gij van daag wat
[yetwes] verkocht?

Wat soude ik alreeds
verkocht hebben / ik en
heb so veel niet als hant-
gift ontfangen.

Noch ik.

Zijt goets moets [ofte
hebt goeden troost] ik
berhope / dat Godt ons
eenige Kallanten / ofte
Koopluy senden sal.

Ik hoop her ook / hier
komter een hy sal hier [of
berwaards] komen.

Bient / wat ontbreekt
u [ofte wat hebje gebrek]
wat wilje koopen / komt
hier / [herwaarts] belieft u
pers te koopē / aanschout
ende siet / of ik niet en
heb dat u aanstaat / dat u
bient.

Komt binnen / ik hebbe
hier goedt Laken / goedt
Lijn-waat van allerley
soorten / en van alle prij-
sen / goede Zijde-lakenen /
Kamelot / Damast / Flu-
weel : Ik heb ook goedt
Vleesch / goede Fisch / en
goeden Haring : Hier is
goede Boter / ende ook
goede kaas / Edamsche /
Tergoutse / &c.

Wilje een goet spaans

cold so soon, have you been
here long?

About an hour.

Have you sold any thing
to day?

What should I have sold
already, I have not so much
as taken handsel.

Nor I.

Be of good courage [or
good comfort] God will send
us some Chapmen, or *Mer-
chants*, I hope.

I hope so [*it*] too, here
come's one, he will come
hither.

Friend, what lack you,
what will you buy, Come
hither, doth please you to
buy ought [*any thing*] look
[*vow*] and see, If I have not
that likes you, that serves
your [*turn*].

Come in, I have here good
Cloth, good linnen of all
sorts, of all prises, good
Silks, Chamblet, Damaske,
Velvet, likewise I have good
Flesh, good Fish, and good
Herrings: Here is goot But-
ter, and alsoo good Cheese,
Edams, Tergowes: and so
forth.

Will you buy a good spa-
nish

nish leater, or sattine Cap, a good hat, or Castor; or good Books in French, English, Low-Dutch, Latin, or in Italian, or desire you a writting Book, buy somewhat, look what will serve you, & what may be for your turn, I will give you good cheap: ask for what you please, I'll let you see it, the sigt shall cost you nothing, but your own paines.

How much shall I pay for th'ell of this Cloth?

You shall pay five Shillings for it.

How much must an Elle of this piece of Linnen cost me?

It shall cost you a dollar, (or thirty shivers.)

How much the pound of this Cheele (*supplice, the value, or price.*)

The pound I rate, at five groates. [i.e. $2\frac{1}{2}$ shiver.]

What cost the canne of this Wine?

The canne must yeild me five shivers.

How much do you rate the piece _____?

I rate it seven gilders, and

leer/ ofte satijnen Mutz
koope/ een goeden Hoed/
ofte Mastooz/ ofte goede
Boeken in 't Frans/
Engels/ Nederduitsch/
Latijn/ ofte Italiaans/
ofte wijze (begeertje) een
Schrijf-boek/ koopt doch
wat/ besiet wat u dient/
ende wat u geriebt mag/
ik sal u goeden koop ge-
ven: vzaagt naar wat
u belieft/ ik sal 't u l. las-
ten sien/ 't gesichte en sal
u niet kosten/ dan uw
eigen moeite.

Hoe veel sal ik booz
d'Elle van dit Laken be-
ralen?

Ghy sult'er vijf schels-
lingen af (voor) betalen.

Hoe veel moet my een
elle van dit stuk lijnwaet
(ofte linnen) kosten?

Het sal u eenen daalder
(ofte dertig stuivers) kos-
ten.

Hoe veel gelt het pondt
van dese kase.

Het pondt gelt / ofte
waerdere ik op vijf groot.

Wat gelt de kan van
desen Wijn?

De kan moet vijf stul-
bers gelden.

Hoe veel looffe t stuk
_____?

Ik waerdeer'et met
een

ten woort (ofte omme
geen woorden te maken)
seben gulden tien stui-
bers.

Wat sal ik daer voor
geven / maer en over-los-
bet my doch niet ? bid ik.

Aken ik / zeker : Ik en
sal 't u niet over loben / ik
sal 't u met een woort seg-
gen / ghy sult 'er af (voor)
betalen (sooje 't hebt) se-
ben-en-twintigh stui-
bers ende een halve / als
't u belieft / dat is immers
niet duer.

Met is veel te veel (ofte
een groot ghedeelte al te
veel.)

Voortwaar 't en is niet ;
hoe veel biedt ghy my ?
biedt wat : Ik en sal 't u
niet geven / voort 't gene
ghy my biedt / biedt my
wat.

Wat soude ik daer op
bieden ?

Ghy hebt 't my al te
hoog geloof.

Ik en heb : maer 's is
niet geseyd / dat ik 't niet
voor minder verkoopen
en sal / als ik et wel ge-
waerdeert hebbe : seght
my wat ghy 'er voort ge-
ven wilt.

Ik sal 'er twee-en-twint-
igh stuibers voort geven /
en niet een deult meer.

ten stivers , at a word (or to
make no words.)

What shall I give for that,
but do not over-prise [or
over-value] it to me ? I pray.

Not I surely [or certainly]
I will not over-rate it you,
I'll tell it you at a word, you
shall pay for it [if you have
it] twenty and seven sti-
vers, and a half, if it please
you, that is forsooth not
dear ?

It is much to much (or a
great deal too much.)

Forsooth it is not ; how
much do you bid me ? bid
something : I will not give
it you, for that which you
proffer me, bid me
somewhat.

What should I bid upon
that.

You have sed it me a too
high a price.

I have not : but it is not
said, that I will not sell it
for lesse, then I have rated
it : tell me what you will
give for it.

I will give twenty and
two stivers for it, and not a
doite more.

For that price it is no to be sold, you proffer me lesse you bid me too little; I have some here, which I can sell you for that price: but it is not so good, no not to be compared, it does not come neer it by a good way, I will shew it you; look, this I will sell you for lesse price; but the least price is not alwayes good to be sought: can you do better then buy that which is good? If you were my Brother, I could give you not a better.

Will you take [*have*] my mony?

Not so.

You shall have yet two stivers, and a half more.

I cannot: I should still be a looser by it: I let it you as neer as I may, I have set you the lowest, and uttermost price, what should one make many words about it.

[*thereon*]

I may give no more.

Well, God guide you: go, and trye elsewhere: if you

Dooy dien prijs en is't niet te koop / gy bied my verlies / gy bied my al te weinigh / [luttel;] Ik heb hier wel wat / dat ik u dooy dien prijs verkoopen kan / maer 't en is soo goet niet / neen niet te vergelijken / het en genaekt 'et niet by een goet stuk weeghs; Ik sal 'et u toonen: Siet / dit wil ik u wel verkoopen om minder prijs; doch de minste prijs en is niet altydts [altoos] goet gesocht: kanje beter doen dan te koopen 't gene dat goet is: al waerje mijn Broeder / ik en soude u een beter niet kunnen geben.

Wilt gy mijn gelt aennemen [*hebben* ?]

Alsoo niet.

Ghy sult noch eenen stoter meer hebben.

Ik en kan: Ik soud' er noch een verlieser aan zijn: Ik verlaat het u so deum als ik [wel] mag / ik hebbe u de laeghste / en de uiterste prijs gestelt / wat soud' men daer aen vele woerden maken.

Ik en magh niet meer geben.

Wel / Godt geleide u: gaet / ende ondersoekt ergens

gens op een ander : soose
 beter koop kunt koopen/
 gysult et vooz eenen stul-
 ber hebben / ghy kund'et
 nergens bekomen vooz
 de prijs / diese mp biedt/
 ende al sulke waere : Ik
 ben machtigh om alsoo
 goeden koop te verkoo-
 pen als een ander man /
 als vermandt in de Stadt;
 maer ik en wil'et te ver-
 lies niet vercoopen; Ik
 verlaat het u by na vooz
 de selfde prijs dat et mp
 gekost heeft / Ik moet
 wat winnen / Ik en sit
 hier niet om niet niet al
 te winnen / [te ontfangen
 krijgen] soo ik'et afwen-
 den kan: want ik moer'er
 af leven / ghy weet wel
 genoegh dat alles heel
 [seer] duur is / d'een moet
 nootzakelijk d'ander vol-
 gen. Soo je belieft mp
 de ses-en-twintigh stul-
 bers te geven / gysult'et
 hebben / andersins ik en
 kan D. L. niet helpen /
 ghy valt mp al te hardt
 om mede te handelen.

Wat ben ik voozwaer ;
 men kan aan D. L. niet
 winnen ; dat pder een so
 broedt ware / als ghy /
 ik soud' mpy Winkel
 [wel] moeten toefluiten ;
 want ik en soud' het broot
 niet krijgen om te eten.

can buy cheaper you shall,
 have it for a stiver ; you
 can get it [or have it] no
 where for the price you bid
 me, and such ware ; I am
 able to sell it as cheap as any
 other man, as any in the
 City, but I will not sell it te
 losse, I offer it you very
 neer for the same price, that
 it hath cost me, I must gain-
 some what, I sit not here
 to gain [to receive, get]
 nothing, if I can shift it; for
 I must live by it, you know
 well enoug that every thing
 is very dear thone must
 needs follow th'other. If
 you please to give me the
 twenty and six stivers, you
 shall have it, otherwise I
 cannot help you, you fall to
 hard for me to deal with.

Forsooth, that I am ; men
 [one] can gain nothing by
 you; if every one were as
 per cimonious [thrifty, or
 sparing] as you, I might
 shut up my shop; for I
 should not get bread to eat.
 It

It pleaseth you, to say so.

It is true indeed.

Now, hear me a word.

Well, speak (say) something to the purpose.

I will give you the other stiver, and not a mite more. I may bestow no more, I should be chidden.

That were a small matter, I likewise should get and obtain displeasure, if I let it go for less, are you within a stiver? it is a shame that you should vex (or tempt) a woman so long for one stiver; what may a stiver or two avail you?

Yea, you say well, here a stiver, and there a stiver, will make two: Well shall I not have it?

Not for that price, Sir.

Fare well then; I'll go where I shall (or may) meet with better use [*usage*].

You are well come: Now, come hither, take it I may not refuse handsel: It is too to good cheap.

You will say so: but I say, it is too dear, you have beguiled, and defrauded me,

Het belieft / u alsoo te seggen.

't Is in der daat waar. Nu hoort mp een woort. Wel / segt wat te den gen.

Ik sal u d'ander stiver geven / ende niet een sier meer / Ik en mag niet meer beste en / Ik soude bekeven zijn.

Dat ware een kleine sake / Ik soude ook onlust behalen / ende verkrijgen / soo ik 'et om minder liet gaan / zijt gp binnen een stiver? (ofte op een stiver na) 't is schande datje een Drouw-mensch om een stiver soo langhe temptert wat magh u een stiver of twee batē?

Ja / ghp seght wel / eenen stiver hier / ende eenen stiver daar / maken wel twee: Wel an / sal Ik 'et niet hebben?

Om dien prijs niet / Sr. Adieu dan / Ik wil gaan alwaar ik beter onthaal ontmoeten sal.

Gp zijt welkom: Nu / komt hier / neemt het / Ik en magh geen handt-gift ontseggen: 't is al te goe koop.

Dat wilje seggen: maar ik segge / 't al te duer is / gp hebt mp bedrogen / ende

ende verhoort/ geeft/ ghy hebt
my bekocht.

Ak ſchelde het u quijdt
is 't ſake datje u ſelven
ongenoeght bebindt.

Alſoo te doen / 't ſoude
my een ſchande zijn ; hou
daar is u geldt ; hoe veel
moet ghy hebben ?

Wat weet gy wel ghe-
noegh / vijftien ponden /
ende thien ſchellingen : is
't niet alſoo / is het niet te
dege ?

Wel / ſiet daar / ende
geeft my thien ſtivers
we'erom.

Ak en heb geen klein
gelt / hoor hoe veel geeft
gy my dit ?

Hoort acht ſchellingen /
ende ſes groot.

Hoort dien prijs en wil
ik 'et niet ontfangen /
'ten is ſo veel niet waert/
ghy ſchat het al te hoog.

't Is doch / vzaecht 'et
liever yemandt anders.

Geeft my ander geldt /
Ak en ſoud' dit niet kon-
nen begeben (uitgeven.)

Gy moogt wel genoeg-
ſaemlyk / Ak wil 't u goet
doen / ſoo 't niet en gaet :
alsje 't niet en kunt wegh
ſchikken / vzaecht 'et my
wederom / ende ik ſal u
ander gelt geben : houdt /

you have over-fold it me.

I release (or acquite) you
of it, if that you find your
ſelf agrieved, (or malecon-
tent.)

That would be a ſhame
for me, to do ſo: hold there
is your mony; how much
muſt you have?

You know that well e-
nough, fiſten pounds, and
ten ſhillings: is it not ſo, is
it not right?

Well, ſee there, and give
me ten ſtivers, back again.

I have no ſmall change,
for how much do you give
me this?

For eight ſhillings, and
ſix groate, (ſtem.)

I will not take it at that
price, it is not worth ſo
much, you rate it too high.

But it is, aſke ſomebody
eſe, I pray.

Give me other mony, I
ſhould not be able to put off
this.

You may ſufficiently well,
I will make it good, if it do
not go: if you cannot put it
away, bring it me again,
and I will give you other
mony: hold, for to pleaſe

you,

you, there is an other piece.

I am now content : will you have it carryed, I will cause it to be carryed for you ; *Sirra*, thou boy ! take this , go with the Gentleman.

It is needless, (or not necessary) I can carry it well my self ; fare well, Mistris.

I thank you heartily, my friend: when you have need of any thing, come to me again, I will afford you as good a penner, as any man, as well without mony, as with mony, come when you will, and make tryal of it, come boldly.

Well, Mistris, I will do it very freely, and willingly : Now, be you commended to God.

Grand mercy, *Sir*.

CHAPTER VI.

A Meal, or Feast, of ten Persons, &c.

From whence come you now, John ?

baer is een ander stuk / om u te bidden te stellen.

Au ben ik te bidden ; wilt gyp 't gedragen hebben / Ik sal 't voor u doen dragen ; Lecker, Bengel, gyp Jongen ! neemt dit / ende gaet met den Edelman.

't Is niet van noode / ik kan 't selfs wel dragen ; Adieu Meestresse (Vrouw.)

Ik heb D. V. hertelijk te bedanken / mijn brient : als gyp petwes van doen hebt / komt wederom by my / Ik sal D. V. soo goeden koop geven / als eenigh Mensch / soo wel sonder gelt / als met gelt / komt wanneer gyp wilt / ende ondersoekt het / komt stout lyk.

Wel / Meestresse / [Vrouw] Ik sal 't seer byppostelijk / ende geerne doen : Au / zyt Gode bevolen.

Grootē dank / Seigneur.

CAPITTEL VI.

Een Maeltijd, ofte Gastmael van tien Personen, &c.

Van van waer komt gyp nu ?

Ik

Ik kome soo van de
Stadt van London / van
de Kerke / van de Predi-
ca.le / van de Markt / van
de Beurs / uit het Land /
van mijn Ooms ende
Aentjes / van de Scho-
le / &c.

Daar gae / waar he-
nen - dus sachtigh / waar
na toe is de gang / (ofte
werwaerts wandelt gy ?)

Ik gat' huis / ik ga na
huis toe.

Hoe lange hebt ghy te
London geweest : hebt
ghy aldaar lange ghe-
weest ?

Wat nieuws in die Kant-
streek (in dat gewest ?)

Daarlijk geen dat goet
is / (ofte voorwaer niet
goets.)

Koophandel / en mee-
ringh verloopt.

In wat Jaar wasje
gebozen ?

In ——— ende ghy
hoe oudt zyt ghy ?

Ontrent twaalf Ja-
ren oudt.

Heinrik, hoe laat is't
ofte wat tijdt / ofte uure
van den dagh is't ?

Mer is by na twaalf
uuren / het is by twaelf /
het is over twaelf.

Is't alsoo laet / kan t
soo laet wel zyn / ik mis ?

I come even so from the
City from London, from
the Church, from the Ser-
mon, from the Market,
from the Exchange, out of
the Country, from my
Uncle, and Aunts, from the
school, &c.

Whither go you, which
way thus in such speed, to-
wards what place is your
walk ?

I go home, I am going
homeward.

How long have you been
at London: have you been
there long?

What news in that Coun-
try?

Truely, none good,

Commerce, and trading
goeth backward.

In what year was you
born?

In ——— and you how
old are you?

About twelve years old.

What a Clock is it, Hen-
ry, or what time, or hour
of the day is it?

It is almost twelve a
Clock, it is neer twelve, it
is past twelve a Clock.

Is it so late, can it be so
late, I trow?

Yes

Yea, surely : Yea, assuredly.

Sir, I must go hence then, I fear that my Mother will be discontented, and sore displeas'd with me, for tarrying [staying] so long, I am in doubt, but, that my Mother will reprove me sadly; and am likewise blameworthy: I commit you to God, *Herman.*

Have you such great and mighty haste? hath our Master not asked for me (or inquired after me.)

I did not hear him enquire after you: well, I can [or may] tarry [or stay] no longer, to talke with you, fare well, I go.

Go your way: when shall we see you again, when shall we meet again [or meet one another again?]

God give you good eaven, my dear Mother, and all your Company.

John, whence come you now? wherefore come you so late? is this well done, to come home at such a season? I bad you to come from school at four, and it is now almost six, if it be not struk; tell me now,

Ja / boozeker: gewis-
selijk Ja.

Ik moet dan van hier (gaan) mijn Heer, ik vrees dat mijn Moeder met my onbervoeght / ende seer mislaaght sal zijn / om dat ik soo lange beyde: Ik ben in twiffel / doch / dat mijn Moeder my boozelijk bestraffe wil: en ik ben ook wel straffens waardigh: te Gode / Herman.

Hebje sulken grootē ende machtigen haast? en heeft onse Meester na my niet gevraagd?

Ik en hoorde hem niet na u vernemen: wel / ik en kan (ofte magh) niet langer toeben / om met u te praten. Adieu / ik ga.

Gaat uwes weeghs: wanneer sullen wy u weder sien / wanneer sullen wy malkanderen weder te gemoet komen? (ofte ontmoeten?)

Godt gebe u goeden Avont / mijn Moeder lief / ende al uwe' geselschap.

Dan waer komje nu / Jan? waerom komt ge soo laet? is dit wel gedaen / op sulken gety t' hups te komen? ik had u belast ten vieren van t' School te komen / ende 't is nu by na ses uren / soo

soo 't niet geslagen en is; segt my nu waer hebt gy desen geheelen tijdt geweest; want Ik weet wel / datje al lange van 't School geweest hebt: Ik wil u versekeren / dat u Meester wel hoorzen sal / hoe ghy lang den wegh vertraecht / ende lantresant / ende op u Moeders woorden geen gade en slaet / (ofte en achter uw' Moeders woorden niet met allen, (niet een biesje.)

Ik smecke uw' gunste / waerde Moeder / Ik komme soo terstont van 't School / Ik hebbe nieuwswors gepenst / den tijdt was [ons] verlopen al eer wy 't gewaer wiersden; Indier D. C. belieft te senden / onse Meester sal u berichten [ofte bescheidt doen] of 't alsoo niet en is / gelijk ik segh.

Dat sal ik doen: Ik wil de waerheid weten: Au gaet / en dekt de Tafel / bereidt de Tafel / [ofte maekt de Tafel gereet] ende haest u [wat] ras.

Wel [waerde] Moeder / ik sal 't doen: ik sal alles in sijn stel schikken / [ofte re recht stellen] doch waer is het Tafel-laken [Am-melaken.]

where have you been all this time; for I know well that you have been a long while from School; I'll assure you, your Maister shall hear now you loiter and linger by the way, and regard your Mothers words not at all [not a rub.]

I beg your favour, forsooth Mother: I come even now from School, I have loitred no where, the time was gone ere we were aware; if you please to send, our Master will informe you [forsooth;] whither it be not so, as I say.

I will do it; I'll know the trutch: Go now and cover the Table, lay the Cloth, prepare the Table, [or make the Table ready] and haste you quickly.

Wel, [forsooth] Mother, I shall do it: I will set all things in its order [or at rights] but where is the Table-cloth?

The

The Tablecloth is there within upon the Cupboard, ſed the ſalt on firſt, can you not remember that? I have told you of it more then twenty times, you mind [or think] of nothing you ſhould learn, it is a great ſhame.

Go and fetch me the trenchers, and plates, the Cups, Beakers, gobletts, romers, wine-glaſſes, and the napkins.

Well, forſooth Mother, where bethey?

You can find nothing, there, there they be, was it not well ſought? Go and fetch Bread.

Well, give me mony, I pray, for how much ſhall I bring?

Bring a ſhillings worth: for three ſtivers white-bread and the reſt in wheate-bread half of th'one, and half of th'other, bring that which is new baken.

Well, I'll go: See [or loe] here is bread, Mother.

It is well done, now waſh the Cuppes, &c.

I have waſhed them a good while ſince.

Het Tafel-laken is binnen aldaer op't Crefooz/ ſet'et zout eerſt op/ en ſhanje dat niet onthouden? Ik hebje 't wel meer dan twintigh reizen geſeidt/ gedenkt/ [ofte en let] op die dingen niet die g'n leeren ſoud'/ het is een groote ſchande.

Gaet en haelt my de Telfozen / en berden / de kwoezen / drink-bekers / ſchalen / [drink-ſchalen] roemers / glaſen / ende de ſervetren.

Wel/ Moeder lief: waer zijnſe?

Ghyen kunt niet mer allen vinden / daer/ aldaer zijnſe / was het niet wel geſocht? Gaet en haelt Broodt?

Wel/ geeft my gelt / ik bid u: vooz hoe veel ſal ik brengen?

Brenght vooz de waer: de van een ſchelling: vooz drie ſtivers wite-broot/ ende de reſt aen Tarwen-broot/ half van 't eenen/ en half van 't andere/ brengt dat nieuwen gebachen is.

Wel/ ik ſal gaen: Siet hier is broodt / Moeder. 't Is wel gedaen / waſt my de drink-bekers / &c.

Ik hebſe al over langh gewaſſchen.

B

Brengt

Bringht hier den Le-
pel-korf.

Die daer aen een ſpijker
hanght ?

Ja: ſet op de ſchotel-
ring / ende gaet en haelt
wat hout om een buer te
maken / ſlijpt de meſſen /
giet [ofte doet] water in 't
Labooz / ende hangt daer
een ſchoone witte-handt-
doek.

Komt dan/ende doet het
buer bernen [branden.]

Mijn Moeder / tot
noch toe heb ik gedaen
'r gene ghy my belaſt ofte
bevolen hebt / wat is nu
hoorzaen uw' verdere be-
lieſte.

Komt nu by my / ende
ik ſal u goede beleeftheit
leeren / die gy ober Tafel
behoort gade te ſlaen [ofte
waer te nemen.]

Ik bid u / leertſe my /
ende ik ſal u neerſtelijck
toe-luifteen / ſonder u in
uwe reden tuſſchen te
ballen / ende ik verhope
dat ik alle neerſtighede
roe brengen ſal / om uw'
geboden te onderhouden
ende na te volgen / [ofte
na te komen.]

Wel an ! In 't eerſte
ſult gy uw' nagelen rei-
nigen/ende af-korten: dan
waſſchet uw' handen: ter-
36.

Bring hither the ſpoon-
basket.

That which hangeth there
on a nail?

Yes: ſet on the platter-
ring, and go and fetch ſome
wood to make a fire, whet
the knives, put water into
the Ewer [*Laver*] and hang
there a clean white Towel.

Then come, and make the
fire burn.

My Mother, hither to I
have done what you have
charged, [or *commanded*]
me, what is now hence
forth your further pleaſure.

Now come to me, and I
will teach you good beha-
viour, which you ought to
obſerve at Table.

I pray you, teach me it,
and I will hearken diligently
to you, without interrupting
you in your Speech, and I
hope that I ſhall give all di-
ligence to obſerve, and fol-
low your Commands.

Go to! First of all you ſhall
cleaſe and pare your nailes:
then waſh your hands: pre-
ſently after that [*or upon that*]
you

you ſhall ſtand and attend with reverence when your Father giveth thanks to the Lord: then ſet your ſelf down manerly and modeſtly: gripe not the meat with your fiſt, but take it neatly with your fingers, offer not to eat fiſt of a diſh nor drink not fiſt; lean not on the Table with your elbowes; ſit upright, ſpread not out your armes, drink not too haſtely; likewise eat not your meat greedily: take of that which lyeth, or ſtandeth next before you: and keep your trencher (*plate*) not too long, gape not on other folkes, whipe your mouth when you would drink, not with your hand, but with your napkin; of what you have bitten dip it not again in the platter; lick not your fingers, nor gnaw any bones: cut your meat a pieces with your knife, carry not your meat to your mouth with the knife in your hand: greaſe not your mouth, wipe your fin-

ſtondt daer na [ofte daar aen] ſult gē ſtaen / ende met eerbiedingh op-hooren als u Vader den Heere danket; dan ſtelt u ſelbe [ofte ſit] manierlijk ende ſedigtijk neder: grijpt de ſpijſe met uwe buiſt niet aen / maer neemt et netjes met uw' vingeren / en beſtaet niet eerſt uit een ſchotel te eten / noch en drinkt eerſt niet; leunet niet uw' ellebogen op de Tafel niet; ſit recht op / ſpreit uw' armen niet uit / drinkt niet al te haefſtiglijk, ook en eet uwe ſpijſe niet glerigtijk [gulſigtijk,] neemt van 't gene naeſt booz u leidt / [ofte ſtaet] ende en hondt uw' Tafelberdt niet al te langh / en gaept op andere luiden niet / beeght uwen mondt als je drinken wilt niet met uwe handt / maer met uwe ſerbet: daer ghy af [ofte aen] ghebeten hebt / ſopt oft doope't in 't plaatſeel niet weder; lekt uw' vingeren niet / nochre knaeghe eenige beenders [ofte beenderen:] ſnijt uw' eten [ſpijſe] met u Mes aen ſtucken; en draeghe u eten na uwe mondt niet met het Mes in de hand: en beſmeert uw' mondt

niet ; beegt uwe vingeren dikmaels / en pentert u w' neusgaten niet / noch u we tanden / 't en zp dat gp 'et handighlyk / ende behendiglyk met u w' Serbet booz uwen mondt doen kundt ; swijght als niemandt u aen en spreekt / ofte als men u niet en b'aeght ; eet vrijelyk u w' bekomst ; alsje genoegh gegeten hebt / staet dan op van de Tafel / ende buigt u selven onderdanighlyk booz uwe Ouders / ende de rest van de Maetschap [Geselschap :] ende neemt u w' Celjooz in uwe handt met u wegh ; wasschet uwe handen wederom ; staet dan / ende wacht op ons / tot dat wy gedaen hebben ; nemet dan wech / ende hertrekt het Tafel-laken na u ; welk gedaen zijnde / staet stille terwyl men den Heere Dank-offert booz sijne ontfangene weldaden.

Daerlijck ik bedancke D. E. [ofte ik hebbe U E. waerlijckre bedanken] God geliebende / ik sal al't gene ghy my bevolen hebt / trachten na te komen / maer wat verdere dienste heeft D. E. ondertusschen booz my te doen.

gers oft: picke not your nostrills, nor your teeth, unless you can do it handsomely, and dexterely, with *[holding]* your napkin before your mouth; be silent when no body speaks to you, or asketh any thing of you; eat freely your repast; when you have eaten enough, rise then from the Table, and bow your self submissively to your Parents, and the rest of the Company: and take your Threncer in your hand away *[a long]* with you; wash your hands again; then stand, and waite upon us, until we have done; then take away, and draw the Cloth; which being done; stand still while thanks be offered, *[or returned]* unto the Lord for his benefits received.

I thank you forsooth: I shall endeavour God willing, to follow all that you have bidden me, but in the mean time what further service have you for me to do.

Behold, your Father cometh [or is a coming] and your Cozen David with him: go and meet them: put off your hat, and make a handsome Congee.

Well, Mother. *Sir* Father, I am your dutiful Sonn, I humbly greet you, and your Company.

Sir, is that your Sonn?

Yes, he is my Sonn.

He is a goodly child; God make him a good and honest man; I pray God that he may alwayes grow [increase] and thrive in vertue: The Lord blesse him.

Loving Cozen, I thank you.

Doth he not go to school?

Yes, he learneth to speak French, and English.

Doth he, that is very well done; John can you speak good French, and English?

Not very well, Cozen; but I learn, and I hope to acquire it.

Where go you to school?

In the Lombard street.

Siet / *uw*' *Dader* komt / [ofte komende is] en *Da-*
bid *uw*' *Hebe* met hem :
gaet hen tegen / doet *uwen*
hoedt af / ende maket een
handigh *berlof*.

Wel / *Moeder*. Heer
Dader / ik ben *uwen* *ber-*
plichten *Soon* / ik groe re
u ootmoediglijk / ende *uw*'
Maetschap [geselschap.]
Mijn Heer, is dat u
Soon?

Ja / *hy* is *mijn* *Soon*.

'*Is* een goelijk kindr ;
Godt mak hem een
goet ende eerlijk *Man* :
Ik bid den *Heere* dat *hy*
altijt in de deught magh
aen-wasschen ende toe-
nemen ; *De* *Heere* segene
hem.

Ik bedancke *D. V.* lieve
Couzzin.

En gaet *hy* niet school?

Ja / *hy* leert *Fransch* /
ende *Engelsch* spzken.

Doet *hy* / *het* is seer wel
gedaen ; *Ian* kanje wel
Fransch / ende *Engelsch*
spzken ?

Siet heel wel *Hebe* ;
maer ik lee re / ende *ber-*
hope *het* te bekomen.

Waer gaet *gy* te school ?

In de *Lombaert* *straet*.

Hebje aldaer lange ter
scholen gegaen?

Ontrent sen half jaer.

Leert g' ook schryben/
ende Cijfferen?

Ja Hebe.

Wat is wel gedaen/leert
altoos wel; want nu is
uw' tyd/ ende besint ofte
aanmerkt dat:

Hy die in tyd, sijn tyd af-
laet,

Als tyd wel wordt aenge-
gebo'en,

Een ander tyd, tyd mis-
sen laet,

't Geen niet en deugt te ver-
go'en.

Wel/ ende soo 't Godt
belieft mijn trachtingh/
deboir [ofte naerstigheid] will
te segenen/ Ik sal uw be-
richt navolgen [achter-
volgen] Hebe.

Cozijn/ g' zyt welle-
kom.

Godt dank/ ende ik be-
danke u/ Pichte.

Hebe/wilse aldaer bei-
den [blijven] waerom en
komse niet in? Jan/
brenge uw' Hebe eenen
stoel/ komte en warmte u/
dan sullen wy gaen eten.

Ik en ben niet kout/ ik
en ben mijn selven niet
om by't vuur te komen/
het wareenschaude booz;

Have you gone there long
to school?

About half a year.

Do you learn to write,
and Cypher also?

Yes Cozen.

That is well done, learn
alwayes well; for now is
your time; and consider
that:

*He that in time, refuseth
time,*

When time well proffered is,

*An other time, shall wise
of time,*

To amend what was amis.

Well, and if it please God
to blesse my endeavour, I
will follow your advice. Co-
zen.

Cozen, you are wel-
come.

I thank God, and I thank
you Cozen.

Cozen, will you stay
there. wy come you not in?
John, bring your Cozen a
Chair; come, and warm
you, then we will go to
meat. [to eat.]

I am not cold, I do not
use my self to come at the
fire, it were a shame for me

to sit and kringle over the fire.

Where is my Cozen [my Niece] your wife? why?

Have you not brought her a long with you?

No, she is sick.

Yea, is it true, is she sick? what distemper [trouble] hath she? *alal!* is she sick? what for an infirmity hath she?

She hath an Ague.

Hath she had it long?

About a fortnight.

Alas! I knew it not: I will [God willing] go and visit her to morrow: Francis, go to the dore, somebody knocks there, see whe it is, it will be Roger, I know [well.]

Well, Mother, I go: who's there at the dore?

A friend, I pray open me the dore.

Are you there, Sir, Master Roger? I am heartily glad for to see you,

Is your Father at home?

Yes, and my Mother too: Come in, I'll tell my Father that you are come.

mp / ober 't buer resten lollen.

Waer is mijn Nichte / uw' Nuis-brouwe? Hoe soo?

En hebt ghy haer met u niet gebracht?

Neen / sy is siek.

Ja / is 't waer / is sy siek? wat ongemak heeft sy? cilacs! is sy siek / wat booz quale heeft sy?

Sy heeft de kooztse.

Heeft sy die lange ges hadt?

Ontrent veertien dagen.

Eylaci! dat en wist ik niet: Ik sal [soo de Heere wil] morgen gaen / ende haer besøeken: Francois / gaet na de deur / pemandt klopt daer / siet wie het is / het sal Rogier zyn / weet ik wel.

Wel / Moeder / Ik ga: wie is daer aen de deur?

Een vrient / doet my de deur open / ik bid u.

Zijt ghy daer / mijn Heer, Meester Rogier? Ik ben herteljk verblijdt om u te sien

Is uw' Vader t'huis?

Ja / ende mijn Moeder ook: kom in / ik sal mijn Vader seggen dat ghy gekomen zijt.

Francis/schijkt alles in
een gereedheid / dat wy
aen't eten mogen gaen.

Heer Vader/alles is ge-
reedt/ W. E. magh gelle-
den aen de Tafel te gaen/
als ghy wilt.

Wel/ in kom van ston-
den aen/ ondertuffchen
roept de kinderen.

Wel Vader: Jan waer
zijt ghy? ghy moet he-
nen ten [noenmael] about-
mael komen; waer blijft
ghy / ende uw' Susters?
wat maakt ghy daer?
waerom komse niet werly?

Wat soud ik doen? Ik
ben hier wat besigh? Ik
en kan noch niet komen.

En weet je niet dat men
gaet eten: uw' Vader
roept.

Wel dan/ ik kome.

Waerom en komt ghy
niet / Jan? moet ghy soo
dikmael geroepen wer-
den? laught hier de stoc-
ken.

Mijn lieffte [man] laet
ons neder sittē/het is tyt.

Wel / ik ben de vreden.

David / sit daer in / ik
bid u.

Ik: geensints / ik bid
verschoont my; ik en
sal dat niet doen: en
belght u niet / dat ik'et
outsegge / laet u Man

Francis, put all in a readi-
ness, that we may go on eat.

Sir Father, all is ready, you
may please to go to the Ta-
ble when you will.

Well, I come presently,
call the children in the mean
season.

Well Father: Iohn, where
be you? you must come away
to [dinner] supper: where
do you tarry, and your
Sisters? what do you there?
why come you not away?

What should I do? I am
some what busy here/I can-
not come yet.

Know you not that we
are going to supper: your
Father calls.

Well then, I come.

Iohn, why come you not:
must you be called so often?
teach hither the chaires.

My dear [husband] let us
sit down, it is time.

Well, I am content.

David, sit in there, I pray,

I: no at no hand, I pray
excuse me: I will not do
that: be not displeas'd, for
me to refuse it, let your

hus-

husband [*Peter*] sit there,
I pray.

My husband [*Peter*] is
not wont to sit there, he
will sit here, it is his place,
[*scilicet*.]

Cozen, I pray, crave a blessing.

Excuse me, that doth
not become me, to take
the work out of my Cozen's
hands, it is his duty.

Peter, you are Master of
the house, I pray, do you
desire a blessing of the
Lord.

Heavenly Father, &c.

God bless you my Father
and Mother, with all your
Company.

Cozen, reach me your
trencher, here is a dainty
peece for you. Francis,
bring us the Sallat, and the
powdred beef: fill us some
drink, fill [*shink*] your Cozen
a glas of wine, & then
[*fill*] round about: Francis,
sit down with us.

John, go fetch some pot-
tage, for your Brother, and
let the other dishes be made
ready, runn a pace.

Brother, hold [*take*] your
pottage? Have you to much?

[*Pieter*] daer sitten / ik
bid u.

Mijn Man [*Pieter*] is
niet gewoon daer te sittē/
hy wil hier sitten / het is
syn plaetse.

Nebe / ik bid u doch /
versoekt de Benedictie.

Verschoont my / dat en
betaemt my niet / 't werk
uit mijn Neef sijn handen
te nemen / het is sijn
plicht.

Pieter, gy zyt Meester
van't Huis / ik versoeke/
dat gy den Heere om een
segen wilt smeken.

Hemelsche Vader, &c.

God zegen u mijn Va-
der ende Moeder / met al
uw' Maatschapy.

Nebe / langet my uw'
Caljoos / hier is een lek-
ker stuk booz u. Fran-
cois / brengt ons dat Sal-
laadt / ende 't ghesouten
bleesch: schenkt ons te
dzinken / schenkt uwen
Neef een glaesse wijn/
ende schenkt van ronds-
om: Francois / sit aen
met ons.

Jan / gaet wat potspijs
booz u Broeder hale / ende
laet d' andere schotelen ge-
reedt maken / loopt ras.

Broeder / hout [*neemt*]
uw' potspijs: Nebe te-
veel?

B s

Ja /

Ja / wat behoefte mijn
soo veel te brengen?

En eet'er niet al/laet'et
staen / 'e gheue dat ghy te
bele hebt.

Waerom en eet gy uwo'
potsynse niet terwyle sy
heet is?

Het is noch al te heet/ik
sou mijn mond't verhitren
[ofte verbranden.]

Jan / brenge het broodt
hier; Rogier en heeft geen
broodt/haelt een bierd/ en
brenge wat mostert.

Geest my den Drink-
beker.

Houdt daer/ houdt het
vast.

Laet het gaen / ik heb
'er wel / Mijn Heer, en
drinkt niet na uwo' pot-
syns / want het is onge-
sonde/ eet eerst een weinig
eer dat je drinkt.

Snijdt my een stuk van
dat vleesch / Mijn Heer :
sijdt Francois wat eten/
want hy en heeft niets
te eten. Thomas / snijdt
wat broodt.

Maet ik hem dienen ;
en kan hy hem selve niet
derechten? helpt u selven/
want ghy zijt groot ende
oudt genoegh.

Liefste / geest hem wat
eten / want hy schaemt
hem/hy en derft niet eten/
dat sie ik,

Yea, what need you to
have brought me so much?

Eat it not all, leave that
which you have to much.

Wherefore eat you not
your portage, while it is
hot?

It is yet too hot, I should
scal'd my mouth [or burn
my mouth.]

John, bring the bread hi-
ther; Roger hath no bread,
fetch a plate, and bring some
Mustard.

Give me the Beaker.

Hold there, hold it fast.

Let's go, I have it well,
Sir, drink not after your
portage, for it it is unwhole-
some, eat first a litle ere [or
before] you drink.

Sir, cut me a piece of that
meat: cut Francis some
meat, for he hath nothing
to eat: Thomas, cut some
bread.

Must I serve him? can he
not serve him self? help
your self, for you are bigge
and old enough.

My dear, give him some
meat, for he is ashamed, he
dares not eat, I see that.

Well,

Well, hold there a piece :
bring us somewhat else; Is it
not yet ready?

Look wither the Pies,
& Tarts be brought, go and
fetch the Roastmeat, and
fill us some seck, fill your
Father a glas, fill it not so
full, see you not what you
do? you spill.

Roger hat not yet drunk,
fill him a glas, or a Roo-
miet of whine, for he haes
had no seck yet, observe you
not that?

Make room there for to
set the platters.

Now, ye are altogether ve-
ry heartily welcome, ye see
yout Chere, friends.

Here is good Chere, the
Lord make us thankful,
& we thank you also; you
have been at [or done] too
much cost.

Truely, I have not; I am
sorry, that there is no more:
But be pleased kindly to ac-
cept what you find, and wee
will excuse the rest.

Wel / houdt daer een
stuk : laught [brought]
ons wat anders; Is 't
noch niet gereed?

Besiet of de Pasteyen /
ende Taerten gebracht
zijn / gaet en haelt het ge-
bzaedt / ende schenkt ons
wat spaense wijn / schenkt
uw' Vader een glaesje /
vult het soo vol niet / en
siet gy niet wat gy doet?
gy stoot.

Roger en heeft noch
niet gedronken / vult hem
een glaesje / of te een Roes-
mier wijns / want hy en
heeft noch geen spaensche
wijn gehabt / en neemt gy
dat niet waer?

Maekt daer plaetse
om de schotelen [plateelen]
te setten.

Au / gy l. zijt al t'sa-
men seer hertelyk welke-
kom / gy siet u Chere / vrien-
den.

Hier is goede Chere / de
Heere maekt ons dank-
baer / ende wy bedanken
u ook; gy hebt al te veel
kosten gedaen.

Ik en heb seker; het is
my leedt datter niet meer
en is: gellest maer vrien-
delijk aen te nemen / 't ge-
ne gy vindt / ende wy
willen de rest verschoo-
nen.

't Is voorwaer wel geseyd.

Liefste / ontgindt de schouder: Tomas/bzengt de Radysen/ kappers/en de Karoten: Dient David pets vandien Hase / ofte van de Konijnen/ ontgint de Patrysen : gy en dient ons niet / [ofte gy en snijt voor ons niet.]

Zijt bzolijk/mijn bzien-den/ ik bid u.

Hier is genoeg om ons bzolijk me'e te maken.

Ian/schenkt [ofte vult] my een kroes met Bier vult hen wat wijn.

Hier en is geen meer wijn.

Gaet wat meer halen : Hoe behaegt D. N. desen wijn ?

My dunkt datse goet is.

Sullen wy hem van't selfde deen bzengen ?

Alsoo't u belieft.

Daer sal ik'er gaen halen ?

Daer gy desen gehaelt hebt : ofte hael'et op de Merkt in de dubbelde Sleutelē/Swijng-hoofst/ ofte waer ghy wilt.

Hoe veel sal ik bzengen ?

Bzengt twee potten/ [kannen] ofte drie pinten/

Forsooth, it is well said.

My dear, carve up the shoulder: Thomas, bring hither the Radishes, Capers, and Carots: serve David of some of that Haze, or of the Rabbits, Carve up the Dishes: you carve us not.

My friends; be merry I pray you.

Here is enough to make us merry withal.

John, fill me a Cup with [of] Beer: fill them some wine.

Here is no more wine.

Go and fetch some more; how like you this wine.

Me thinks it is good.

Will we cause him to bring of the same.

Even as it pleaseth you.

Where shall I go fetch it?

Where you fetched this: or fetch is in the Market place at the Crosse-kyes, Swines-head, or where you will.

How much shall I bring?

Bring two quarts, or three pints, go a pace, and come

come again quickly.

I will run continually
all the way, Father.

Francis, rise now, and
serve at the Table; see if there
is anything: Will you
eat any more meat yet?
speak boldly [without fear.]

No forsooth Mother, I
have eaten enoug: I have
eaten my repast, God be
praised.

Drink now, is there any
beer in your Cupp?

Yes forsooth Mother,
there is enoug in it.

If there be none, go and
draw some.

Doth not some body
knock at the dore? go and
see [it.]

Is there any man at the
gate?

Yea, open the gate: I have
been here more then half
an houre.

Sir, what is your pleasure?
what please you? [what is
your desire?]

Good eaven friend, is
your Master [Father] at
home?

Yes, wherefore? would
you speak with him?

gaet ras / ende komt radt
we'erom.

Ik sal gedurig den ges-
heelen wegh aen-loopen /
Vader.

Francois / staet nu op /
ende dient ter Tafel; be-
siet offer niets en ont-
breekt: Wilse noch meer
eten hebben / spreekt ons
bertsaeghdelyk / [onbe-
schroomt?]

Een trouwens Moes-
der / ik heb genoeg ghe-
geten: ik heb mijn be-
komst gegeten / God 3p
geloofst.

Drink nu / isser bier in
uw' kroes?

Ja trouwens Moeder/
daer is genoeg in.

Sooder niet en is / gaet
en tapt wat.

Klopt yemandt aen de
deure niet? gaet en besiet
het.

Is daer yemandt aen
de Doozte?

Ja't / doet de Doozte o-
pen: ik heb hier meer als
[dan] een half ure geweest

Wat belieft u / Mijn
Heer? [wat is u begeerte?]

Goeden avondt brient/
is uw' Meester [Vader]
t' Huig?

Ja / waerom? woude
gy met hem spreken?

Ja / Mijn Heer, waer is hy?

Hy is aen de Tafel / be-
lieft u iets met hem te
hebben? Ik sal u bood-
schap doen. Wie sal ik
zeggen na hem vzaecht?

Ik moet selfs met hem
spreeken; secht hem dat ik
sijn Ooms knecht ben:
[ofte] secht hem dat ik
van sijnen Oom gekomen
ben.

Wel / ik sal 't hem soo
gaen seggen: toeft hier een
weynigh. Vader / hier is
een Man die u spreken
will.

Wat booz een Man is
hy?

Ik erken hem niet; hy
secht dat hy van mijn
Oom komt.

Vzaecht hem wat sijn
begeerte is.

Hy secht / dat hy u selfs
spreken moet.

Wel / laet hem binnen
komen.

Waar is / mijn vriende.

Wie is daer binnen / is
er veel volke?

Neen / maar drie of
vier.

God zegent al het ge-
selschap / God zegent u
Maeltend.

Welkom / Melndrik,
wat goet [supplicienus]
braght gy ons?

Yea, Sir, where is he?

Hee is at Table, please you
to have any thing with him?
I will do your errand. Who
shall I say asked for him?

I must speak with him
my self; tell him that I am
his Uncles servant: [or] tell
him that I am come from
his Uncle.

Well, I'll go and tell him
so; tarry here a little while.
Father, here is a Man that
would speak with you.

What for a Man is he?

I know him not; he saith
that he cometh from my
Uncle.

Aske him, what is his de-
sire [or pleasure.]

He saith, that he must
speak with your self.

Well, let him come in.

My friend, come in.

Who is there within, are
there many folks?

No, but three or four.

God blesse all the Compa-
ny, God blesse your Meal.

Welcome, Henry, what
good news bring you

Sir,

Sir, my Maſter hath ſent me, to ſolicite [*intreat*] you, and your wife, that you will pleaſe to come and dine with him to morrow.

How doth my Uncle do, and all his houſehold?

They are all very well, luſty, and in health, thanks be given to God.

I am glad to hear it: but tell him, I pray, that I thank him with al my heart, and that it is impoſſible for me, to come at noon; for four dayes ago I was invited forth; where it no for that, I would gladly come, and accept of his Courtouſy: but in the after-noon I will come to him, if I can, without faile.

Well, I will tell him: God give you good night, Sir.

Tarry, Henry, drink before you go.

I am not a drye [*a thirſt*] I thank you as much as if I did.

Tarry, I ſay, you muſt drink once.

I thank you for your Civility, I muſt go,

Mijn Heer, mijn Meester heeft my geſonden / om u te verſoeken / met H. N. Huis-vrouwe / dat H. N. wil gelieven morgen middagh met hem te komen eten.

Hoe vaert mijn Oom / ende alle ſijn Huis-geſin?

Hy zijn al ſeer wel te pas / kloek / ende gefondt / Godt dank.

Wat verblijft my te hooren / maer ſeght hem / bid ik / dat ik hem van gantscher herte bedanke / ende dat 'et my onmogetijk is / op de middag te komen: want ik ben al over vier dagen uitgenoot geweest; 't er ware [om] dat / ik wou'd'geerne komen / ende ſijn beleeftheit aen nemē: maer na de middag ſal ik by hem komen / ſo ik vermag: ſonder faute / [fael.]

Wen / ik ſal 't hem aen dienen: Godt geve u goeden nacht / Heer.

Weld / Heindrik, dzinkt eer op gaet.

Ik en heb geen dorst / ik bedanke u ſoo ſeer als of ik 't dede.

Weld / ſeg ik / ghy moet eens dzinken.

Ik bedanke u voor uwa' heuſſheit / ik moet gaen.

En

En is Jan noch niet ge-
komē? waer blijft hy dus
lange?

Hy komt/ [hy komt al.]

Jan/ door wat oorzake
is 't dat ghy soo lange
heid?

Ik en konde niet eer
komen/ Vader; daer
was veel Volkx te die-
nen: Ik heb boozwaer-
den gantschen weg sta'ig
aen-geloopt.

Wel/ schenkt hier wat
wijn.

David/ pzoest'et of et
goet is/ of niet.

Ik sal/ schenkt my wat
hier in / 't ander was
beter.

't En was/ desen/ na
mijn Oordeel/ is veel be-
ter.

Annaken/ waerom en
zijt ghy niet vrolijk/ hoe
komt het dat gy niet met
allen en segt?

Wat soude ik seggen?
't is beter te swijgen/ dan
qualijk te spreken: Ik
en kan geen goet [Duits]
spreken; en daeromme
swijgh ik.

Hoe/ wat seght ghy?
gy spreekst soo wel als ik/
en beter ook.

Ik en doe/ ik wou't wel
[supplice, Ik dede] al sou-

Is Iohn not yet come?
where staves he thus long?

He cometh [he is a
coming.]

Iohn, what is the reason
that you stay so long?

Father, I could not come
sooner; there were many
folks to serve: I have runn
constantly al the way, for-
sooth.

Well, fill some wine here.

Taste it wither. it be
good, or no, David.

I will, fill me some in
this, the other was better.

It was not, this is better
a great deal, in [according
to] my judgment.

Anna, why are you not
merry, how cometh it that
you say nothing?

What should I say? it is
better to be silent, then to
speak badly: I cannot speak
good [English] and there-
fore I hold my peace.

How, what say you? you
speak as well as I, and bet-
ter too.

I do not, I would I did.

though

though it should cost me
twenty guilders.

David, you eat not, cut
me I pray, of that; that is
fodden too much, and this
is roasted too little; is it
not?

Me think's so too.

Roger, lend me your
knife, I pray you.

There, take it, but give it
me again when you have
supt.

If I give it you not again,
lend it me no more.

No truly, I will not.

It is a good knife; how
much did it cost you?

It cost me a shilling.

It is worth that. let me
have it for that price. I'll
give you your mony again.

Sir, to accommodate you,
I am content.

Roger, me think that
you bride it [i. e. you sit so
demurely minskin like] for
you eat nothing: why do
you not help your self?
you may be as bold, as if
you where at home, I assure
you.

What, are you ashamed?

Do I not eat? me
thinks I eat more then any

de het my twintigh gul-
dens kosten.

David / ghy en eet niet/
snydt my daer af / ik bid u/
dat is te veel gesoden / en-
de dit is wat te weinigh
gebraden / en is 't niet?

Dat dunkt my ook.

Rogier / ik bid u / leent
my uw' mes.

Daer / neemt het / maer
geeft het my doch weder/
als ghy ghegeten hebt.

Soo ik 'et u niet weder-
om en geve / en leent het
my niet meer.

Neen / ik en sal booz-
waer.

Het is een goetd mes:
hoe veel heeft 'et u gekost?

Het kost my een Schel-
ling.

Het is dat wel waert/
laet 'et my booz dien prijs
hebben / ik sal u uw' gelt
me'er geven.

Om u te gerieven / Mijn
Heer, ik ben te vreden.

Rogier / my dunkt dat
ghy pzonkt / want ghy
en eet doch niet: waerom
en helpt gy u selven niet?
ghy meught alsoo by-
postigh zyn / als ofse
t'huis waert / ik versee-
kere u.

Wat/zijt gy beschaemt?

En eet ik niet? my dunkt
ik meer dan pemandt
aen

aen de Tafel eet.

Op en doet.

Op en eet zelfs niet.

Ik heb al den geheelen
tydt gegeten.

Wel / laet ons dzinken/
[soo [indien] men niet eten
en kan.

Ik heb overbloedigh-
lyk gegeten / hier is ge-
noegh om te eten / hier is
genoegh voor twintigh
personen / ghy hebt u sel-
ven te veel in onkosten be-
gaen.

Ik stel het in twyffel /
dat daer niet een schotel
en is die u aenstaet / ende
nopende de onkosten / en
spreekt daer niet van:
tut / 't en is niet met at-
ten.

Ik sal 't u brengen/wilt-
je my bescheyde doen?

Ja/met ee n wacker ge-
moedt [met goeder herte]
soo't Godt beliest / dzinkt
nu / dzinkt het uit / ghy
hebt 't niet al uit gedron-
ken / ik sal 't u noch eens
bol schenken.

Wat salje wel laten:
Waeromme souje dat
doen? en heb ik't niet uit
gedronken/wat ontzucht
'er? bestet nu het is al
uit/doet my bescheyd, ach!
dziendinne / ghy en soekt

one at the Table.

You do not.

You eat nothing your self.

I have been eating all the
while.

Well, let us drink, if we
cannot eat.

I have eaten abundant-
ly, here is enoug to eat,
here is sufficient for twenty
persons, you have put your
self to too much charge.

I doubt, there is not a dish
that likes you, and as for
the charge, speak not of it:
tush, it is nothing.

I'll drink to you, will you
plead me?

Yes, with a good will, if it
please God, now drink,
drunk it out, you have not
drunk it of all: I'll fill it
you once again, [supplies
full.]

You will forbear [to
do] that: Why should you
do so? have not I drunk it
of, what lacks it? look
now it is clean out, pledg
me now; oh! friend, you
seek nothing else then to
be-

beguil me : that is not faire.

I should not be able to drink of this; I have too much.

What will hinder you, I have well drunk it of.

You had not so much as I; your Cup was not so full.

But it was forsooth.

It was not: you mistake your self.

It's true, but my Cup is bigger then your.

Take, it be so; will we change.

I am content, give me yours.

I will not: I'll hold me to my own: keep you that which you have.

Drink then.

Presently, anon, look now if it be not clean out?

Yea, and wherefore must you be so much intreated? to whom did you drink? drink once to me Sir; What! are you offended with me?

niet anders dan my te be-
dragen; dat is niet maoy/
[wel.]

Ik en soude dit al niet
kunnen uit drinken; ik
heb te veel.

Wat sal u letten [hin-
deren] ik heb't wel uit-
gedronken.

Op hebt soo veel niet
als ik; uwen Kroes en
was soo vol niet.

Maer het was im-
mers.

Het en was: ghy ver-
grijpt u selven [ofte ghy
hebt een abnis.]

't Is waer: maer de
mijne Kroes is grooter
dan den uwen.

Neemt/het zo soo; wilt-
len top rullen/ [mange-
len.]

Ik ben te vreden/ geeft
my den uwen.

Ik en sal: Ik houde my
aen den mijnen; bewaert
ghy datse hebt.

Drink dan.

Leerstont/flus / stiet nu
of het niet schoon uit en
is?

Ja / en waerom moet
men u soo veel smeeken?
[verloeken?] wien hebt
ghy 't gebzacht? bzenget
my eens/Mijn Heer; Doe!
zijt ghy op my verstoort?

Daar

Maaromme soude ik
met u mishaaght zijn?

Sooje niet en waer/gp
woudeet mp wel desen
gantschen tijdt gebzacht
hebben.

Ik hebbe'r u gebzacht,
en hebt ghy mp niet ge-
hoort? u mijn gesagh aen-
biedende / ende dankseg-
gingh.

Neen / ik en de'e ; laet
het hier mede vergenoe-
gen [ofte laet dit vergenoe-
gen] van drinken gespro-
ken te hebben ; het ware
een seer aenpzijselik dink /
indien Abazuerus sijn wet
ware onder de Chzi-
stenen op hare Gastma-
len maer aengemerkt [of-
te in't werk gestelt] daer
niemandt gedwongen en
wierdt te drinken meer
dan hem lustede [ofte hy
begeerde] ofte hem ge-
hesde / ofte hem selfs
goet dacht : Komt / wy
moeten ook eten ; sijdt
mp daer een stuk vleesch
af.

En hebt ghy selfs geen
handen?

Ja ik : Maer ik en
kan aen de schotel niet
reiken.

Wel/ik sal u dan dienen;
hebt gy genoegh?

Ik en heb noch niets.

Why should I be displeas-
ed with you?

If you were not, you
would have drunke to me
all this time.

I have drunk to you, did
you not hear me? present-
ing my respects and thanks
unto you.

No I did not; let this suf-
fice to have spoken of drin-
king; it were a very com-
mendable thing, if *Abasue-
rus* his Law were but observ-
ed among Christians at their
feastings, where none were
compelled to drink more
then he listet [or desired] or
pleased him self, or thought
good him self: Come, we
must eat likewise; cut me a
piece of meat hereof.

Have you no hands your
self?

Yes, I [*have*] but I cannot
reach to the dish.

Well, I will serve you
then; have you sufficient?

I have nothing [as] yet.

Hold

Hold there have you sufficient now ?

Behold what he giveth me hold it, and eat it your self.

Roger, cut me somewhat of that shoulder.

Well, I will, take it, do that please you ?

Yes, I thank you.

John, bring us some bread, and fill wine, fill us round about.

Some body knocks at the door, hear you not that, John ?

I go (forsooth) Mother; is Luke, the servant of Andrew.

What will he have with me ?

He bringeth somewhat with him.

Doth he seriously: bid him come in.

Luke, I pray go in, my father bid so.

I greeete you kindly [courteously] and all your Company.

Luke, what! are you there ?

Yea, Sir.

How now, what news bring you us ?

Sir, I have noth much news.

How doth your Maister, pray.

Sir, He is briske, and well; He wishes you a good night, and com-

Houd daer / hebse nu genoegh ?

Besiet wat hy my geeft / houd het/en eet het selven.

Rogier / snijdt my wat van dien schouder.

Wel / ik sal / neemt het / behaeght u dat ?

Ja / ik bedanke u.

Bzengt ons wat brood / Jan / ende schenkt wijn / schenkt ons rondsom.

Bemandt klopt aen de deure / en hoorst gy dat niet / Jan ?

Ik ga Moeder; het is Lucas, Andrews knecht / [knappe, ofte dienac.]

Wat wil hy met my hebben ?

Hy bzenght wat me'e.

Doet hy ernstighlyk: segt dat hy binnen komt.

Ik bid u gaet dog in / Lucas, mijn Moeder segt so.

Ik groete H. V. heuslyk / [beleefdelijk] ende al uw' Maetschap.

Lucas, wat ! zy dy daer ?

Ja / Mijn Heer.

Hoe soo / wat bzengt gy ons nieuws ?

Ik en heb niet veel nieuws / Mijn Heer.

Ik bid u / hoe waert uw' Meester doch ?

Hy is kloek ende gesondt / Mijn Heer; hy wenst u een goeden nacht / [ofte

doet u goeden nacht seggē.)
 ende beveelt sich selven u
 vriendelijc aen/ ende heeft
 u dit klein present [aenbie-
 ding] gesonden/ op u ver-
 soekende het te aenbaer-
 den; ende dat gy niet al-
 leen en woudet soo gerin-
 ge eert gifte ontfangen:
 maer ook sijn goedgeun-
 stigheidt: want hy heeft
 het gesonden als een tei-
 ken sijnē liefde/ daerom-
 me belieft'et ten goede te
 ontfangen.

Bedankt uwen Mees-
 ter / ende seght hem van
 mijnent wegen / dat ik'et
 vergelden sal/soo her God
 belieft.

Wel / Mijn Heer, ik sal
 [hem] uwo' goet geseg aen
 dienen.

Schenkt/Lucas, dat hy
 dzinken magh al eer hy
 gaet/ende licht hem uit.

Goeden Avondt / Heer,
 ende eenen goeden nacht
 met al u geselschap.

Goeden nacht / Lucas,
 hebje gedzonken?

Ja / Mijn Heer, ik heb
 H. U. te bedanken.

Jan/ snuidt de Keersen/
 en kanje niet sien hoe dui-
 ster dat sp lichten? [bran-
 den] Besiet of d'andere
 Schotelen gereedt zijn.

Neemt dit alles wegh/

mended him self lovingly
 [friendly] to you, and hath
 sent you this small present,
 beseeching you to accept of
 it; and that you would not
 onely receive so mean, or
 slight a gift: but his good-
 will also; for he hath sent it
 as a sign [token] of his love,
 wherefore be pleased to re-
 ceive it in good part [worth.]

Thank your Master, and
 tell him from me, that I
 will make him amends, if
 it please God.

Well. Sir, I will do your
 good word.

Shink, [fill] Luke, that he
 may drink before he go,
 and light him forth.

Good eaven, Sir, and a
 good night [to you] with all
 your Company.

Good night, Luke, have
 you drunk?

Yes, Sir, I thank you.

John, snuffe the Candles,
 can you not se how dim
 they burn? Look if the
 other dishes be ready.

Take all this [all these things]
 away,

and bring ſomething
clean trenchers,
and ſend us hither the fruit
with the Cheefe.

It is all there at hand, Sir
Father.

Take away all the diſhes,
and platters.

David, I pray, drink to
me once.

Moſt gladly I will do
that: I drink to you with
Cordial affection.

Much good may it do
you, I expect it earneſtly,
and I will as freely pledg
you.

What [*good*] news do
your hear Maifter Roger?

Nothing that I know; I
know none good.

And you, Sir, do you
know if the Poſt be come
from London, Paris? &c.

No Sir: but it is reported
at the Exchange, or there
goes ſuch a report a broad,
that the Great Turk makes
great preparations, for to
warre againſt the Emperour:
and that they of Argere have
arrested our ſhips, and con-
fiſcated all the goods and
Merchandises.

ende bzenget wat anders/
bzengt ſchoone berden/
ende reikt ons hier't fruit
met de Kaes.

Het is hier al by de
handt/ Heer Vader.

Neem de ſchotelen en
plateelen al wech.

Bzenget my eens / Da-
vid/ ik bid u doch.

Wat ſal ik ſeer gerne
doen: Ik bzengt u met
Cordiale toe-neigingh.

Wel moet het u beko-
mē/ ik verwacht et ernſtes-
lyk/ ende ik ſal u alſoo
byzpelik beſcheidt doen.

Meester Rogier/ wat
nieuws hoorz gy?

Niet met allen dat ik
weet; ik en weet niets
goets.

Ende gy/ Mijn Heer, en
weerje niet of de Poſt van
London/ Parijs/ &c. ge-
komen is?

Neen/ Mijn Heer: maer
het is by de Beurs ver-
baelt (vertelt) ofte daer
gaet fulken geruchte/ ofte
mare uit / als dat den
Grooten Turk een groote
toerustinge doet / om te-
gens den Keiſer te oorlo-
gen: ende dat die van Al-
giers onſe Schepen heb-
ben angeraſt (angeſlagen)
ende alle de goederen en
koopwaſchappen gecon-
fiſqueert. Mijn

Mijn Heer , 't zijn maer pzaetjes / ende versierde bruseelingen / om de lippen van het gemelne volk eenen smaek te geven : Ik en gelooffe niet.

Daer zijn brieven van gekomen / Mijn Heer, seer geloofwaerdigh.

Het mag alsoo wel zijn / Mijn Heer, om soo wat een openbare af-kondigingh daer van te maken.

Mijn Heer, de handt / en 't zegel betuight het selve.

Sp mogen dooz een Regeerend State, ofte uit loofheidt / om de Christenen te bedziagen / geschreven zijn.

Ja / Mijn Heer, maer sp zijn doch geschreven aen eenige eerwaerdige / ende bescheiden Koopluiden.

Doozwaer / ik gelooffe soo veel te minder / om dat se pder jaer alle soozten van nieuws de geheele weereldt doen deurloopen / waer van de derde part noit waer en is.

Ik ben by na van uwen waen (ofte meining) Mijn Heer : want selden strekt sulck bliegend nieuws tot nuttigheidt.

Huysemsche Brieven /

Sir, they are but invented whimsies, which give a taste to the lips (mouths) of the common people: I do not believe them.

Sir, there be letters come thereof, very credible.

Sir, it may be so, for to make so some open publication thereof.

The hand, and seal do testify the same, Sir.

They may be written by some States-man, or out of craft to beguile the Christians.

Yes, Sir, but they be written to some wort hy (honorable) and discreet Merchants.

Truely, I believe them so much the lesse, because that every Year they make all sorts of news to run through out the world, where of the third part is never true.

Sir, I am almost of your opinion: for seldome such flying news tend to good (or profit.)

Forrein letters, news, and

and new Almanacks (*dear Sir*) are the recreation (*repaſt*) delight, paſtime, and curioſity of the vulgar.

Sir, we ought never to give credit to the news of the Exchange, or thoſe of the common walkes.

No, truly: for the moſt part do imagine and invent ſtrange things, to be believed, (*or to make them credible.*)

Monsieur, well, have you not heard tell, how that the King of Spain hath loſt a battail againſt the Portugals?

Yes, I have heard ſuch a rumour, indeed: but ſhould it be true?

It is a great defeat, undoing, and overthrow to his Grandorſhip.

But what do you hear of the peace between us & Spain?

I cannot tell, what to ſay of peace: I fear me, that peace is yet farre to ſeck;

nieuws/ ende nieuwe Almanacken / (waerde Heer) zijn het vermaek/genoegte/tijtverdrijf/ende nieuwgierigheit van het gemeen (ſlechte hoop van volk.)

Mijn Heer, men hoeft [men is niet gehouden] ofte [is niet verplicht] het nieuws van de Beurs/ ofte van de gemeene handteringe [credijt] ofte geloof te geven.

Neen; waerlijk: want de meefftendeel inbeelden ende verſieren vzeemde dingen / om geloofwaerbaer te maken.

Monsieur, wel/ hebt gy niet hoozen ſeggen / hoe dat den Coningh van Hiſpanjen een veldſlagh tegens de Portugiſen verlozen heeft?

Ja voozwaer/ ik hebbe ſulken mae wel gehoozt: maer ſoud' dat waerachtig [waer] zijn?

Het is een groote vernieting/ aſſet/ [ofte afhouwing] ende neder-val ſijnes Grootſigheids.

Maer wat hoozt ghy van de vrede tuſſchen ons ende Spanjen?

Ik en weet niet/ wat ik van de Vrede ſpreken [ofte ſeggen] ſal: Ik ben

beducht / dat de Bzede
 noch al verre te zoeken is;
 het is den Heere alleen be-
 kent / wat gebeuren sal;
 want de gantsche wereldt
 is vol van beroerten /
 muiterijen / verwarringen
 opzoers / ende verstozi-
 gen / Inboozlingen tegens
 Inboozlingen en Koning-
 rijk tegens Koninkrijk:
 Wouden wy Bzede met
 Godt maken / ende de ver-
 soevinge ons dooz Chri-
 stum in het Evangelium
 aengeboden / anbaerden:
 Laet bzede komen / laet
 oozlogh komen / het soude
 ons nimmermeer bewe-
 gē / noch ons bebzeeft ma-
 ken dooz eenige verschrik-
 kinge (oft e onsettinge.)

Wat is dooz seker waer.

Komt / ende doet dit als
 les wech / Jan : ende laet
 ons Godt danken dooz
 alle sijne weldaden / ende
 ons regenwoozdigh goet
 onthael.

Goedtgunstige God , He-
 melsche Vader, &c.

Wel moet het u beko-
 men / Heer Vader / mijn
 Moeder lief / ende alle het
 geheele Maetschap.

Bzengt ons schoone
 Tabakr-pijpen / ende mijn
 Tabak-dooz ; laet ons

it is known to (God) the
 Lord alone , what will hap-
 pen ; for the whole world is
 full of uproars , perturba-
 tions , stirres , and tumults ,
 Nation against Nation , and
 Kingdome against King-
 dome : Would we make
 peace with God , and accept
 the reconciliation , tendred
 us by Christ in the Gospel :
 Come peace , or come warre
 it would never move us ,
 nor make us afraid with any
 amazement.

That is true indeed.

John, come and do [*take*]
 all this [*or all these things*]
 away : and let us give thanks
 to God for all his benefits,
 and our present Good inter-
 tainment.

*Gracious God , Heavenly
 Father, &c.*

Much good may it do
 you, Sir Father, my dear
 Mother , and all the whole
 Company.

Bring us clean Tobacco-
 pipes, and my Tobacco-box;
 let us drink then a glas
 round

round, before we rise, fill me the goblet with Rinish wine.

That is well said, but then we must also give thanks the second time: Sir, how much wine have we had, we will pay for the wine.

You shall not pay a ferthing (*doys*) here, that is a jest indeed, I did not invite you to the roast, for to beat you with the spit: If I be able to do you eat, I am as able to make you drink.

What is that to the purpose, the wine is dear now.

You hear what I say.

Sir, we thank you then; and it stands us in hands to deserve it.

The amends is made already.

I thank you likewise, that you are come: well, how like you this Tobacco, is it not good pure Spanish, Verginy, &c.

This is somewhat too hot in the mouth, and that is too strong for me.

dan een glaasje om d'zinken / al eer wy opstaen / vult mij de schale met Rijnse wijn.

Dat is wel geseit/maar dan moeten wy ook booz de tweede rups dankseggen: Mijn Heer, hoe veel wijns hebben wy gehad/ wy willen den wijn betalen.

Ghy en sult hier niet een deuit (ferching) betalen / dat is in der daet een jok / ik uoode H A. niet tot het gebjaedt om H A. met het spit te slaen: zoo ik de macht hebbe om H A. te doen eten/ik ben alsoo machtigh om H A. te doen d'inken.

Wat is dat ter propooste/ de wijn is nu duur.

Ghy hoort wat ik segg.

Wy danken u dan/Mijn Heer: ende het staet ons in handen 't selve te verdienen.

Het is alreede vergolden.

Ik bedanke H A. ook/ dat ghy gekomen zijt: wel / hoe staet H A. dese Tabak aen / is 'et geen goede puure Spaensche/ Verginij/ &c.

Dese is al wat te heet in de mond/ende die (dat) is booz my al te sterk.

Francois / brenge hier
een Cache-bos / ende
maekt een goet buer / om
ons te warmen.

't Buer is ontsteken /
daer is een goet buer /
Heer Vader.

Komt laet ons by het
buer gaen / Messieurs.

Wp en zijn niet koudt.

Wp willen t' huis gaen /
want het is tijdt / het is
laet.

Wat haest hebt gy ?

Het is al ober rienen
by mijn Orlogie (Uerwij-
ser.)

Het en is soo laet niet /
uw' Herwerk (Orlogie)
gaet al te ras.

Aeen / maer 't is im-
mers.

Diende dat H. N. nood-
sakelyk henen wit : Jan /
haest ons de Lanteeerne.

Wp en willen de Lant-
teeerne niet hebben / het is
klaer weder ; het is Ma-
neschijn / daer en is geen
noodt van.

Godt geve H. N. een
goeden nacht / Heer.

Cozijn (Neef) goeden
nacht.

Rogier / ghy zyt welle-
kom / ende u al te samen.

Grooten dank (Grand-
mercy) geven wy H. N.
voor uw' goede Cier.

Francis, bring hither a
Fagot, and make a good fire,
for to warme us.

The fire is kindlet, there
is a good fire, *Sir* Father.

Sirs, come let us go to
the fire.

We are not a cold.

We will go home, for
it is time, it is late.

What haste have you ?

It is past ten a Clock by
my Watch.

It is not so late, your
Watch goes too fast.

No, but it is really.

Seeing that you will needs
be gone : Iohn, fetch us the
Lanthorn.

We will not have the
Lanthorn, 't is clear wea-
ther ; It is Moon-shine
(*Moon-light*) there is no
need of it.

Sir, God give you a good
night.

Cozen [*Nephew*] good
night.

Roger, you are very wel-
come, and all of you.

We give you many thanks
[*or great thanks*] for your
good Chere.

You

You are welcome ; fare
well, I commit you to God.

Ghy zyt wellekorn ;
Adien / ik bebele u Godt.

CHAPTER VII.

CAPITTEL VII.

*To aſke for the way, with
other familiar Commu-
nications.*

Om na den Wegh te vra-
gen, met andere ge-
meenfame t'samen-
koutingen.

God ſave, and preſerve
you, Maſter Robert, we
be well met.

Godt behoude / ende
Gbehoede H. L. Mee-
ſter Robertus / wy zyn
wel ontmoet.

Sir. God give you a good,
and a happy life, and good
chance, ſucceſſe, & event.

Godt gebe D. L. een
goet / ende ſaligh leven /
Heer, ende een goe voozbal
gelucking / ende uitkomſt.

How do you feel your
ſelf [or how goes it with your
health] ſince I ſaw you laſt ?

Hoe geboelt gy uw' ſel-
ven / [ofte hoe gaet 'et met
uwe geſondtheit] ſedert ik
u laetſt ſagh ?

Thus and ſo, ſo ſomewhat
away, reaſonably well.

Sus / en ſoo / ſoo wat
heen / tamelijck.

It ſeemeth to me, that
you do not ſo well as you
werewont ; or accuſtomed
[to doo] or elſe you are much
alterd.

Het dunkt my / dat ghy
ſoo wel niet en baert als
ghy pleeght ; ofte anders
ghy zyt ſeer verandert.

How perceive you that ?

Hoe bemerkt ghy dat ?

By your Countenance,
which looketh ſo pale: what
aileth you, what is the mat-
ter with you ?

Hien uw' Croonſe / die
ſoo bleek ſiet : wat ſchozt
u / wat is u ? [ſuplice, de
ſake.]

I have had five or ſix fits
of an Ague, which hath
much weakened me, and

Ik heb vijf ofte ſes
bermaningen van een
krooztſe gehad / die my
ſeer

seer gekrenkt / ofte beswaaktheeft / ende heeft my alle appetijt / ofte graegheyt / ontnomen.

That is a naughty (*strewed peevish, or perversse*) disease, or sickness.

Daer henen rijdt ghy soo soberlyk / ende sachtjes / (ofte soetjes.)

Whither ride you so soberly, and softly.

Na Wantwerpen / ter Pinxter-Markt.

For Antwerp, to the Whitson faire.

Ik mede ; soo't D. V. belieft / wy sullen t'samen rijden.

I also ; if you please, we will ride together.

Het staet my seer (heel) wel an : maer ghy rijdt doch al wat te radt booz my.

I like it very well : but you ride somewhat too fast for me.

Laet ons rijden soo je wilt (ofte begeert) het is my alleens / want mijn Daerdt gaet wel gemakelijc den tel.

Let us ride as you will, it is all one to me, for my horse ambleth very easily.

Maer den mijnen draeft seer hardt ; Nu laet ons rijden in Godts Naem.

But mine doth Trot, (*or logge*) very hard ; Now let us ride in Gods Name.

Wat booz volc zijn sy / die booz ons (gaen) zijn / kondt gy't seggen ?

What for folk be they that are (*go*) before us, can you tell ?

Mijn Heer, Ik en kense niet : Ik gisse dat sy kooplieden zijn / laet ons onse Daerden aen porren haer t'achterhalen / want ik ben beducht ! (dat) wy buiten den wegh zijn.

I know them not, *Sir* : I gesse they be Marchants, let us put on our horses to overtake them for I am afraid (*or my mind misgive me*) we be out of the way.

Wy en zijn/en zijt daer over niet bekommert / ofte bezogt.

We be not ; be not solicitous, or careful of that.

Ne-

Nevertheless it is good
to aske it.

Inquire it of this Sheep-
heardesse.

My love, (or Sweetheart)
where lyeth the direct way
from hence to Antwerp?

Right on before you, turn-
ing neither to the right,
nor to the left hand, until
that you come to an high
Linn, then strike on the left
hand about.

How many Miles have
we from hence to the next
Town [*Dorpe, or Village.*]

Two Miles and a half
and somewhat [*a little*]
more.

Now let us ride leasurely
at ease, for I am out of
doubt.

I see the tree, whercof
she hath told us.

It is very dusty, the dust
maketh me blind.

Take this Taffety, Sir;
and put it before your face,
and it will keep the dust
from your eyes, together
with the Sunn.

It need's not [*is it needless*]
for the Sunn goeth down;
I fear we shall not come

Nochtans 't is goeet
dat men't bzaegt.

Verneemt / ofte onder-
bzaeght 'et dese Herderin-
ne.

Mijn Lief / [ofte Soet-
hertjen] waer leidt den
regel rechten wegh van
hier na Antwerpen?

Recht vooz u uit / wij-
kende noch ter rechter /
noch ter slinker handt / tot
dat ghy komt aen eenen
hoogen Elm : dan slaet
ter slinker handt om.

Hoe veel mijlen hebben
wy van hier tot aen het
naeste Doorp?

Twee Mijlen / ende een
half / ende wat [*een weinig*]
meer.

Laet ons nu allenghs
kens met gemak riden /
want ik ben buiten twijf-
fel.

Ik sie den boom / daer
spons afgeset heeft.

't Is seer stofachtigh /
het stof maakt my blindt.

Neemt dit Taffet /
Mijn Heer; en doet het
vooz uw' aengesicht / ende
't wil het stof van uw
oogen schutten / mitsgas
ders de Sonne ook.

't Is niet van noode;
want de Son gaet onder;
Ik bzeese wy en sullen by

Uchten dagh in de Stadt to Town [or reach to Town]
niet komel [ofte geraken.] by day-light.

Met Oorlof: maer het By [with] your leave: but
slimste is dat desen wegh the worst is, that this way
gebaerlijk [periculus] is is dangerous [Perilous] for
van wegen de Dieven / Theeves, [high way Robbers,
[Straet - schenders, ofte high way Rogues,] they rob-
Sruik-roovers,] sp settede bed [plundered] a Rich Mar-
lest leden/d'anderen dagh/ chant lately, the otherday,
enen Rijken Hoopman close [hard] by this tree,
af / neffens [dicht by] de- which maketh me sore
sen boom/ 't welk my seer afraid to be robbed, unless
doet schromen van af ge- we take heed, [look before u]
set te werden / 'ten 3p
wp booz ons sien.

Ik sie de Stadts To- I see the Steeple of the
ren / soo ik niet bedrogen Town, if I be not decei-
en ben. ved.

Waerlijk / het sal spade Truly, it will be late be-
zijn / al eer wp daer [kon- fore we come there: shall
nen] komen: sullen wp we be time enough to get
rijdigh genoegh zijn om in, think you?
in te geraken / dunkt u?

Met uwe gunste / ende By your favour, and leave,
Oorlof / sp en sluiten de they shut not the Gates be-
Doortzen booz negen uren fore nine of the Clock.

Soo veel te beter / want So much the better; for
ik en Herberge niet geer- I would not willingly take
ne in de Fausbourgh / up my Inne in the Suburbe.
[Voor-stadt.]

Aeen: noch ik ook.

Laet ons dese Luiden No: nor I neither.
onderuzagen / na de beste Let us enquire of these
Herberge van dese Stad. people, for the best Inne of
this Town [City.]

En sozght'er niet booz / Take no care of that, I
ik weet seer wel waer de know very well where the
best

best Inne of the City is; it is the Red Lyon in the Chamber-street; lets hve us somewhat apace, I pray you: for me thinks, that *men (they)* do draw up the Fall-Bridg,

I am so weary, and tired, that I should not be able to ride (*go*) any futher, and over and above (*moreover*) my horse halteth; I doubt a nail pricks him; or that he is hurt upon the back with the Saddle; and then this Causey is so hard, uneven and rugged, that it breaks me altogether.

However, let us ride in then.

CHAPTER VIII.

Common Talke, being at the Inne. Between R. S. the Host, and others.

God save (*or keep*) you from mischances, my Host.

Ye be welcome, Sirs.

Can we Lodg here well

beste Herberge van de Stadt is; het is den Rooden Leeuw in de Kamerstraet: laet ons wat repen/ ik bid u doch: want my dunkt dat men de Dalbrugge al optrekt.

Ik ben soo mat ende vermoeit / dat ik niet en soude komen verder rijden (*gaen*), ende daer-entboven mijn Paerdt hinkt: Ik twiffel of het vernagelt is / ofte dat 'et met den Zadel op den rugge gesquetst is; ende dan dese Steen wegh is soo hard / oneffen / ende compeligh / dat 'et my geheelen al berplettert.

Eventwel / laet ons dan binnen rijden.

CAPITTEL VIII.

Gemeene koutingh, in de Herberge zijnde. Tusschen R. S. de Weert, en de andere.

Godt beware **H. T.** Ghoor ongeballen / mijn Heer Weerdt.

Mijn Heeren, gy zijt welkom.

Konnen wy wel desen nacht

nacht alhier Logeren ?

Ja/in trouwen / Heer;
Hoe veel zij je in't getal ?

Wij zijn met ons seffen
in Geselschap.

Wij hebben Huis-be-
stingh genoegh voor drie
mael soo veel / sit af / Ik
bid (u doch) soo 't u be-
lieft.

Hebt ghy een goede
Paerde-stal / goet Hoop /
goet Haver / ende goede
stroo Leger ?

Hebby goeden Wijn ?

Dit hebben wy al ; no-
pende den Wijn / de beste
van de Stadt / Mijn Heer,
ghy sult 'er af pzoeben.

Hebt ghy yet om te
eten ?

Ja/ Heer , sit slechts af
van 't Paerde / ik bid (u
doch) want u en sal niets
ontbreken.

Tracteert ons wel;
want wy zijn moede'ende
half doot van honger en-
de dorst.

Ghy l. zult heel wel ge-
tracteert werden / Mijn
Heer , ende uwe Paerden
ook.

't Is vromelijc geseydt /
wijst mijn Paert wel te
dege / als ghy hem ontfa-
delt hebt / ontblecht sijn
staert/maekt hem een goet
stroo Leger: neemt sijnen

for this night ?

Yes , forsooth, Sir, How
many be ye in number ?

We be six (or with our six;
in Company.

We have lodging enough
for trice as many, I pray,
a light, if please you.

Have you a good Stable,
good Hay, good Oats, and
good Litter ?

Have you good wine ?

We have all these ; as for
the wine, the best in the Ci-
ty, you shall taste of it, Sir.

Have you any thing to
eat ?

Yes, Sir, do but a light,
from of (your) horse, I pray,
for you shall have lack of
nothing.

Use, (handle, or intreat) us
well; for we be weary, and
halfe dead of hunger and
thirst.

Sir, ye shall be very well
intreated (used) and your
horses too.

It is honestly said, rubbe
my horse passing well (above
all other) when you have ta-
ken of his saddle, rubbraide
his tail, make him a good
(a handsome) litter d' Couch;
take

take his helter, [*headstall*] which is in the purse of the Saddle, and if there be none, buy one, I will return you your money again, and you shall after that get money to drink likewise.

Sir, there shall be lack of nothing; (*or there shall be no lack*) hath your horse drunk?

No: but do not lead him yet to the water, for he is yet too hot, you would cause him to become pursey; (*or short and broken winded*) walk him somewhat, first and when he shall have eaten a little, so shall you then lead him to the water for to drink; see if the girths be not broken.

Bring me my Budget, which hangeth on the Saddle-bow, and my Cloak-bag, (*or portmanteau*) into my room.

Chamberlain, where shall we be? let's be in a good room, and make us a fire in our Chamber: Ostler, draw of my boots, and make them clean, then put my spurs and bootehose within them.

It shall be done, Sir: doth

Walfster die in de Zadelteffche is: en isser geen / koopt een / ik sal u u't gelt weder geven / ende ghy sult daer na ook dzinkgelt krijgen.

Daer en sal niets man-
queren / Mijn Heer; heeft u
Daerdt gebzonken?

Aen: maer en leidt hem noch niet na't water / want hy is noch al te heet / ghy soude hem dempigh [*ofte kortborstig*] maken; leidt hem eerst wat / ende als hy een weinig gegeten sal hebben / so sult gy hem dan te water leiden om te dzinken; besiet of de Cingelen [*Zadelriemen, ofte Buikriemen*] niet gebzoken en zijn.

Bzeng my mijn Mael / [*Bougiet*] die aen de Zadelboge hangt / ende mijn Reis-sak in mijn Kamer / [*Slaep-ste'e.*]

Kamerlingh / waer sulten wy zijn? laet ons wesen in een goede plaetse / ende maekt ons een buer in onse Kamer: Stralkuecht / trekt mijn Heersens uit / ende maekt se schoon / dan legt mijn sporen / ende de stroop-hosen daer in.

Mijn Heer, het sal gedaen
E 6 zijn:

zijn: [het ſal geſchien:] be- it pleaſe you, now to come
lieft het u nu ten Abondt- to ſupper?

mael te komen?
Ik ben grootelijck tot I like you hugely well, for
u geſint/voor dat edel aer- that ingenious word.

digh woordt.
Ghy zyt een goet geſel/ Thou art a good fellow, I
ik verſehere u; Jhu/wel warrant you; Now, well on,
aen/laet ons gaen/ ik ben let us go, I am ready.

gereedt.
Ik verſoeke mijn ver- I crave my excuſe, for I
ſchooning/want ik moet muſt go abroad to ſupper:
uit ten Abont-cten gaen: if any body aſke for me,
ſoo pemaend na my ver- they will find me at the
neemt/[vrægh,] ſp ſallen Treasurers Houſe; or elſe tell
my ten Huise des Trefo- 'em, that I ſhall wait upon
riets binden; ofte anders/ them immediately after
ſeghtſe/ dat ik aenſtondts ſupper: I will not make any
na't Abondtmael op hen longer ſtay, then ſupper-time
wachtē ſal: ik en wil geen- but will then come again.

ſins niet langer heide/dan
d'etens-tijdt/ maer wil
dan weder komen: [ofte
we'rom keeren.]

Hoozt toe/[luiftert toe]
hier / ghy / Dral knecht / Hark here, thou, Oſter;
morgen ochtent vroegh / to morrow morning early,
al ter ſe mijn Daerdt wa- before you water my Horſe,
tert / vzeught het tot de bring him to the Smith's,
Smit / ende verſet ſijn and remove his ſhoes; but
Hoef vſers; maer zyt ſe- be ſure he rakes heed of
ker dat hy hem wacht pricking him.
[toe ſiet] van het te ver-
nageten.

Mijn Heeren, en hergeet Do not forget to drink
my niet te vzeugen / ende to me, *Sirs*, and I'll pledg
ik ſal u allen te gelijk be- you all alike.

Waerlijck/ ghy zyt groo- Truly, you are hugely to
blame,

blame, to break from such
good Company.

There is no remedy: to
morrow I will keep your
Company all the day.

What for People be there
within?

Sir, They be Guests.

From whence are they?
Of this City: will it please
you, to suppe with them?

It is all one to us.
Much good may the meat
do you, *Sirs*.

Granmercy (*we thank
you*) mine Host.

My request is, that you
would be merry, and make
good Chere, of that which
is here, do not spare the
wine, for it is hot; Tapster,
draw half a pint of Claret,
to let them taste it (*or that
they may taste of it*) if it likes
them: *Messieurs*, what think
you of this wine? How
do you like it? Doth it not
taste well? Hath it not a fair
Colour? is it not worth the
drinking?

telijk te bestraffen / om
van sulck goet Geselschap
af te bzeken.

Daer en is geen tegen-
middel; ik sal H. L. moz-
gen den gheheelen dagh
Geselschap houden.

Wat booz volck is daer
binnen?

't Zijn Gasten / Mija
Heer.

Van waer zynse?

Van dese Stadt: sal't
H. L. gelieven met haer
Abondtmael te doen? (ofte
houden?)

Het is ons al eben eens.
Wel magh de kost H. L.
bekomen / Mijn Heeren.

Grand-mercy / (wy be-
danken u) mijn Weerdt.

Mijn versoek is / datse
bzolijk zyt / ende maekt
goede Cier / van't gene
dat'er is / en spaert den
Wijn niet / want het is
heet: Kelder-Meester /
tapt een Hperken [Mud-
scken] Rooden Wijn / om
hen te laten proeben / [of-
te datse het proeven moge]
offe haer aenstaet: Mes-
sieurs, wat dunkt H. L.
van desen Wijn? Hoe
staetse H. L. aen? En
smaektse niet wel? Heeft
sy niet een schoone Co-
leur? Is sy niet wel
dzinkens weerdigh?

Op is hupsch / ende
goet / Heer ; maer waer
is doch onse Weerbinne ?

Op sal straks komen /
maekt ondertuffchen goe
Cier / met sulkr alsje
bindt : op l. zijt herte-
lyk wellekorn / 't gene
H. A. mi te kozt valt / sal-
men op een ander tijt ver-
goen met meer / ende met
beter toebingh [ofte ont-
halingh.]

Op zijn heel wel [Heer]
Weert / het is al te dege-
lop bedanken H. A. coz
dialijk.

Ik bzengh'et H. A.
[Mijn] Heer.

Ik verwacht'et van
uwe handt / mijn Weert ;
Ik sal D. A. bescheidt
doen van gantscher her-
ten.

Sal't D. A. gelieven /
Mijn Heer. my oozlof te
geven / u te bzengen :

Ik bedanke D. A. hon-
dert duisent mael.

Ik meene [ofte my
dunkt] dat ik D. A. eer-
tijds gesien heb. Maer
het en staet my niet wel
hooz / waer : my gedenkt
dat 'et te Brussel geweest
sou zijn.

Ja / in Croutwens /
Mijn Heer, ik den van
Brussel van daen.

Sir, it is fair and good ;
but where is our Hostesse ?

She will come straight
way: in the mean time make
good Chere, with such
as you find, ye be welcome
heartily, what ye come
short of now, shall be made
up an other time with mo-
re, and with better entertain-
ment.

We be very well my
Host, it is all passing excel-
lent, whe thank you Cor-
dially [heartily.]

I drink to you, Sir.

I look for it at your
hand, my Host, I'll pledg
you with all my heart.

Sir, will it please you, to
give me leave, to drink to
you ?

I thank you a hundred
thousand times.

I suppose [or think] that
I have seen you eretime.
[erewhile.] But I do not re-
member well, where: me
thinketh [I call to mind] that
it should be at Brussel.

Yes, forsooth, I am of
Brussel from thence, Sir.

You

You will not be displeas'd,
that I aske [*for*] your name,
how are you call'd?

Sir, I am call'd Sampson.

Of what kindred are you?

Of the Linage of the
Schollars.

You say true, now begin
I for to know you, how
fare you [*how do you doe?*]

Even as you see, your
humble servant, prepared
or ready to do, you any
friendship, and honour.

I thank you for your
good affection; from whence
come you now? from over
Sea? [*or from beyond Sea?*]

No, Sir, I come from
France, Germany, Holland,
&c.

What news in Germa-
ny?

Verely none good.

How so?

Why? have you not heard
that the great Turk and
Tartars are falln in there,
and hath already overpow-
red certaine Cities. The
Emperour and he being
falln out at variance,
so that he thunders
nothing but fire and
blood to those Countreyes:

Ghy en sult **D L.** niet
belgen/ dat ik uwen naem
vraege/ hoe heet ghy?

Ik heet **Sampson**/Mijn
Heer.

Van wat **Maetschap**
zijt ghy.

Van den **Geslacht** eder
Scholieren.

Ghy segt waer/ nu be-
gin ik u te kennen/ [*ofte*
nu wordt ik u kennende,]
hoe vaert ghy al?

Ghelijk als gy siet/ u-
wen ootmoedigen **Die-**
naer/ bereit **D L.** eenige
vriendschap/ ende eere aen-
te doen.

Ik bedanke **D L.** van
wegen uwe goede gene-
gentheit: van waer komt
gy nu? van over Zee?

Aeen/ Mijn Heet, ik
kome uit **Frankrijk**/
Duitsland/ **Holland**/ &c.

Wat nieuws in **Duitsch-**
landt?

Woo? waer niet goets.

Hoe dat?

Waerom? Hebje niet
gehoozt dat den **Gzooten**
Turk ende de Tartaren
aldaer ingeballen zijn/ en-
de hebben alreeds eenige
Steden overweldigt. De
Keiser/ ende hy zijnde
oneens geworden/ soo dat
hy in die **Gewesten** niet
anderg en donderdt als
vuer

buur ende bloedt: Het is schyckelijck [ofte vervaerlijck] hare wilde Boersche woeding / ende wye theden te verhalen [ofte ruchtbaer te maken.]

Godt behoude ons uit sijnre handen. Wat hoorst gy doch van Engelandt / gaen alle dingen daer wel?

Ik kan daer op maer weinigh seggen / 't wordt grootelijck gebreest dat alles daer niet wel gaen wil: Godt is hooglijck met hen verwoont / ende daerom eenē quaden Geest van Hoereren / Ongodsdienstigheit / selfoeking / ende van gierigheit / is afgesonden om haer te plagen / [ofte quellen,] ende indien sy elkanderen bijten / ende bereten / sy sullen van malckanderen verteert worden: want waer rijdt ende ruijst-gierigheit is / aldaer is verwoeringe / ende alle boosen handel.

Wat is buiten alle tegen-spreking / reden-strijt / ende knibbeling / maer wy moeten doch gebuldigh sijn; wy sullen stilte hebben / als 't Godt gelleest de herten der menschen na sijnen wille te schicken / ende t'samen te voegen.

't is dreadful to report their savage rage, and cruelties.

God preserve us out of his hands. What do you hear of England, do all things go well there?

I can say little too't, 't is greatly feared, that all things will not go well there: God is greatly displeas'd with them, and therefore an evil spirit of whoredoms, prophaneness, self-seeking, and of Covetousness, is sent out to vex them and if they bite and devour one another, they'll be consumed one of another: for where envying and strife is, there is confusion, and every evil work.

That is without all contradiction, controversy, and dispute, but we must have patience; we shall have quiet, when God is pleas'd to order and compose the hearts of men according to his will.

What

What news do men report in this City? What good do men say, my Host?

It is all good, I know no news.

Sirs, By your leave, be not displeas'd; I feel my self not well, (or ill at ease.)

If you feel your self ill, Sir, go and take your rest, (rest you,) your Chamber is prepared, and ready.

Thoan, make a good fire in his Chamber, and let him have lack of nothing.

Sir, I'll observe your commands.

Sweet-heart, is my bed made, it is a good one?

Yea, Sir, it is a good feather bed, and the sheets be very clean and drye.

Pull me of my stockings, and warm my bed with the bed-pan; for I am very ill at ease, I shake, and tremble as a leafe, on a tree, as an Aspen leafe.

Warm me my kerchief,

Wat nieuws seidt men al in dese Stadt? Wat seidt men al goedts / Mijn (Heer) Weert?

't Is al goet / ik en weet niet nieuws.

Met oorzof / en belight u niet / Mijn Heeren; Ik geboele dat ik niet te dege en ben.

Is't dat ghy u qualijk geboelt / Heer; gaet ende rust u; (dan rusten) uwre Kamer is bereit / ende gereedt.

Tanneken / maecht een goet buer in (Mijn Heer) sijn Kamer / ende en laer hem niets ontbreken.

Ik sal uw' bevelen wel waer-nemen (Mijn Heer.

Soethertje / is mijn bedde gemaeckt / is't een goet (bed?)

Ja't / Mijn Heer, het is een goet pluym-(veder) bedde / ende de slaep-lakens zijn seer schoon en doogh.

Trekt my mijne kousen uit / (of) ende warmt mijn bed met de beddepan; want ik ben heel qualijk te pas / ik schudde / en sittere gelijk het loof op een boom / als een Espen blad.

Warmt my mijnen hoest-

hoofst-doek (ſlaep-doek) en bindt mijn hoofst wel; *Mola!* ſachjes / gyp bindt 'et al te hart / ende ſtrijf; brenghet my de *Soz*-kuffens / ende dekt my wel / ſchuiſt de *Sozdijnen* / ende ſpeldtſe met een ſpel / waer is de *Bis*-pot (Water pot, Spiegel?) waer ontrent is het *Secreet*?

Dolghet my Mijn Heer: ende ik ſal u den wegh wiſſen / gaet al recht uit na boden / gyp ſult 'er vinden op uw rechterhandt; ende ſoo gyp 'et niet en ſiet / ſonder verſchil / (ofte twiſſel) gyp ſult 'et genoegh rieken: belieft het u pers anders meer te hebben / zyt gyp wel? Heer.

Ja / mijn lief / doet de kaerſe uit / en nadert waer by my.

Ik ſal ſe uit-doen / als ik buiten (uit, van) de *Kamer* gegaen ben; wat is uw (luſt) begeerte / en zyt gyp noch niet wel?

Mijn hoofst leidt al te laegh / heft den hoofst-peuling een weinig op: Ik en kan ſoo laegh met mijn hoofst niet leggen / doet de kleeerē wel / en rontom my.

Kuſt (Soent) my eens / mijn lief / en ik ſal des te beter ſlapen.

and bind my head well; *Haw!* ſoft, you bind it too hard, & ſtiffe; bring me the pillowes, and cover me well, draw the Curtains, and pin them with a pin; where is the Chamber pot, (*looking glaſſe*) where about is the Privy?

Follow me, *Sir*; and I will ſhew you the way, go up ſtreight out, you will finde it at your right hand; and if you ſee it not, queſtionleſs you will ſmell them well enough: *Sir*, doth it pleaſe you to have any thing elſe, [*or more*] are you well?

Yea, my love, put out the Candle and come ſomewhat neer to me.

I will put it out, when I am gone forth out of the Chamber, what is your pleaſure, are you not yet well?

My head lyeth to low, liſt up the bouliſter a little: I cannot lay ſo low with my head, put in the cloathes well about me.

My love kiſſe me once, and I ſhall ſleep ſo much the better.

Sleep,

Sleep, sleep, you are not sick seeing now you talk of kissing; I thought that you should have had some-what else [*better motions*] in your mind, as for my part, I had rather dye, then to kisse a man in his bed, or elsewhere unlawfully, rest [*take your rest*] in Gods Name, God give you a good night, and sleep in peace.

Thanks to you fairMaide.

CHAPTER IX.

Communication at the up-rising.

Symon. Robert. Arthur.

SA haw! shall we arise,
Is it not time for to rise?

What a Clock is it, Sir?

It is three of the Klock,
The bell rings: Boy! bring
hither a light, & make some
fire, that we may rise.

Call lowder, he heareth
you not.

I am here, Sir: what pleas-
eth you, it is not yet break

Slaept / slaept / ghy en
zijt niet krank nu gy van
kussen (soenen) sprecht /
ik meende dat ghy wat
anders (beter bewegingen)
in den sin soude gehad
hebben / mijnent halven / ik
hadde liever te sterben /
dan eenen Man in sijn
Bedde / ofte elders on-
wettelyk (ofte ongeoor-
loft) te soenen: rust in
Godes Naem / Godt ge-
ve H. X. goeden nacht / en-
de slaept in Bedde.

Dank hebt schoone
Dochter (Vrijster.)

CAPITTEL IX.

Gemeene Redenen in
het op-staen.

Simon. Robrecht, Artur

How! sullen wy op-
staen / en is het geen
tydt op te staen?

Wat ure is't / Mijn Heer?

Het is drie uren / de
klocke luidt: Jongen!
brenghet hier een licht /
ende maekt wat vuert / dat
wy op-staen mogen.

Roepst luider / hy en
hoozt u niet.

Hier ben ik / Mijn Heer:
wat belieft u / ten is noch
geen

geen dageraet / den dagh
en daeght noch niet / ghy
meught wel twee goede
ueren slapen al eer het
dagh is.

Gaet / gaet / Kerker /
uitstreckt my een buer / gy
wilt my alsoo leup maken
ende soo een uitstekend
goedt man als gy selfs
zijt; drooght mijn hembt/
want 't is bochtigh / komt
ras / dat ik op-staen mag /
laetse te bedde blijven die
wiltten / mijns aengaende /
ik heb al te veel werk (be-
sigheid) omme van daegh
te af-handigen (afveerdi-
gen.)

Waer is de Stal-knecht?
gaet hem seggen dat hy
mijn Paerd te wateren
leidet: als hy hem wel
getwezen / ende geros-
kant heeft / sijn mane ge-
kemt / gesadelt / ende sijne
staert geblochten / dat hy
hem lustigh laet dzin-
ken / ende als van hem
geve anderhalf spinte Da-
ber.

Gaet / en koopt my een
dofsin nestelen / de nestel-
gaten van mijn broeken
zijn gebroken / leent my
uwen Priem.

Zijt gy ober einde ge-
rocht / Mijn Heer, zijt gy
alre'e al te been?

aday, the day doth not yet
dawn, you may well sleep
two good houres before it
be day.

Go, go, Knavel, kindle
me a fire, thou wilt make
me as sluggish and as huge
good husband as thou art
thy self; dry my shirt, for
it is dankish, come quickly,
that I may rise, let them
stay a bed who will, as for
me, I have to much busi-
ness to dispatch to day.

Where is the Ofter? go
tell him that he lead my
horse to the watering; when
he hath well rubbed, and
curryed him, combed his
mane, saddled, and braided
up his tail; that he will
let him drink lustily, and
then give him a peck and a
half of Oars.

Go, buy me a dozen of
Points, the eyelet holes of
my hosen are broke, lend
me your bodkin.

Are you got a to'e end,
Sir, are you already afoot?

Yes,

Yes, is it not time, is it not day?

It cannot be so late, the day does not dawn yet (or the rosy morning is not up yet) the Marchants have hardly opened their shoppes yet, nor set for their wares, goods, nor Marchandises: you may cloth your self (or make your self ready) at ease.

Hofstesse, we go to Church, make ready breakfast in the mean while (or the whiles.)

What shall I prepare for you, it is Fishday to day.

How, what *Garmandizing* day is it?

It is St. Bartholomews eaven, it is fasting day.

Oh! I thought not on it verely, Travellers forget themselves: I knew not that there was such a day in the Year; was it so called in the Creation? well, prepare us then a dozen of new-laid egges, roasted in the Embers, hot Cakes, and sweet butter. Let us go, *Sirs*, are ye in a posture for to go?

Ja/en is't niet tijdt/en is't niet dagh?

Het en kan soo laet niet zyn / den dageraecht en kipt noch niet / (ofte het morgen-root en daegt noch niet) de Coopluiden hebben naeuwlyk hare winkels geopent/nochre hare waren / goederen / noch koopmanschappen boorz geset: ghy meught u selven met gemak kleden / ende gereet maken.

Deerdinne / wy gaen ter Kerke / maekt het ontbyt ondertusschen gereedt.

Wat sal ik *D L.* bereiden / het is heden *Disdag.*

Hoe / wat slem (bras-) dagh is het?

't *Is s.* Bartholomeus avont / het is vasten-dag.

O ik en dacht'er boorza waer niet op / reisende luden vergeten haer selven: Ik en wist niet dat'er sulik een dagh in't Jaer was; wiert het alsoo genoemt in de *Schepping*? Wel / bereidt ons dan een dosijn versche Eperen / in d'asschen gebzaden / heete Koeken / ende versche Boter: Laet ons gaen / Mijn Heeren, zyt gy l. in een gestalte om te gaen?

**Seker / hier is een heel
schoone/en rijke Stadt :**
besiet wat frage straten/
ende moope schoone Hui-
en.

**Wat is een schoone/en-
de tierlijken Tempel/ een
uitrermaten treffelijk ge-
bouw ; daer is een statige
Kerke/ siet hoe aerdigh
is het Steentwerk gesne-
den/ en gehoutwen ; de
Handt-werks Konst speelt-
'er [ofte vermaekt sich sel-
ven] wel dapper daer in.**

**Wat is een Frissche
Dochter/ [Maeght] daer
is een soete Joffer, een
goelijk Meisje ; een hup-
sche Vrouw, een braef
Man.**

Wat Edelman is dat ?

**Op is den Alder-edel-
sten.
Den alder-oudtsten.
Den alder-vermaer-
sten.
Den alder-eerbaer-
sten.
Den Wijsten.
Den Rijksten.
Den aldergrootsten.
Den alderburgelijck-
sten / ofte beleef-
sten.
Den ootmoedigsten.
Den sachtmoedigh-
sten.**

Van de Stadt/ ofte 't Geweste.

**Truely, here is a very fair,
and Rich City : behold
what fair streets , and come-
ly adorned handsome
Houses.**

**That is a fair and beau-
tiful Temple , an exceeding
[out. of measure] passing
good Edefice; there is a stae-
ly Church [or a Magnifi-
cent one] see how neatly is
the stone-work cut out, and
hewn ; the *Mechanicque* Art
sports it selfs notably there-
in.**

**That is a briske , [trim ,
gallant , or Fresh] virgin ;
there is a sweet Gentlewo-
man ; a goodly Maiden ; a
welfavoured woman ; a brave
Man.**

What Gentleman is that ?

**He is the Noblest,
The most hardy.
The most renowned.
The most honestest.
The Wisest.
The Richest.
The greatest.
The most Civilest , or
gentlest.
The most humble,
The meekest.**

Of the City , or Country.

The

Of the City, or Country.

The most courteous.
 The most liberal.
 The wittyest.
 The most learned.
 The discreatest.
 The soberest.
 The featest in behaviour,
 The most generous.
 The faithfullest.
 What for a man is he?
 He is the most Ambitious.

Of all the City, or Country.

The spitefullest.
 The most presumptuous.
 The vilest wretch.
 The most Covetuous.
 The most jealous.
 The greatest coward.
 The most fearful.
 The most Profane.
 The greatest make bate
 The worst of men.
 The poorest.
 The greatest talker.
 The most pusillanimous.

Van de Stadt/ ofte 't Geweste.
 Van de gaantsche Stadt/ ofte 't Geweste.

Den alder-heuschsten.
 Den mildadigsten.
 Den vernuftighsten.
 Den alder-geleertsten.
 Den alder-bescheidenlijken.
 Den suinigsten.
 Den alder-vestighsten.
 Den grootmoedighsten.
 Den getrouwosten.
 Wat voor een man is hy?
 Hy is den alder-eersuchtighsten.
 Den spijtighsten.
 Den alder-vermetensten / ofte laetdunkensten.
 Den snootstē/ rampsaligsten man.
 Den aldergierigsten.
 Den jaloursten.
 Den bloodsten.
 De alder-beschroomsten.
 Den alder-wereltstē/ ofte Godloosten/
 Den grootsten twistop-rokker.
 Den slimsten van menschen.
 Den armsten.
 Den grootsten klapper.
 Den slap (flaw) herostighsten.

Den

Den harighsten	} <i>Van de Beluette.</i>	The most sordid	} <i>Of the Vicinity.</i>
Den alder-keurhelighsten		The most superstitious	
Den alder-onstuygmigsten		The most turbulent	
Den grootste Dwin-gelandt		The greatest Tyrant	
Den grootsten slikskefoper / of pluimschrijker / of dieper		The greatest flatterer, or panlicker, soother, or fawner	
Den alder-onkuischsten		The most lecherous	
Den lichtveerdighsten		The wantonest	
Den alder-trotsten / ende hoobaerdighsten		The most contumelious, and proudest	
Den wreeststen		The cruelest	
Den alder-onheuschsten / onbeleefststen / of boersten / ende wanaerdighsten		The most uncivil, discourteous, or brutish, & savagest.	
Den baldadighsten	The most audacious	} <i>Of the Country.</i>	
Wat booz een Vrouw is sp dat?	What for a woman, is shee that?		
Si is de schoonste	She is the fairest, or clearest of complexion		
De eerlijkste	The most honourable		
De kuischte	The chastest		
De beste	The best		
De geluckighste	The happiest		
De degelijkste	The honestest		
De rampsalighste	The wretchedest		
De deughtsaemste	The most vertuous		
De quaetste snarre	The bad speechest quean		
De leelijkste	The ugliest, or filthiest		
De snootste	The vilest		

What!

What Single-woman, Maiden, or Damefel is she?

She is not a Maide, she is married, (or she is a Married Wife,)

She is not yet married, (given in Marriage.)

She is Espoused, [or Betrothed.]

She is a Widow.

She is a good House-wife, who obsetverth her Family well, [who looketh well to her house] she hath made a good Marriage, she hath a great Dowry.

What had she to her Marriage?

She hath vertue, and honesty; and is not that a precious portion?

Yes, forsooth.

Wholayeth burryed here?

It is the Abbot of N.

That is a fair Tombe, and here is a goodly Rich Sepulchre, I pray, let us read the Epitaph.

Now, let us return to our Inne [lodging] to breakfast; and then we will go, that we may buy such things as we lack, [want,] and we

Wat Dzyfter / Dochter ofte Madamofel is sy?

Sy en is geen Dochter / sy is gehouwt / [ofte sy is een gehouwde Vrouwe.]

Sy en is noch niet getrouwt / [ten Houwelijk gegeven.]

Sy is Ondertrouwt.

Sy is een Weduwe.

Sy is een goet Huis-wijf / die hare Huis gesin wel gade slaet / sy heeft een goedt Houwelijk gedaen / sy heeft een groote Huiss-gabe.

Wat hadt sy tot haer Houwelijk?

Sy heeft deught / ende eerbaerheidt, ende en is dat niet een kostelike portie?

Ja / in trouwens.

Wie leidt hier begraven?

Het is den Abt van N.

Wat is een deftig Graf / en hier is een hupsche [heerlijke] Nijke Sepulchre [Graf,] ik bid laet ons het Graf-schzift lesen.

Du / laet ons na onse Herbergh [Logijs] wederom keeren tot het ontbyt: ende dan sullen [ofte willen] wy gaen / op dat wy sulck goedt kaopen mogen als ons ontbreekt / [gebrekt]

breekt] en wy nootſakelyk
 van doen hebben / [ofte
 daer af wy in nood zijn.]

necessarily stand in need of.
 [or where of we be in need.]

CAPITTEL I.

CHAPTER I.

Redenen, nopende den
 Koop-handel, (ofte
 Koopmans-handel)

*Discourses, touching Mar-
 chandising.*

MEt verlof / maekt
 ons een weinigh
 plaets / dat wy dooz by
 mogen gaen.

BY your leave make us a
 little room, that we may
 passe.

Ghy beſlaet al te veel
 plaets / Mijn Heer.

*Sir, you take up too much
 room.*

Ik bid u doch / weest
 ſoo beleeft / ons te laten
 dooz gaen / ſonder D. V.
 in't minſte te veronges-
 lijken / ofte aen te ſtoos-
 ten.

I pray you, be ſo civil to let
 us go by, without injuring,
 or offending you at all.

Wel / hier is een groot
 gedrangh / eben-wel ſal
 ik aerffelē wat ik vermag /
 om D. V. eenen wegh te
 banen.

Well, here is a great
 throng, yet I'll arſle what
 I can, to make way for you.

Wat ontbreekt u / Mijn
 Heer? wat belieft D. V. te
 koopen? beſiet of ik pers
 hebbe dat D. V. ter ooz-
 baer dient; ik ſal't D. V.
 al ſoo goeden koop geven/
 als pemandt in de Jaer-
 markt Dooz / ofte Stadt /
 komt binnen

*Sir, what do you lack?
 what do you pleaſe to buy?
 ſee [look] if I have any
 thing which ſerved your
 turn: [is for your uſe] I will
 ſell, [give] it you as good
 cheap, as any man in the
 Faire, Town, or City, come
 in.*

Jongen / laught den C.

Boy, reach the Gentle-

MAN

man a chair.

Sir, have you any newfa-
 ſion ſtuſs? have you any
 Hollands linnen, Chamlets,
 any Hollandiſh broad Cloths,
 black, or gray, have you any
 Engliſh Serges, have you
 any Spaniſh Cloth, any
 Engliſh broad Cloth, well
 dreſt, have you any Exceſter
 Carſies, have you any Cer-
 fies of Flanders dye, have
 you any Tammye, Roman
 Serges, courſe Serges,
 Buckrain, Ribbands, have
 you any Cambricks lane,
 fine Holland Alkmores lin-
 nen, fine lace, or Flanders
 bonelace, have you any
 Canvas, Whalebone, Bal-
 lein, Caſtors, Bevers-hatts,
 [or Felts] that are very good
 and black, have you any ſilks,
 have you any halve Hoſe,
 and Mens ſtockings &c.

Yes, Sir, I have very fair,
 good, and ſtrong: the beſt
 of all England, Holland,
 Flanders; Yea, that are in
 Europe.

Of what Colour. do you
 deſire them? Brown, grey,
 gold-yellow, tawny, red,

delman een ſtoel.

Monſieur, hebje eenige
 nieuwe ghefaſoeneerde
 ſtoffen/ hebje eenigh Mol-
 landts Lijnwaer/ Ham-
 melotten / eenigh breedt
 Laken/ ſwart/ ofte grauw
 hebje eenighe Engeliſche
 Sergies / hebje eenigh
 Spaens Laken/ eenigh
 Engeliſch breedt Laken /
 wel bereidt / hebje eenige
 Karſepen van Exceſter /
 hebje eenige Karſepen van
 Blaemiſche Berwe / hebje
 eenig Tammet/ Romein-
 ſe Sergies / grobe Ser-
 gies / Bokerael / Lindt/
 hebje eenigh Cameriks
 Lijnwaer/ ſijn Hollandts
 Alkmoers Linnen/ ſijne
 Kant / ofte Blaemiſche
 Kant/ hebje eenige Cana-
 ſas / Walvis-been / Bal-
 lein / Kaſtozen / Bevers-
 hoeden die heel goet en
 ſwart zijn / hebje eenighe
 Zijde-lakenen/ hebje eeni-
 ge halve Houſſen / ende
 Mans Houſſen &c.

Ja/ Mijn Heer, ik heb-
 be die heel ſchoon / goet/
 ende ſterk zijn: de beſte
 van geheel Engelandt /
 Hollandt / Vlaenderen:
 Ja/ die in Europa zijn.

Wat wat berwe / (co-
 leur) begeerdpse? bruin /
 grauw / gout-geel / tan-
 n

nijt / roodr / geel / violet /
blaew / ofte gemengelt
licht graeuw; Ik hebbe
van alle soozten / ende van
alle pzijsen.

Toont my wat/toontse
my; laetse my sien.

Wat is de pzijs daer
van?

Hoe verkoopse een gar-
den van dit swart Taken?

Wilse maer een wooydt
hebben? het sal u een-en-
twintigh Schellingen en-
de 10 groot by de garden
kosten / sooje't hebr.

Wilse niet minder ne-
men?

Wat sal ik u booz een
dousijn van dese Kousfen
geven? en eischt my niet te
dier?

Ik en wil u niet eenen
deut / van 4 gul. 15 strib.
per paer / af-slagh maken /
al namse twintigh paer;
sp zijn wydt ende langh /
een suibere goe' Kousse /
ende wel gebeydt.

Ghy waerdeertse al te
hoogh / [ghy steltse al te
hoogh van waerde.]

Hebse enig Scarlakē?

Hoe veel beliest ghy te
hebben?

Hoe veel sal ik u booz
een elle daer af geven?

Negentien Schellingen /
6 groot.

yellow, violet, blew, or mixt
light gray, I have of al sorts,
and of all prizes.

Shew me some, shew
them me; let me see'em?

What is the prize of
that?

How sell you a yard of this
black Cloath?

Will you have but a word?
It shall cost you one and
twenty Shillings and 10
pence per yard, if you have
it?

Will you take no lesse?
[or will not you take lesse?]

What shall I give you for
a dozen of these stockings?
doe not aske me to dear?

I will not bate you a doit
of 4 gild. 15 stivers per
pair, if you took a whole
foore; they are large and
long, a pure good stocking,
and well needled [knit.]

You set too high a rate
upon them.

Have you any Scarlet?

How much please you to
have?

How much shall I give you
for an elle of it?

Nineteen Shillings, 6
pence.

It

It is too much: I'll give you seaventen shillings.

It is truely too little, I should lose by it; it cost me more: Take the wole piece for twenty and five pounds, eight shillings, and 6 pence. It is but eighteen shillings, 6 pence the elle.

It is too dear; let me know your nighest [*least, lowest*] price, how many ells be there.

You shall see it measured, there be twenty, seaven and a half, and half a quarter.

I will give you, at a word, twenty and four pounds even mony; I have left [*relinquished*] as good as this, better cheap by 4 pence in an elle.

You ought to take it; besides, I promise you, were it that you were not my Customer, you should not have it under twenty and six pounds, and twelve shillings: but seeing it is you, I do abate you more then twenty and four shillings in the piece, which I'll do to none other; I presume that you desire not my losse.

Het is al te veel; Ik sal u seivenien schellingen geben.

Het is seker te luttel / ik sou'er aen verliezen; het kost my meer: Neemt het geheele stuk om vijfen-twintigh pondt / acht schellingen / ende 6 groot. Het is maer achtiën schellingen / 6 groot d'elle.

Het is te duer. laet my uw' naeste [*minste, laagste*] prijs weten / hoe veel ellen zijnde?

Ghy sult'et sien meten / daer zijn seiven-en-twintigh / een half / en een half vierendeel.

Ik sal u / met een woort / vier-en-twintigh pondt even gelt geben; ik heb soo goet als dese / wel 4 groot op d'elle beter koop laten staen.

Ghy behoort'et te nemen; echter / ik belobe u / waer het dat ghy mijn Mallant niet en waert / gy soudet onder ses-en-twintigh ponden / ende twaelf schellingen niet hebben: maer ten aensien dat gy't zijt / sta ik u meer af dan vier-en-twintig schellingen op't stuk / dat ik geen ander doen wil; Ik vermoede dat ghy mijn belieg niet en begeert.

Ende boozwaer soo je't ontsegt / [afslaet, weigert,] niemant ter wereldt sal't hebben booz dien prijs; Ja/alwaer hy mijn Broeder.

Schoon het soo zy/ ghy sult my de acht schellingen ende 6 groot evenwel afkorten / om de rekeninge eisen te maken.

Ik en wil: Maer ik en sal op de 6 groot niet staen / ende dat is meer dan ik'er aen winne / soo je my gelooven wilt.

Het sy dan alsoo: aengesien dat ghy uwen sin hebben wilt / ik sal u met goet gout betalen/ende gewichtigh.

Dat is my al eben-eens payment [ofte klein gelt] is my soo goedt als gout: Maer seker ghy zyt te deun met een mensch: niet te min had ik liever te verliesen / dan u heen te senden / verhopende op een ander tijdt uw gelt te ontfangen/ ende dit wil H. L. echter aenleiden/ liever tot mijn Winkel / dan tot peemandt anders aen te komen.

Ja/ in der daet / goeden boeg / [ofte handel] sal my [wel] intwickelen / uw Winkel booz een ander

And verely if you refuse it, no man in the world shall have it for that price; Yea, though he were my Brother.

Under favor, be it so, nevertheless thou shalt abate me the eight shillings, and 6 pence for to make the account even.

I will not: But I shall not stick at the 6 pence, and that is more then I gain by it. If you will believe me.

Be it so then: seeing you will have your mind, I will pay you with good Gold, and weighty.

It is all one to me, small mony [*or white mony*] is as good to me as Gold: But truly you are too hard [*or gripple*] with a man; nevertheless I had rather lose, then to send you away, hoping to take [*have, or receive*] your mony an other time, and moreover this will induce you, to come to my Shop rather then to any others.

Yes, indeed, good usage [*or dealing*] will engage me, not to leave your Shop for another: I would, I had a

La-

Labourer, or Porter, for I have many things which I must buy yet, and I am farre from my Inne [*Harborrow, or Lodging.*]

What lack you more?

A piece or two of Velvet.

I have none, forsooth: But go to the next shop, there beyond, on the other side of the street; the man will let you have it better cheap for my sake.

Sir, what have you need of, [*what's that you want*] do you seek for good Velvet, Sattin, Damask, Fustian, Buktain, Taffety, or any sort of silks?

What pleaseth you, Sir; we will give, and deliver it you good cheap.

This Apprentice can talk and prate lustily, he can handle his tongue well: he is vigilant for his Masters profit and advantage, I assure you: well, lad, shew me a piece of black Velvet.

niet te verlaten: Ik woude/dat ik een Opper man/ [Arbeider] ofte een Last-dzager hadde/want ik heb vele dinaken die ik noch koopen moet / ende ik ben ver van mijn Herberge.

Wat ghebzeekt / [ontbreekt] H. V. meer?

Een stuk Fluweels of twee.

Ik en heb'er / in trouwens/ geen: Maer gaet tot den naesten winkel/ daer ober/ op d'ander zijde van de straet; de man sal je't heter koop geven om mijnent wille.

Wat hebt ghy van nooden [van doen] Mijn Heer, soekt ghy na [om] goet Fluweel / Satijn / Damast/ Fustein (Bokerael/ Cassataf / ofte eenige soort van Zijde-lakenen?

Wat belieft u/Mijn Heer; men sal't D. V. goeden koop geven/ ende leveren.

Wesen [dien] Winkeljongen kan lustigh klappen/ ende snappen/ hy kan sijn tong wel handelen: hy is wacker op sijn Meesters profijt en boozdeel / ik versekere u: wel/ vryer/[jongman] toont my een stuk swart Fluweel.

Ik sal 't doen / Mijn
Heer; siet daer / en is 't
niet goet / saecht ghy opt
desgelijck?

En hebt ghy geen be-
ter?

Ja trouwens: Maer
het is hooger van prijs /
ende tot een meerder
waerdop verkocht.

Ik en bzaeg'er niet na /
't kost wat het kosten wil /
soo het slechts maer goet
is.

Hier / dit is van't beste
Fluweel / dat ghy immer
handelen sult / ofte opt ge-
handelt hebt.

Macht my dat wijs:
Ik heb van mijn leven
wel beter gesien / ende
slimmer ook / en outbout 'er
niet al / ik heb 'er 't gesicht
al af gehad.

Daer en is niet aen ge-
legen; die 't outbouwen
heeft / kan 't wel weer
bouwen: Winkel-jongers
arbeidt en moet men niet
rekenen / [achten] ofte an-
sien.

Wat sal ik d'elle daer
voor betalen?

Dertigh Schellingen.

Ghy lobet al te hoogen
prijs.

Aen / voorwaer; want

I will do it, Sir; behold
there, is it not good, saw you
ever [or did you ever see] the
like?

Have you no better?

Yes forsooth: But it is of
a higher price, and sold at a
greater rate.

I care not for that [I en-
quire not after that] let it cost
what ere it will cost, onely
if it be but good.

Here, this is of the best
Velvet, that ever you will
handle, or ever hast han-
dled.

Perswade me to that, I
have seen better in my life,
and worse too; do not un-
fold it all, I have had the
sight of it.

No hurt; [or tis no matter,
or it maketh no matter, or is
skilleth not] he that hath un-
folded it, can fold it again
well enough, Apprenti-
ces labour must not be
counted, nor regarded, [or
men must not reckon, nor re-
gard Apprentices labour.]

What shall I pay an elle
for that?

Thirty shillings.

You hold it at too high a
price.

No, truly; for it is not
possi-

possible. [*or it is impossible*] to find a better, nor of a fairer colour.

You may say what you will, I will not give that price.

How much please you to bid me, that I may sell, and take handsle: I hope you will bring me good luck, and that I shall come to a good vent, [*or utterance.*]

I will give you twenty and seven schillings for it, and no more, at one word, shall I have it?

No, Sir, I cannot let it go for that price, you know it wel enough, one need not tell it you, if you have any skill in Velvet; it cost us more then you profer me, we should loose too much after that rate.

How will you sell the two pieces together? and make not many words.

You shall pay fourty and eight pounds for the two, as much with one word as

't en is niet mogelijk [*ofte het is onmogelijk*] een beter te vinden / noch bat een schoonder betwe.

Op meugt seggen wat je wilt / ik en wil dien prijs niet geven.

Hoe veel gelleffe my te bie'n / op dat ik verkoope / ende hand-gift ontfangen mach: Ik verhoop dat ghy my goede geluk sult brengen / en dat ik een goe' af-trek behalen sal.

Daer booz sal ik u seven-en-twintigh schellingen geven / ende niet meer / met een woord / sal ik 'er hebben?

Neen / Mijn Heer, ik en kan 't booz dien prijs niet verlaten / [*ofte laten gaen*] gy weet 'et wet genoeg / men hoeft 'et **W. L.** niet te seggen / soo je eenigh verstant (*ofte wetenschap*) in het Fluweel hebt; het kost ons meer dan ghy my biedt na die waerdop [*ofte rate*] soo souden wy al te veel verliezen.

Hoe wilt ghy beide de stucken t' samen verkoopen? en maekt niet vele woorden.

Op zult acht-en-veertigh ponden booz de twee betalen / soo veel met

een woort / als met een
hondert / gy sult niet een
siet af-dingen.

Neen / neen / ghy zijt al
te duer : seght mi uwen
laeghsten prijs / laet mi
't leste woort weten / ende
en schozt mi soq lang niet
op.

Mijn Heer, ik heb't D. I.
geseght : Ik ben een man
van een woort / ik en sou
't niet minder kunnen ge-
ben / dan tot mijn groot
verlies ende nadeel.

Ik sie [bemerke] wy
geen koop sullen maken ;
wy moeten elders gaen
want gy looft uo' wa-
ren buiten reden / ende
dan zyt gy ook een man
van een woort.

Gaet dier't D. I. be-
heft / in Godts Naem /
soekt na uo' beter gerief ;
Ik gunt 't een ander lie-
ver dat hy'er aen winne /
dan dat ik'er aen verlie-
se ; maar ik kan D. I.
van een ding verskeren /
dat / al waer't dat je ging
in alle de Winkel's van
Antwerpen / soo en
soudt gy sulken aen bie-
ding niet vinden [ofte
bekomen] als ik u nu doe.
Miet tegen-staende / soose
geen beter vindt / komt
wederom / gy weet mi-
nen prijs.

with an hundred ,you shall
not huck one mitte.

No , no, you are too dear :
tell me your lowest price ,
let me know the last word ,
and do not suspend me so
long.

I have told it you , Sir : I
am a man of a word, I should
not be able to let it go for
less, except to my great losse
and disadvantage.

I see [perceive] we shall
not bargain : we must go
elsewhere, for you rate your
wares out of reason , and
then you are a man of a
word too.

Go wether you please ,
in Gods Name , seek for
your better advantage ; I
yeild it to an other rather
that he may gain by it ,
then that I should lose in it :
But I can assure you of one
thing , that , if it were , that
you went to all the Shops
of Antwerp , you would
[should] not find , [or get]
such a profer as I now offer
to you . Notwithstanding ,
if you find no better , come
again , you know my price.

Your price is not for us.

Well, at your service, you know what you have best to do.

Seeing that we cannot agree of the price; Farewell.

At your good pleasure, and favour, if I could let it go at a lesser price, you may suppose or think with your self, that you should have it as soon as any man in the world, or upon the earth, likewise for his sake that hath sent you unto me [or to my House.]

They go their way, they be gone.

Let them go let them run, when they have run them selves weary about the fair, they will be glad to come again with a *Basc los manos*.

Sir, It seems to me, that the Velder is very good, if we refuse it, we shall not lightly find such an other piece; let us aske him if he will abate fourty sailings.

Uwen prijs en is booz ons niet.

Wel / ten uwen dienste / gij weet wat gij best te doen hebt.

Mits dat wij in de prijs niet en kunnen over-een-komen: Adieu.

Uw'er goede wel behagen/ende beballing/ soo ik 'et booz minder prijs konde laten gaen / ghy meught by u selven denken / dat gij 't alsoo d'ja hebben soudt als pemandt ter wereldd / ofte op den Aerdebodem / oock om sij nent wille / die D. L. tot mij nent gesonden heeft.

Sp gaen haers weegs / sp zijn weg gegaen.

Laetse gaen / laetse loopen / als sp hun selven moede gelooopen hebben om en om de Jaermerck / sp sullen wel blijde zijn om weder te komen met een groet-swier / [ofte groeting, met handt-geskus.]

Mijn Heer, het dunkt mij dat 'et fluwel heel goet is / soo wij 't ontfengen / sullen wij lichtelijc sulken ander stuk niet vinden; laet ons hem d'ja-gen of by veertigh Schellingen af slaen wil.

Willen wy soo doen / sul-
len wy't nemen ?

Ja / sooje wy wilt ge-
looven / [ofte geloof wilt
geven] want ten eersten /
het is goe koop : 't is
waerschynelyk / gy sult
een ander in de geheele
Merkt niet behalen [be-
komen] en sult : ten an-
deren, gy sult niet rouwig
zyn / noch van harden
handel slagen.

Mijn Meester / sy ko-
men wederom.

Sy sullen welkom
zyn / is't dat sy gett me'e
byngen.

Ik bid u doch / en doet
[ofte maekt] ons niet lan-
ger wandelen / draben /
nste dralen : wilt gy ses-
en-veertigh ponden booz
beide de stukken nemen /
sonder iets meer te doen /
ende wy sullen u uw
Gelt neer tellen.

Mijn vriendt / ghy zyt
boozwaer seer quellijk
[moeyelyk] gy en vraegt
'er niet na / [gy en geeft 'er
niet om, gy en sorght 'er
niet voor] oft' ik winne /
ofte verliese / het is D. V.
al eens / [eveneens :] Nu
wel ! wel / laet'et ons
me en.

Jaen / neen / ik neem'et

Will we do so, shall we
take it ?

Yea, if you will believe
me [give me credit] for first
of all, it is a good penner :
't is like, probable, you will
not get such an other in all
the Mart: secondly, you will
not repent of it; [or it will
not repent you] nor complaine
of hard dealing.

My Master, they come
back again.

They shall be welcome, if
that they bring mony along
with them.

I pray you, cause us not to
walke, trot, toile, nor linger
any longer: will you take
fourty and six pounds for
both the pieces, without
any more a do, and we
will tell [lay] you down
your Mony.

Truely, you are very vexa-
tious my friend, you aske
not after it, [you regard it not
you care not for it] wheter I
gain or lose, it is all one to
you: Now well [be it so] well,
let us measure it.

No, no, I take it as if it
we

were measured, I hold [or count] it as measured, I trust upon you, [or I confide in you] should there is your Money.

This old Angel is too little, this French-crown is too light, these pieces of ten Shillings be clipped, this Ducate is not weighty; this Flemish Crown is not current, this Ryal is of base Gold, this Ducaton is red off, and besides it is no good Silver; this hind of Rijkx-dollar is set off, this piece of eight is brasse, and these Spanish Ryals are not good of alloy, [or of good Bullion.]

You are very difficult and tedious in taking of money, if I had known that, though you had sold me your wares [Merchandize] for forty pounds, certainly, I would not have medled with them, nor once a desired them.

Sir, it is at your choice, to take it or to leave it, you have your choice; I do not get so much by it, that I

als of 't gemeten waer / ik houd'et booz gemeten / ik verlate my op u ; houdt daer is u luden Geldt.

Desen ouden Angelot is te klein / dese Somerkroon is al te licht / dese stucken van tien Schellingen zijn geschnoet / dese Dukaten is niet gewichtig / dese Vlaemsche Kroon en is niet gangbaer / dese Keel is van slecht [slim] Goudt / dese Ducaton is af-gelesen / ende daer beneben 't en is geen goet Silver; dese slag van Rijkx-dollar is af-geset / dit stuk van achten is koper / en dese Spaensche Kealen en zijn niet goet van alslop.

Ghy zijt seer swaer en moepelij om Geldt t'ontfangen: soo ik dat gewesten hadt / al hadt ghy my uw' Waren / [Koopmanschappen] booz veertigh [gulden] ponden vercocht / sekerlijck / ik en woud'ee niet mede te doen gehadt / noch die eens begeert hebben.

Mijn Heer, het is tot uw' heure het te nemen / ofte het te laten / gy hebt uw' heur, Ik en win'er

soo veel niet by / dat ik
licht ende quaet Geldt
soude [ofte behoorde] te
ontfangen / ende dat mede
niet gangbaer en is.

Op myn woord / ik en
heb't noch gemunt / noch
te geschroeyt.

Ik geloof u wel ; doch
ik en kan't niet gebeteren /
op en wilt my niet beris-
pen / booz-hoedigh ende
omsichtig te zijn.

Houdt daer is mijn
Borse / betaelt u selven / na
u eygen genoeging / ende
Voldoeningh.

Dat is een na-gemael-
de schelling.

Magelt [spijkert] hem
aen desen stijl / ofte op dien
dozpel.

Het sal geschien / men
sal't doen / byzengt my
een Hamer met een spij-
ker.

Ik wenschte dat d'oo-
ren der gener die't Ge-
munt [ofte geslagen] heeft /
soo wel gespijckert waren
aen dese Post.

Daer en is niet aen ge-
legen / [ofte daer en sou niet
aengelegen zijn] het en sou
in't minste geen schade by
byzengen / men sou den
Schelm dan wel ken-
nen : Nu zyt op te bye-
den ?

should [or ought] - take light
and bad money, and that
which is not currant nei-
ther.

On my word . I have nei-
ther coyned, nor clip't it.

I believe you well ; but I
cannot help it, you will not
blame me, to be wary and
circumspect.

Hold there is my Purse,
pay your self, according
to your own content, and
satisfaction.

That is a conterfeyt mil-
lingh

Nail him to this Post, or
upon that thre shold.

It shall be done, we'll
do it, bring me a Hammer,
with a nail.

I wish that the ears of
him that had coyned it,
were nailed to this Post as
well.

It skilleth not [or it would
make no matter] it would be
no hurt at all, or harm at all.
men should then know the
Rogue ; Now, are you con-
tented ?

Yes,

Yes, I am, *Sir*; I thank you for your mony: spare nothing of all I have, it is every wih at your service.

Sir, I thank you greatly.

Labourer, porter, take this upon your back, and carry it to my Inne, [*Lodging*]

I know not very well, where you Lodging is, *Sir*.

At the Golden Lion, in the Chamber-street, and bid them to prepare dinner; for we will be there instantly.

Sall wee now buy, a Baby or two for our children [*or little Daughters.*]

Let us buy some for us both.

Well, Hostesse, shall we dine?

Wash you, when you please, and go sit down.

Cause our Horses to be Bridled, and Sadled, we ought for to have been two miles hence onward on our way.

Go to; let us dine stand-

Ja / *Mijn Heer*, ik ben; *Ik bedanke u van wegen u Geldt: en spaert niet; van dat ik hebbe / 't is alle ten uwen dienste.*

Grand mercy, [*grooten dank*] *Mijn Heer.*

Arbeider / *Last-draeger* / neemt dit op uwen rugge / ende draecht het na mijn *Herberge* toe.

Ik en weet niet wel / waet uw' Herberge is / Mijn Heer.

In den vergulden Leeuw / in de *Kamerstraet* / ende segt datse 't *middagh-mael* bereiden; want wy sullen aldaer van stonden aen zijn.

Sullen wy in een *Dopjen* of twee koopen voor onse *Kinderen* [*onse Dochtertjens.*]

Laet ons wat koopen voor ons beiden.

Wel / *Overdinn* / sullen wy eten? [*middagh-mael doen?*]

Wast u / als 't u beheeft / ende gaet aen-sit-ten.

Doet onse *Paerden* *Coomen* / ende *Zadelen* / wy behooven wel twee *milen* van hier af op onse *weg* gheweest te zijn.

Doort aen; laet ons al staende

staende eten / komt laet ons gaen.

Laet ons een rekening hebben / Hoer Weert; wat isser te betalen? wat scha hebben wy gedaen? hoe veel zijn wy schuldigh? [hoe veel isser quaets?]

Gp zijt acht schellingen / ses grooten schuldig / den Man en't Paert.

Houdt daer / zijt gp te vreden?

Ja / Messieurs, gp zijt hartelijk wellekome.

Waer is de Dienstmægt?

Mijn lief / daer / dat's booz u Spelde-geldt.

Stal-knecht / brengh mijn Paerdt herwaerts / hebje't al wel besozght / en geschikt / ende hem gehandelt als't u betaemt?

Ja / Mijn Heer, hy en heeft geen gebrek gehad / hem en heeft niets ontbroken.

Aeemt dat / daer is u drink-geld / als ik u beloofst hadde / op dat gp ny op een anderen gelegentheidt [ofte tijdt] gedachtig mengt zijn.

Ik bedanke u / Mijn Heer, gp sult ny altoos bereid vinden om u dienst te doen / [om u te

ing, come let us go.

Let us have a reckoning, my Hoste; what is there to pay? what hurt gave we done? how much do we owe?

You owe eight shillings, 6 pence, Horse and Man.

Hold there, are you content?

Yes, Sirs, you are heartily welcome.

Where is the Hand-maid?

There, my love, that is [Money] to buy you Pins with.

Hostler, bring hither my Horse, hast thou provided it, and ordered it well, and used him as you ought, [as it need for you to do?]

Yes, Sir, he hath had no lack, he hath wanted for nothing.

Take that: there is your drinking [spending] money, as I had promised you, that at an other opportunity, [time, or season] you may remember me.

I thank you, Sir, you will find me at all times ready to do you service, [for to serve you] spare not the

the Inne, when you come through, or passe by this way, for you will be as well used and served here, as in any Inne that might be within all Antwerp.

dienen] en spaert de Herberge niet / als gp hier dooz passeert / ofte dooz by komt / want gp sult'er alsoo wel getoest ende gedient zijn / als in eenige Herberge die binnen Antwerpen soude mogen zijn.

Ik heb't alsoo bebonden / ik en false dooz een andere niet verruilen / [verwisselen, veranderen] noch verlaten / [ofte nalaten.]

Adieu.

Farewel.

CHAPTER XI.

CAPITTEL XI.

An ordinary discourse, between a Brother and his Sister.

Een gewonlijk praetje, tusschen een Broeder ende sijn Suster.

MY Sister, my Father spake the other day for to Marry you.

Mijn Suster, mijn Vader sprak 's anderen daegs om u te trouwen.

My Brother, to whom will he Marry me? with whom shall it be? will he be an honest man; if he be a Godly man, all go's well; but if vitious, all will go ill.

Mijn Broeder, aen wien wil hy my trouwen? met wien sal het zijn? sal hy een eerlyk man zijn; soo hy een Goddzuchtigh man is / het gaet al wel; maer indien ondeugdig / 't sal heel ende al qualijk gaen.

My Sister, my Father will

Mijn Suster, mijn Vader wil

Wilt u ten Houwelik geben
aen eenigh Edelman des
ser Landt-streke / [ofte
een Lands Edelman] ofte
aen seker Burger van de
se Stadt / onder uwre ken-
nis / ende een man die u
bekent is.

Maer / Suster, gij segt
de waerheid / een eerlyk
man [sonder gelt ofte mid-
delen] is meer waert / soo
hy een Godsalig man is /
dan twintig / ja dertig
Rijhaerts sonder ver-
nuft / Burgerlykheit / ende
wijsheid / [ofte voorlich-
tigheid.]

Waerlyk / Broeder, Ik
en ben noch niet Houbaer /
ik en ben noch niet out ge-
noeg [tot mijn jaren ge-
komen] om soo dya ge-
trout te zijn / ik ben noch
al te malachtig / ende al
te jong / het soude met my
een arme geringe Huis-
houding zijn / ik verseke-
re u.

Waerlyk / waerlyk / Su-
ster, het is beter eenen
Maegt zijnde / geplykt
te zijn / dan een Hoer.

Broeder, ik verhoop dat
ik in sulck een verjckel niet
verballen en sal / om mijn
eere te verliezen / maer
hoorwaer uwen raed is
daer toe heel goed.

give you in Marriage to some
Gentleman of this Country
[or a Country Gentleman] or
to some Citizen [*Berger*] of
this City, among your
acquaintance, & a man of
your knowledg.

But, *Sister*, you say the
truth, an honest man [*wit-
out money, or means*] is more
worth, if he be a pious man,
then a score, yea thirty Rich
Cormordents without wit,
urbanity, [*Civility*,] and pru-
dence.

Truely, *Brother*, I am not
yet Marriageable, I am not
yet old enough, [*not yet come
to age*] for to be so soon
Marryed, I am yet to fool-
ish, and too yong: It should
be a poor weak Hous hold-
ding. [*House keeping*] of me
I assure you.

Truely, truely, *Sister*, it
is better to be Marryed,
being a Virgin, then a whore.

Brother, I hope I shall not
fall in to such danger, to lose
my honour, but indeed [*ve-
rily*] your Counzel is very
good therein.

And

And you, *Brother*, you will not put your ſelf to ſuch hazard, danger, or comber; what think you?

Truely, *Siſter*, no doubtleſs, at no hand, not I.

Brother, why ſo? tell me the reaſon thereof?

Becauſe that women are ſo pragmatikal, hard to be pleaſed, evil diſpoſed, and very unhappy to poor men.

Yes, they are perulant, or ſcivious, audacious, [*bold, ſtomaek ful,*] fond, [*faulſe hearted*] creatures, without diſcretion, talkatif goſſips [*bablers,*] and growing wanton, preſuming upon their huſbands clemency, they will learn alſo to be Idle, wandring about from houſe to houſe, and not onely Idle, but tattlers alſo, and buſy-bodies, and ſuch immodest incivil, long tongu'd praters that they without wit or reaſon will ſpeak things they ought not.

How, *Brother*, without a woman you had not been born in the world; where

Ende ghy/ Broeder, gy en wilt u ſelven aen ſulken gebaer/perichel/ ofte bekommerniſſe niet ſtellen; wat dunkt u?

Waerlijck/ ſuſter, neen toch/ in geenderley wiſſe/ ik niet.

Broeder, hoe ſoo? ſeggt my de reden hier af?

Om dat Wijven [Vrouwen] ſoo betwerkachtig [die het al uitvoeren willen] waer te genoegen / quaet beſchikt / ende den Mannen ſec rampſpoe dig zyn.

Za/ſp zyn aelwaerdige/ baldadige / aelwoerige ſchepſelen/aeltwittige/ſnaterachtige kallemoers/ende weeldzig geworde zyn de/ vermoedende op hares mans ſachtmoedigheid/ ſp willen ook leeren ledig te zyn / ſwevende / en omgaende by de huſſen / [i. e. van huis tot huis] ende niet alleen ledig / maer ook klappenen / ende albedzivers/ende ſulke onbeſcheldene/ onheuſche ſnay ſters dat ſp ſonder vernuſt/ ofte reden ſpreken willen't gene haer niet en betaemt.

Hep/ Broeder, ſonder een vrouwe hadt gy niet in de wereldt gebozen geweeſt; waerom naemſchendig / ofte

ofte berispt gij de arme
[schamele] hrouw als o?

Suster, ende gij had noch
veel minder gebozen ge-
weest.

Broeder, ik bid u doch/
segt mij dan de reden daer
van?

Weet gij niet dat de
hrouw om den man/ende
nie: de man om de hrouw
geschapen en is?

Mijn Broeder, wie heeft
u dat geseyd? waer vind
gij dat, doo? de Schrift?

Suster, onse Heere heeft
het ons na gelaten / doo?
de Schriftuere.

Broeder, in wat gedeelte
des Schrijfts vermeldt hij
het?

Suster, leest den Heiligen
Bibel bedachtelijk / [ofte
ernstighijk,] met eerbie-
dinge/ende gij sult de selve
passage aldaer soo ge-
schreven vinden: daer en-
hoben / gij sult aldaer ge-
schreven vinden / dat de
man het Hoofd sijns
wijfs is/eben als/ [sonder
vergelijking] de Heere Je-
sus Christus het Hoofd
sijner Gemeente is. Sy-
nen Naem werde gepre-
sen van eeuwe tot eeuwe/
ende tot inder eeuwigheit/
Amen.

fore blame you to poore
woman so.

Sister, and you had yet
much lesse been born.

Brother, I pray you tell
me then the reason of that?

Know you not that the
woman is made for the man,
and not the man for the wo-
man?

My Brother, who hath told
you that? where find you
that, by Writ?

Our Lord hath left it us,
Sister, by the Scriptures.

Brother, in what part of the
Scriptures doth he mentioo
it?

Sister, read the Holy Bible
seriously, with reverence,
and you will find that same
passage so written there: mo-
reover, you will find there
written, that the man is the
Head of his wife, even as
[without comparison,] the
Lord Jesus Christ is the
Head of his Church. Praised
be his Name from age to
age, and unto Eternity,
Amen.

The Ten Commandments:
Exod. 20. 1, 2, 3, &c.

*Then God spake all these
Words, saying:*

I Am the Lord y God,
which have brought thee
out of the land of Egypt, out
of the house of bondage.

The first Commandment.

Thou shalt have no other
Gods before my face,

The second Commandment.

Thou shalt not make unto
thee any graven Image, nor
any likeness of anything that
is in Heaven above, or that
is in the Earth beneath, or
that is in the waters under
the earth: Thou shalt not
bow down thy self to them,
nor serve them; for I the
Lord thy God am, a jealous
God, visiting [or who do vi-
sit] the iniquity of the Fa-
thers, upon the Children:
unto the third, and fourth
generation of them that hate
me, and shewing [or I shew]
mercy unto thousands of
them that love me, and
keep my Commandments.

De Thien Geboden
Exod. 20. 1, 2, 3, &c.

*Doe sprak God alle dese
woorden, seggende:*

Ik ben de Heere uwen
God / die u uit Egipten
land / uit den dienste-
huise uit geleid heb-
be.

Dat eerste Gebod.

Gy en sult geen ande-
re Goden vooz mijn aens-
gesicht hebben.

Dat tweede Gebod.

Gy en sult u geen ge-
sueden weeldt / noch ernige
gelijkenisse maken van't
gene dat boven in den He-
mel is / noch van't gene
dat onder op der Aerden
is / noch van't gene dat in
de wateren onder der aer-
den is: Gy en sult u vooz
die niet buigen / noch haer
dienen; want ik de Heere
uwe God ben een pberig
God / die de missoed der
Vaderen besoeke aen de
Kinderen / aen het derde
ende aen het vierde lid der
gener die my haten / ende
doe barmhertigheid aen
duisenden der gener die
my lief hebben / ende mijne
Geboden onderhouden.

Dat

Dat derde Gebod.

Op en ſult den **Naam** des **Heeren** uwes **Gods** niet **pbelyk** gebruikens; want de **Heere** en ſal hem niet onſchuldig houden / die ſynen **Naam** **pbelyk** gebruikt.

Dat vierde Gebod.

Gedenkt des **Sabbat-**daets / dat **gp** dien **Hei-**liget; ſes **dagen** ſult **gp** **arbeiden** / ende al u **werk** doen / maer de **ſevende** dag is de **Sabbath** des **Heeren** uwes **Gods** / dan en ſult **gp** geen **werk** doen / **gp** noch uw' **Sone** / noch uw' **Dochter** / noch uw' **Dienst-knecht** / noch uw' **Dienst-maegt** / noch u **Dee** / noch uw' **Breemde-**ling die in uw' **Boorten** is; want in ſes **dagen** heeft de **Heere** den **Hemel** ende de **Werde** **gemackt** / de **Zee** / ende alles wat daer in is / ende **hp** **ruſtede** ten **ſevenden** dage; daerom ſegende de **Heere** den **Sabbath-dag** / ende **Hei-**ligde den ſelven.

Dat vijfde Gebod.

Eert uwen **Vader** / ende uw' **Moeder**; op dat u **w' dagen** **verlangt** **woz-**den in den **Lande** / dat u de **Heere** uw' **God** **reeft**.

The third Commandment.

Thou ſhalt not take the Name of the Lord thy God in vain; for the Lord will not hold him-guiltleſs that taketh his Name in vain.

The fourth Commandment.

Remember the Sabbath-day, to keep it Holy; ſix dayes ſhalt thou labor, and do all thy work, but the ſeventh day is the Sabbath of the Lord thy God, (then) thou ſhalt not do any work, thou nor thy Son, nor thy Daughter, nor thy Man ſervant, nor thy Maid ſervant, nor thy Cartel, nor thy Stranger that is within thy Gates; for in ſix dayes the Lord made Heaven & Earth, the Sea, and all that in them is, and he reſted the ſeventh day, wherefore the Lord bleſſed the Sabbath-day, and Hollowed it.

The fifth Commandment.

Honour thy Father, and thy Mother; that thy dayes may be long upon the Land, which the Lord thy God giveth thee.

The

The ſixth Commandment.
Thou ſhalt not Kill.

The ſeaven's Commandment.
Thou ſhalt not commit
Adultery.

The eighth Commandment.
Thou ſhalt not ſteal.

The ninth Commandment.
Thou ſhalt not bear falſe
wittneſs againſt thy neigh-
bor.

The tenth Commandment.
Thou ſhalt not covet thy
neighbors Houſe, thou ſhalt
not covet thy neighbors
Wiſe, nor his Man-ſervant,
nor his Maid-ſervant, nor his
Oxe, nor his Aſſe, nor any
thing that is thy neighbors.

*The H. Prayer, written in
Matth. 6. which the
Lord Jeſus Chriſt
taught his Diſciples, for
to Pray thus.*

○ Ur Father, which art in
Heaven, hallowed be
thy Name, thy Kingdom
come, thy will be done, as in
Heaven (ſo) likewise upon
the Earth: give us this day

Dat ſette Gebod.

Op en ſult niet Dood-
ſlaen.

Dat ſevenſte Gebod:
Op en ſult niet Echt-
breken.

Dat achteſte Gebod.
Op en ſult niet ſtelen,
Dat negenſte Gebod.

Op en ſult geen vals-
ſche getuigeniſſe ſpreken/
tegen uwen naeſten.

Dat tiende Gebod.
Op en ſult niet bege-
ren uwes naeſten Huſe/
Op en ſult niet begeren
uwes naeſten Wiſf / noch
ſijnen Dienſt-knecht / noch
ſijne Dienſt-maegt / noch
ſijnen Oſſe / noch ſijner
Eſel / noch per dat uwes
naeſten is.

Het H. Gebed, geſchre-
ven in Matth. 6. dat
de Heere Jeſus Chriſtus
ſijne Diſcipulen ge-
leert heeft, om aldus
te Bidden.

○ Aſe Vader / die in de
Hemelen [zijt,] uwen
Naem werde geheiligd /
uw' Koninkrijke kome /
uwen wille geſchiede / ge-
lyk in den Hemel / [alſoo]
ook op der Aerden: ons
dage.

dagelykx brood geeft ons
 heden / ende vergeeft ons
 onse schulden / gelijk ook
 wy vergeben onse schul-
 denaren : Ende en leid
 ons niet in verſoekingē/
 maer verlost ons vanden
 boosen : want uwe is het
 Koningrycke / ende de
 kracht / ende de heerlyk-
 heid / in der eeuwigheid /
 Amen.

our dayly bread, and for-
 give us our debts even as
 we forgive our debtors :
 And lead us not into tempt-
 ation but deliver us from
 evil ; for thine is the King-
 dom, and the power, and
 the glory, for ever, Amen.

Het Geloof.

The Creed.

In Geloofe in God den
 Vader / den Almachtig-
 en Schepper des He-
 mels ende der Werden .
 Ende in Jesum Chrystum
 ſijnen Eeuig-gebozen
 Zone / onsen Heere / die
 ontfangen is vanden Hei-
 ligen Geest / gebozen uit de
 Maget Maria / die gele-
 den heeft onder Pontio
 Pilato ; is gekruist / ge-
 ſtozen / ende begraven /
 neder-gedaelt ter Hellen.
 Dat is : Continuēerde in de
 ſtand der Dooden , ende
 onder de magt des doots ,
 tot op den derden dag .

Ten derden dage weder-
 om op geſtaen van den
 dooden / op-gebaren ten
 Hemel / en ſit ter rechter

I beleeeve in God the Father,
 the Almighty maker (or
 Creator) of Heaven and Earth;
 and in Jesus Christ his One-
 ly Son, our Lord, which
 was conceived by the Holy
 Ghost, born of the Virgin
 Mary, suffered under Pon-
 tius Pilate, was crucified,
 dead, and buried, he de-
 scended into Hell.

*That is : Continued in the
 ſtate of the Dead, and
 under the power of death
 till the third day.*

The third day he aroſe
 again from the dead, he
 aſcended into Heaven, and
 ſitteth on the right hand of
 God

God the Father Almighty, from thence he shal come to judge the quick, and the dead.

I believe in the Holy Ghost: I believe an Holy Catholick Christian Church, the cummunion of Saints, the forgiveness of sins, the resurrection of the body, and the life everlasting.
Amen.

Prov. 13. 1, &c.

A Wise Son heareth his Fathers Instruction, but a scorner heareth not rebuke

2. A man shall eat good by the fruit of his mouth, but the soul of the transgressours shall eat violence.

3. He that keepeth his mouth, keepeth his life, but he that openeth wide his lips, shall have destruction.

4. The Soul of the Sluggard desireth, and hath nothing: but the Soul of the diligent, shall be made fat.

hand Godes des Almachtigen Vaders/ van daerhy komen sal om te oordeelen de lebende/ ende dedooden.

Ik geloobe in den Heiligen Geest: Ik geloobe een Heilige algemeine Chyristelyke Kerke / gemeenschap der Heiligen/ vergebinge der sonden/ opstandinge des vleeschs/ ende een eeuwig leven /
Amen.

Prov. 13. 1, &c.

E En wys Soon hoozt de tucht (onderrichtinge) des Vaders/ maer een spotter en hoozt de bestraffingen niet.

2. Een pder sal van de blycht des (sijn's) monds het goed eten: maer de Ziele der trouwloosen (overtreders) sullen het gewelt eten.

3. Die sijne mond bewaerd / behoud sijne Ziele: maer booz hem is verstoringe / die sijne lippen wijd open doet.

4. De Ziele des Leuwaerts is begerig / doch daer en is niet: maer de Ziele des vlytigen sal ver gemaekt worden.

Ecclesiastic. 12. 13.

Dan alles dat gehoozt
is/is het einde [besluit] van
de sake / vzeest God / ende
houd sijne geboden / want
dit betaemt [ofte is de
plicht van] alle menschen.

1. Joan. 3. 23.

Ende dit is sijn Gebod/
dat wy gelooven [sullen] in
den Name sijns Soons
Jesu Chrizti / endemalkan-
deren lief hebben / gelijk hy
ons een Gebod gegeven
heeft.

De Somma van de Wet,
ende de Propheten,
genomen uit Matth.
22. 37, 38, 39, 40.

Op sult lief hebben den
Heere utwen God / met
geheel uw' herte / ende met
geheel uw' ziele / ende met
geheel uw' verstand : dit
is het eerste / ende groot
Gebod / ende het tweede
desen gelijk / is :

Op sult utwen naesten
lief hebben als u selven ;
aen dese twee Geboden
hangt de gantsche Wet /
ende de Propheten.

Ecclesiast. 12. 13.

Of all things heard, the
conclusion of the matter is,
fear God, and keep his
Commandments, for this
is the whole [duty] of man.

1. Iohn. 3. 23.

As this is his Command-
ment, that we should be-
lieve on the Name of his
Son Jesus Christ, and love
one another ; as he gave us
a Commandment.

*The Summe of the Law, and
the Prophets, taken out
of Matth. 22. 37, 38,
39, 40.*

Thou shalt love the Lord
thy God, with all thy heart,
and with all thy soul, and
with all thy understanding :
[or minde :] this is the first
and the great Command-
ment, and the second is like
unto it : [or this :]

Thou shalt love thy neigh-
bour as thy self ; on these
two Commandments hang
all the Law, and the Pro-
phets.

Let-

Letters, Bills of Lading,
Assignations, &c.

Send-brieven, Connof-
fementen, Schuld-
over-wijfingen, &c.

Honoured, and well be-
loved Father, and Mo-
ther; In as much as it is an
ancient custome, that upon
the first day, of the New-
Year, men send, [*orgive,*]
to one another some small
gifts, and withal wishing
them much happiness and
fecility, as a token [*sign*] of
favour and goodwill, [*love;*]
I have therefore not been a-
ble to neglect [*or omit*] out
of filial reverence and du-
tiful observance, for to
write this little [*small*] E-
pistle unto you. to demon-
strate unto you thereby my
grateful mind and bound-
den duty, by these wishing
you from my heart [*in good
health and prosperity*] a long
and happy life, as a friendly
greet in this New-Year;
and withal very humbly
thanking you for the great
benefits which dayly I re-
ceive from you, and especi-
ally this, that it pleaseth you
to keep me at School, for to
be trained up [*educated, or in-*

Eerwaerdige/ ende wel
beminde Vader/ ende
Moeder; Alsoo 't een
oud gebzuik is/ dat men
op den eersten dag des
Nieuwe-Jaers/malkan-
deren eenige kleine giften
roe-schicker / ende daer
by veel gelukx is wen-
schende/tot een teiken van
gunste ende liefde; Soo
en heb ik niet kunnen na-
laten/uit kinderlijcke eer-
biedinge **H E.** dit klein
Bziefje te schryven/ om
H E. dooz 't selve wijt
dankbaer gemoed / ende
schuldigen plicht te be-
wysen / **H E.** by desen
van herten wenschende /
[in voorspoet, ende goede
gesondheid] een lang en-
de geluksalig leven / tot
een vriendelijcke groete
in desen Nieuwe Jare;
ende al met eenen seer
oortmoedelijken bedan-
kende van de groote wel-
daden die ik dagelijcx van
H E. ontfange/ ende by
namen dese/dat **H E.** be-
liebe my ter Scholen te
houden / om in alle goede
kun-

kunsten/ deugt/ ende seeg-
baerheid onderwesen te
wozden; daer inne ik mi
soo neerstelijcken hope te
quijten/ dat H. E. de groo-
te kosten/ die H. E. aen
my hangende zyt/ met en
sullen verdozieten/ maer
veel eer veroorzaken my
uwe gunste/ en weldadig-
heid doozgaens te laten
genieten; mits ik al-
tijds [door Gods genade]
wesen/ ende blijven sal

Rotterd.
Ady 1.
Januarij,
1664.

U. E. alder oot-
moedigsten, en
onderdanigsten
Sone, D. H.

strucked] in all good beha-
viour, arts, and vertue; where-
in I hope to quit my self
so diligently, that the great
cost, and charges, shall not
grieve you, which you have
laid out [or bestowed] upon
me, but much rather cause
that you will continually let
me enjoy your favour, and
benefaction, or benignity:
for as much as I [by the grace
of God] always shall be, and
abide.

Your most humble
and most dutiful
the 1. of Son, D. H.
January,
1664.

Alderlieffste Vader/ ik
bemerke uit H. E.
schryven de groote liefde
die H. E. my toedzagende
zyt/ ende in wat achtinge
ik uwe goede bemaninge
behoorz te houden/ de wel-
ke my niet alleen nuttelijk
maer ook seer profijtelyk
zyn; om welke oorzake
ik niet naerlaten en sal/
de selve met alle blijt te
behertigen/ ende my in de
bzeese Gods/ ende onder
uwe gehoorzaamheid al-
soo schicken ende boegen/
dat ik daer dooz sijnen se-
gen/ ende uwe goede jonste

Most endeared Father, I
perceive by your writ-
ing, the great love which
you do bear to me, [or
which you bear me] and in
what accompt [or esteems]
I ought to keep your good
exhortations [admonitions]
which are not onely good
[useful, or expedient] but
also very profitable for me;
for which cause I will not
neglect, to indeavour the
same with all cherefulness,
[or Alacrity, and readiness of
mind] and so adapt [order,
dispose, or set,] and apply
myself in the fear of God,
and

and under your obedience, that thereby I ever [at all times] shall enjoy his blessing, and your good favour [grace] that by such means I might obtain [or acquire] all good arts [sciences] vertue, and knowledg, which hereafter might be serviceable unto me, wherein I hope so to quit my self by the help [or grace] of God, that you will be well satisfied of my honest [or due] forwardness and diligence, which in learning I shall have done; [or performed;] the which is the most Principle thing of all my wishes, and desires, knowing that such things will be very acceptable unto you, and most advantageous for me, [or most gainful to me] herewith, &c.

Your obedient
Son,
I. H.

The 15.
Januarij,
1664.

In Rotterdam, the 23. of
April, Anno 1664.

Mr, Salute; I never had the honour to write unto you, per default of knowledg [or acquaintance] these

altijd genieten sal / om dooz sulke middelen alle goede konsten / deugt / ende wetenschap / die my hier naer souden mogen dienstelijk zijn / te bekomen / daer in ik my met Gods hulpe alsoo hope te qunten / dat H. E. van mynen behoozlijken blijt ende neerstigheid / die ik gedaen sal hebben in't leeren / wel sult vernoegt zijn; 't welk het pziincipaelste is van alle mijn wenschen / ende begeren / wetende dat sulcx H. E. seer acngenaem / ende my alder-meest pzoftelyk wesen sal; hier mede / &c.

U. E. Onderda-
nigen Soon,
I. H.

Den 15.
Januarij,
1664.

In Rotterdam, Ady 23.
April, 1664.

Monsieur, Saluit; Pooit heb ik de eere gehad aen H. E. te schryven / per faute van kennisse
E 3 se/

se/dese dan dooz o2d'ze van
 Meester A. B. wonende
 tot L. in Norff. die my o2-
 dineerd dit nevensgaende
 pakje met 2 ½ S. H. L. ge-
 merkt N^o. W. H. I. aen
 D E. te senden / 't welk
 hier nevens ben doende/
 ende gaet met Schipper
 R. N. aen de welke / na hy
 D E. dit doozsz. pakje sal
 gelebert hebbē / sult gelie-
 ven re betalen van D'acht
 — sterl. en't sal nevens
 andere onkosten/soo D E.
 noch soude mogen doen!
 Dankelijk van Mr. A-B
 aen D E. betaeld worden:
 In't versenden na L. van
 dit doozsz. pakjen gelieft
 de o2dere van dito A. B. te
 volgen: kan ik D E. hier
 ook ergens in dienen / in
 dito Kooptmanschay/ of in
 andere Waren/ofte andere
 D E. goede vrienden / ge-
 lieft maer te commande-
 ren / soo na cordiale groe-
 tenisse blijbe/

Mijn Heer,
 U E. Dienstwillig-
 gen Vriend,
 S. Hillenius.

then by the order of Master
 A. B. dwelling at L. in Norff.
 who ordereth me, for to
 send unto you this bundle
 going along here with. of 2 ½
 S. H. L. marked N^o. W. H. I.
 which here I am performing
 accordingly, and go's with
 Shipper R. N. to whom be
 pleased to pay — sterl.
 for the Freight, after he
 shall have delivered unto
 you the said bundle, and it
 will, besides other charges
 [expences, disbursements,]
 which yet further you
 might lay out, be repaid
 you thankfully of Mr. A. B.
 in the sending of the said
 bundle forwards towards L.
 be pleased to follow the or-
 der of dito A. B. can I here
 serve you in any thing else,
 in dito Marchandise, or in
 [any] other wares, [or com-
 modities] or any other of
 your good friends, be pleas-
 ed but to command, thus
 after hearty salutation [or
 greeting] I remain.

Sir,
 Your Friend ready
 to serve you,
 S. Hillenius.

In Rotterdam, the 24. April, 1664.

Mr. I. G.

Sir, mine last unto you swere of the 4. and 11. instant, by which I told you, that I had bought of Mr. M. W. 10 pices of white Serges, at 34. g. per piece, amounting to the summe of . . . . &c. being Serges which he had to sell upon your accompt, and hath sold them me as such, [or for the same] so I have given him assignation of dito summe, which he hath accepted, and sent you, tending [or serving] to the abating [or shortning] of the . . . . which you are endebted unto me, according to the account, sent unto you, on the behalf of three pices of S. L. which I sent you per Shipper T. E. and consigned unto Mr. W. at L. according to your order; [or as you ordered me;] furthermore I have request-ed of you, that you would be pleased to send me per first Ships 20 pices white Serges, of the finest, and thickest sorts, that may be had [or if they where to be had] and unto my great admira-

In Rotterdam, Ady 24. April, 1664.

Mr. I. G.

MYn Heer, mijnen jonsten aen **D. E.** ware van den 4. en 11. Passato/ met de welke **D. E.** seide/ dat van **Mr. M. W.** hadde gekoft 10 stucken witte Sergies/ tot 34 g. per stuk beloopende . . . . &c. zijn de Sergies soo hy booz **D. E.** Rekening te verkoopen hadde / ende my daer booz verkocht; soo hebbe hem van dito somme een assignatie gegeven / die hy aengenomen heeft / en **D. L.** toe gesonden / dienende tot af-kortinge van de . . . . soo **D. E.** mijn schuldig zyt / volgens de rekeninge gesonden aen **H. E.** wegens drie stucken / S. L. **H. E.** toe-gesonden per Schipper T. E. en geconsigneert aen **M. W.** tot L. volgens uw' ordere; hebbe bozders versocht **H. E.** mijn per eerste Schepen gelieve te senden 20 stucken witte Sergies van de fijnste / ende dikste soozten / soo te bekomen waren / ende verneme daer van geen antwoordt /

E 4 tot

tot mijn groote verwon-
deringe / hebbe dooz drie
weken dooz mijn Soon
G. H. van N. H. E. doen
schrijven / omme mijn de
20 stukken witte Sergies
doch Cito te senden / maer
bekome ook geen ant-
woord van H. E. / daer uit
bespeure H. E. mijn niet
wilt dienen / en onderwij-
zen stelt H. E. geen ordere
omme te betalen / 't gene
my van H. E. komt / zijn-
de noch . . . . Hollands
Geldt / bedragende in En-
gels Geld / volgens Coers
van Wiffel / . . . . sterl.
dat heden op H. E. trecke
op us / te betalen aen Mr.
P. W. oft ordere / gelieft
mijn Brief te accepteren /
en promptelikh te betalen
op gemelde tijdt : daer op
sal my verlaten / kan ik
bozders H. E. eenigen
dienst doen / gelieft maer
te commanderen / soo na
groetenisse blijve

U. E. Dienstwilli-
gen Vriendt,

N. H.

tion, I hear [perceive, or get]
no Answer thereof, [at all]
I have three weeks since
caused to be written unto
you, per my Son G. H. of
N. intreating Cito for to
send me the 20 pieces of
Serges, but I obtain likewise
no Answer of you, [from
you,] whereby I gather, [or
out of which I observe, or by
which I perceive] that you
will not serve me, [or do
my business for me] and in
the meantime [or while]
you set [or appoints] no or-
der, for to pay that which is
due to me of you, being yet
. . . . Hollands Mony, [or
Coin] amounting in English
Mony, according to the
Course of Exchange. . . .
sterl. which this day I do
draw-upon you, at usance to
be paid unto Mr. P. W. or
order, be pleased to accept
my Bill, and to pay it readily
or promptly at the said time
[or terme,] hereupon I will
leave my self: can I further-
more do you any service,
be pleased but to command
me, thus after salutation I
remain

Your Loving Friend
to serve you,

N. H.

The

The Bill of Exchange.

In Rotterdam, the 24. of
April, 1664.

For L. ——— sterl.

AT usance be pleased to
pay this my first Bill of
Exchange, unto Mr. P. M.
or order L. ——— sterl. and
put it to Account, as ad-
vised.

N. H.

Mr. R. at T.

M*Y* very good Friend,
The thoughts or re-
membrance which I have to
youwards, sprouting or aris-
ing from the consideration
of the Singular kindness,
which I have received of
you heretofore, doth not
permit me, that I should
not sometimes write a small
Epistle [or a few lines] unto
you; although I wish very
fore to be with you, but the
malevolence of the time,
doth hinder me such a mercy
because of my weighty and
necessary affaires, which do
still hold [or detain] me
here against my will: there-
fore the while that I cannot

Den Wissel-Brief.

In Rotterdam, Ady 24.
April, 1664.

Voor L. ——— sterl.

Ousa / gelieft te be-
oralen dese mijne eers-
sten Wissel-Brief / aen
Mr. P. M. ofte oydere N.
—— sterl. en stelt het op
Rekening / als adviseert.

N. H.

Mr. R. tot T.

MYn seer goede vriend,
De gedachtenisse die
ik t'uwerts hebbe / sprui-
tende uit de bedenkinge
van de sonderlinge byent-
schap / die ik hier vozen
van D. E. ontfangen
hebbe / en laet my niet
toe / dat ik D. E. altes-
mets niet een klein Brief-
ken en soude schrijven;
hoe wel ik seer wensche
by u te wesen / maer de
afgunstigheid van den
tydt verhindert my sulck /
uit oorsake van mijn ge-
wichtige ende noodwendig-
ge affairen / die my tegeng-
mynen dank alhier noch
houden: daeromme des
wylt.

E s

wijl ik hier in mijn groote
genegentheid niet en kan
volbrengen/ soo heb ik **D.**
E. den Taelman van mijn
liebe en waerde penne wel
willen toeschicken / om
D. E. te verklaren / dat
niet tegenstaende ik van
mijn booznemen berooft
worde / dat ik nochtans
D. E. mijn vriendschap /
ende liefde onverbzekelijck/
ofte onscheidbaer sal be-
waren/ende altyt in mij-
ne gedachten behouden /
sonder dat ik sal mogen
beschuldigt worden / van
de selve in Lethes Poel ver-
smaozdt te hebben/ verse-
kert zijnde/ dat ik altydt
wesen sal

Rotterd.
den 1.
Mey
1664.

U. E. gantsch toe-
geneigden, en-
desonderlingen
goeden Vrient,
D. H.

Seer besondere goede
vriendt; niet tegen-
staende dat my ulwe groo-
te liefde / ende goetgim-
stigheidt genoegsaem; be-
kent/ende wederbaren is;
soo ben ik nochtans ge-
brongen **D. E.** mijne ge-
beden te vernieuwen door
den brenger deses/ mijnen
goeden vriendt / om hem

herein accomplish my great
inclination, or desires, so
have I been willing to order
[or send] unto you the *Orator*,
or Advocate of my beloved
and worthy Pen, for to de-
clare unto you, that notwith-
standing I be be rest of my
purpose, that I will never-
theless preserve for you my
friendship, and my love in-
violable, or indivisible, and
alwayes keep [or retain] it
in my mind, [or thoughts]
least I should be accused, to
have smothered the same in
Lethes Pole [or *Lake*] being;
assured, that I at all times
will, or shall be

Rotterd.
the 1.
May,
1664.

Your Integer, [who-
lely] affectiona-
ted, and singular
good Friend,
D. H.

MY very special good
Friend; notwithstanding,
that your great love,
and benevolence [or friendli-
ness] is sufficiently known,
and happened [experienced]
to me; I am yet neverthe-
less thronged [pressed] to re-
new my request unto you,
by the bearer hereof, my
good Friend, for to be aiding

eff's

(*assisting, or helpful to*) him somewhat in some things [*or matters*] which there he hath to execute [*or to performe, or to accomplish,*] beseeching that you be pleased to count him as one recommended, and to intreat him as one of my best [*or choisest*] Friends, that by your aide, or assistance, he may be furthered, and attain [*or come*] to a good issue of his matters, [*or buſsines*] which by word of mouth he will communicate to you more at large, the which doing, a singular kindness will be done to me; whereby alwayes I will hold [*or count*] my self very greatly obliged, in like manner to shew you all offices of service, and friendship: Finally trusting my self to your unchangeable good will; [*or favourable-ness*] I shall pray to God, to preserve you with your whole family in a durable, or long continuing, and prosperous soundness, or good health.

Your affectionate
good Friend,

Rotterd.
the 23.
May,
1664.

N. H.

Wat behulpig te zijn in sommige saken die hy aldaer te verrichten heeft / biddende dat D. E. gelieve den selfen vooz gerecommandeert te houden / ende hem te tracteren als een van mijn alderbeste Bzienden / op dat hy dooz uwe behulpsaemheid mag gebozbert worden / ende geraken tot een goede uitkomst van sijne saken / die hy D. E. mondeling bzeeder sal communiceren / 't welk doende / sal my een sonderlinge bziendtschap geschieden; waer dooz ik my althijt seer grootelijck verobligeert sal houden / D. E. van gelijcken alle dienst / ende bziendtschap te bewijzen: Eindelijck my betrouwende op uwe onveranderlijke goedwilligheid; sal ik Godt bidden / D. E. met den gantschen Huisgesinne te behouden in een langduerige / ende voozspoedige gesontheit.

U E. Goetgun-
Rotterd. stigen Vrient,
den 22.
Mey,
1664.

N. H.

Lieve / waerde / ende
Luitverkozen seer goede
Vriendt; alsoo ik hier te
vozen in mijn uittersten
noodt **D E.** als een op-
recht ende getrou Vriendt
gebonden hebbe / ende my
altijt seer gewilligly-
ken hebt gesecouereert / son-
der my eenigsluts verle-
gen te laten; soo heb ik
wederomme mijn toe-
blucht tot **D E.** als tot
mijnen eenigen Vlie-berg
[onder Godt] wel willen
nemen / ende seer vziende-
lijken te bidden dat **D E.**
beliebe my noch eens de
goede hand te bleden / ende
behulpig te zijn met hon-
dert pond blaemsch [ster-
lingh] om daer mede te
contenteren een van
mijne Crediteuren / die
my seer moepelijk valt /
sonder met my veertien
dagen verdrag te willen
nemen / om de selve pen-
ningen hem bequamelijk
te mogen fourneren /
maer soekt my met alle
onbeleeftheit t'overbal-
len / ende te schande te
vzengen: Om't welke te
voorkomen / ik my t'
waerts wel heb willen
keeren / vastelijc betrou-
wende / dat **D E.** my in
den noodt niet en sult be-

Loving, worthy, and elect
[or choise] my very good
Friend; in as much as here-
to fore I have found you in
my extream need as an
upright [perfect, sincere] and
faithful Friend at all times,
and you have alwayes very
willingly succoured me,
without suffering me to be
destitute; [or in distress, or
disappointed] wherefore I
have again been willing to
take my recourse unto you,
as to my onely refuge, [next
under God] and very friendly
[kindly] to intreat, [pray, or
beseech] that you would
please yet once more to of-
fer me the good hand, [that
is, to succour me in my adver-
sity,] and to be aiding [assis-
ting, helping] me to a hun-
dred pounds Flemis, [sterl.]
for to satisfy [or content]
therewithal one of my Cre-
ditors, who is [or grows]
very troublesome [wearisome,
tedious, vexations, or
irk some] to me without,
[any wayes] willing to take a
fortnights [or fourteen dayes]
delay, [or forbearance] that
I might be able to furnish
him conveniently with the
said mony, but with all in-
civility seeketh to oppres
[or to undo] me, and to bring
me to shame: [ignomy, or
dis-

disgrace] which for to prevent, I have been fain to turn my self towards you, assuredly confiding, that you will not fail me in [*my*] extremity, [*or need*] but forthwith [*presently, or out of hand*] to shew yet, to be an unchangeable, good, and upright [*or sincere*] Friend, even as I also ever have been to you, and still [*or yet*] will remain, and abide

Your Friend, faith-
Rotter. full unto the
the 24th death,
May, I. H.
1664.

A Bill, of lading after the
Hollands way, (or man-
ner.)

I A. B. of Rotterdam, Ship-
per Master under God of
my Ship, called the *Hope*,
lying ready at this present
time in the Maze before
Rotterdam, to sail with the
first good wind, which God
will send, [*or shall give*] for
London, where my direct
unlading will be, acknow-
ledgand confes, that I have
received under the Hatches

geben/[*verlaten*] maer dae
denken bewijzen/als noch
te zijn een onbetandelijck/
goet/ende oprecht Vrient/
gelijk ik D. E. ook altydt
geweeft ben/ende noch al-
tyds blijven sal

U E. Vriend, ge-
Rotterd. trouw tot in
den 24^{den} der dood,
Mey, I. H.
1664.

Een Connossement, (*ofte*
Vracht-Brief) op de
Hollandsche manier.

I A. B. van Rotterdam/
Schipper naest Gode
van mynen Schepe / ge-
naemt de Hoop, als nu
ter tydt gereed leggende
in de Maze voor Rotter-
dam / om met den eersten
goeden windt / die Gods
verleenen sal / te seilen na
Londen / alwaer mijn
rechte ontladinge zyn sal/
gozhande / ende bekeme /
E 7 DAE

dat ik ontfangen hebbe onder den Overloop van mijn voorsz. Schip / van u C. D. Koopman : Te weten , sestien Bootten Cozenten / seiven Orhoofden Rotten / drie Orhoofden Kruidt-nagelen / vijf Orhoofden Poelte / twaelf Pakkens of Bundelen Ka-neels / drie Balen Peper / dertien ringen koper-draedt / vijftig staven IJser ; al dzoog ende wel geconditioneert / gemerkt met dit voorztaendemerk : Alle 't welke ik belobe te leveren / [indien my Godt met mijn voorsz. Schip behouden Reize verleent] tot London voorsz. aen den Eersamen Sr. G. H. sijnen Factoor / ofte Gedeputeerden ; mits betalen-de voorz. Wacht van dit voorsz. goet 20 s. per vat ; ende Abarpe nader usantie van de Zee : Ende om 't gene voorsz. is te vol-doen / verbindt ik my sel-ven / alle mijn goet / ende mijn voorsz. Schip / met alle sijn toebehooren : In hemisse der waerheid / hebbe ik hier van drie al-eens-lindende Wacht-brieven / [Connossementen] met mijnen Name onder-tekent / of mijn Schryver

of my aforesaid Ship, of you C. D. Marchant : To wit, sixteen Buts of Currents, seaven Hoxheds of Nutmegs, three Hoxheds of Cloves, five Hoxheds of Mace, twelve bundles of Cynamon, three Bales of Pepper, thirten rings of Brasewyer, fifty bars of Iron; all dry and wel conditioned, marked with this antetanding mark : [or mark standing before :] All wich I promise to deliver [if God give me (or vouchsafe to me) a safe voyage with my aforesaid Ship) at London aforesaid, to the Worshipful (or honourable) Sr. G. H. to his Factor, or Assignes; together (or withal) paying for the Freight of these aforesaid goods 20 sz. per Tunn; and the Avarige according to the usance of the Sea : And for to perform what is aforesaid, I bind my self, all my goods, (or mine estate) and my aforesaid Ship, with all its appartenance : In wittness whereof (or in wittness of the truth) hereof, I have signed (or underwritten) three Bills of lading, all of one contence, with my Name, or my Parser on my

behalf, whereof the one being performed, (or discharged) the other be of no value. Written in Rotterdam, the 2. June, in the Year 1664.

A. B.

A Bill of lading, after the English forme, (or way, and manner.)

Shipped by the grace of God in good order, and well conditioned, by me A. B. in and upon the good Ship, called the *Elisabeth* of Ipswich. whereof is Master (under God) for this present voyage G. H. and now riding at an Anchor in the Maze, and by God's grace bound for London; to say, seven Hoxheds of Nutmegs, three Hoxheds of Cloves, five Hoxeds of Mace, twelve bundles of Cynamon, and eight bales of Pepper, thirten rings of Brass-wyer, and fifty barres of Iron, being marked and numbred as in the margent, and are to be delivered in the like good order, and well conditioned at the a-

mijnent wegen / waer van't eene voldaan zijnde / de andere van geen der waerden zijn. Geschreven in Rotterdam / den 2. Junij / Anno 1664.

A. B.

Een Connossement, op d'Engelsche maniere, (ofte forme.)

Dooz my A. B. is in goede ordere ende wel geconditioneert / dooz de genade Gods gescheept / in ende op het goede Schip / genaemt d'Elisabeth van Ipswich / waer van den Schipper (naest Godt) dooz dese tegenwoozdige Reise is G. H. ende nu ten Anker is liggende op (in) de Maze / ende dooz Gods genade na Londen meint (van meening) te Zeilen; te weten / seven Orhoofden Poten / drie Orhoofden Sagelen / vyf Orhoofden Poelje / twaelf pakjes Kaneel / ende acht Balen Weyers / dertien ringen koper-draet / ende vyftig staven Wier / gemerkt en genomert zyn
De

de als in mergine (ofte als op de kant,) en moeten in gelijke goede ordere / ende wel geconditioneert (uitgenomen alleenlijk de periculen der Zeen) in de boozsz. Haven van London aen Mr. I. B. ende Mr. M. S. ofte aen hare geassigneerden geleveret worden; hy / ofte sy A. Drecht betalende booz de boozsz. goederen / 8 sz. per Oxhoofst / ende 2 sz. 6 groot per pakjen / ende booz de rest volgens de Costume / met priem-gelt / en Warie na behooren: In getuigenisse der waerheid (ofte in getuigenis hier van) heeft de Schipper / of Schryver van 't boozsz. Schip drie Connossementen onderteikent (ofte bevestigt,) alle van desen inhoud en datum / de eene van dese drie Zieven holdaen zynde / de andere twee nul / ofte ledig te staen : ende alsoo sende Godt het goede Schip tot haer gewenschte Haven in salvo / Amen. Gedateert in Rotterdam / den 4. Junij / 1664.

A. B.

foresaid Port of London (the danger of the Seas onely excepted) unto Mr. I. B. and Mr. M. S. or to their assignes; he, or they paying Freight for the said goods, at 8 sz. per Hoxheds, and 2 sz. 6 pence per bundle, and for the rest according to Custom, with primage, and Average accustomed: In witness whereof the Master, or Purser of the said Ship hath affirmed to three Bills of lading, all of this tenor and date, the one of which three Bills being accomplished, the other two to stand void: and so God send the good Ship to her desired port in safety, Amen. Dated in Rotterdam, the fourth of June, 1664.

A. B.

A. B.

A Bill of Exchange.

London, the 1. May, 1664.
for 100 pounds sterlings,
at 37 shillings, 2 pence
Flemish.

AT doubleufance, pay this my first Bill of Exchange unto Mr. I. H. or order, one hundred pounds sterlings, at thirty seven shillings, two pence Flemish, for the value of Mr. H. F. and place it to mine accompt, as per advise.

Your Friend, F. H.

To Mr. L. M. Marchant at Rotterdam.

An other.

In Rotterdam, the 5. of June, 1664. for 100 pounds sterlings.

AT ufance, not having my first, pay this my second Bill of Exchange to Mr. A. B or order, one hundred pounds sterlings, the value received here of Master N. H. make good payment, and

Een Wissel-Brief.

London, Ady 1. May, 1664. voor 100 pondt sterl. a 37 schellingen 2 grooten Vlaemisch.

O doubleuso / betaelt desen mijneu eersten Wissel-Brief aen Sr. I. H. ofte oudere / hondert ponden sterlingx/ tot 37 schellingen 2 grooten Vlaemisch de waerde van Sr. H. F. en stelt het op rekeninge/ als per advys.

U E. Vrient, F. H.

Aen Sr. L. M. Koopman tot Rotterd.

Een ander.

In Rotterdam, den 5. Junij, 1664. voor 100 pondt sterlings.

O uso / mijn eerste niet hebbende / betaelt dese mijneu tweeden Wissel-Brief aen Sr. A. B. ofte oudere / hondert ponden sterlingx / de waerde alhier ontfangen van Sr. N. H. doet

doet goede betalinge/ ende stelt het op rekeninge/ als per addijs/

place it to accompt, as per advise,

U E. beminde Vrient,
E. H.

Your loving Friend,
E. H.

Aen Sr. G. A. Koopman tot Rotterd.

To Mr. G. A. Merchant in Rosterd.

Een Assignatie, (ofte Schult-overwijzing.)

An Assignment.

S R. C. D. H E. geliebe Saen Sr. R. H. ofte aen toonder deses / te betalen acht hondert en vijftig guldens / ende het sal H E. tegens my booz goede betalinge verstrecken.

MR. C. D. be pleased to pay to Mr. B. H. or to the bearer (shewer) hereof, eight hundred and fifty guilders, and if will be as satisfactory as pay'd to my self, (or and it will prove to you good payment against me.)

In Rotterdam, den
6. Junij, 1664.
I. G.

In Rotterdam, the 6.
June, 1664.
I. G.

Een Af-rekening.

A Clearing of an accompt.

O P huden den 6. Junij/ 1664. zijn wy M. O. ende H. A. minnelik over een-gekomen / ende van alles tot alles af-gereken / booz verschore penningen / mondt-kosten / kamer-huer / ende andersins; die ik M. O. was eiffchen-

ON this day, the sixth of June, 1664. we M. O. and H. A. are lovingly agreed together, and have cleared our accompts from the beginning to the end (or of all, and all betwixt us) for disbursed monyes, dyet, rent for a Chamber, and otherwise,

wife, which I M. O. demanded, and he remained indebted to me by the foot [*close*] of the accompt, for the sum of 35 guilders, which sum I acknowledg to have received; and herewithal our reckonings are dead and made nul, and all it satisfied whatsoever was standing out between us. Thus enacted in Rotterdam, at the House of R. G. in the presence of A. B. and C. D. as witnesses, the sixth of June aforesame.

M. O. A. H.

de/ende hy my tot slot van rekeninge schuldig bleef/ booz de somme van 35 guldens / welke somme ik bekenne ontfangen te hebben; ende hier mede zijn alle onse rekeningen doodt en te niet/ende alles/wat topmet malkanderen hadden uit-staen / voldoen. Aldus gedaen binnen Rotterdam/ten huise van R. G. in de tegenwoordigheid van A. B. ende C. D. als getuigen / den seften Junij booznoemt.

M. O. H. A.

Sentences, very edifying, and profitable for the exercise of the (English) Tongue.

1. *Of the fear of God.*

THe fear of the Lord is the beginning of wisdom, and the knowledge of the Holy is understanding.

The fear of the Lord is wisdom, and to eschew evil, is understanding.

The fear of man makes men to sin; but the fear

Sin-spreuken, seer stichtelijk, ende voordeeljk tot de oefeninge der (Duitsche) Sprake.

1. Van de vreesse Godts:

DE vreesse des Heeren is het beginsel der wijsheid/ ende de wetenschap der Heiligen/ is verstand.

De vreesse des Heeren is wijsheid/ ende van het quaedt te wijcken/ is't verstand.

De vreesse des mans doet de menschen sondigen;

gen; maer de vreesse Gods of God keep men from sin.
behoedt de menschen van
sonde.

Dele ontstien de mens- Many fear men, as if
schen / als of sy Goden they were Gods; and are
waren; ende en zijn van not afraid of God, as if he
Godt niet verbaert / als were but a man.
of hy maer een mensch
waer.

2. Van den schuldigen 2. *Of duty to Parents, and*
plicht aen Ouders, en- *Superiours.*
de Overheden.

En krackeelt / ofte twist Be not litigious with thy
met uw' Ouders niet / al Parents, although thou hast
hebt gy schoon gelijk in right in what thou affirmest,
't gene gy bejaet / ende and sayest.

Doetraden sijne knech- Then his servants came
ten toe / ende spraken tot neer, and spake unto him, and
hem / ende seiden: Mijn said: *My Father*, if the Pro-
Vader, soo die Propheet tor phet had bid thee do some
u een groote sake gespro- great thing, wouldest thou
ken hadde / soud' gysse niet not have done it? How
gedaen hebben? Hoe veel much rather, then when he
te meer / nadien hy tot u saith to thee wash, and be
geset heeft / wascht u / ende clean. 2. *Kings 5. 13.*
gy sult rein zijn. 2. Ko-
ningen / 5. 13.

Eert een pegelijk / hebt de Honour all men, love the
Broederschap lief: vreesst Brotherhood: fear God,
Godt / eert den Koning. and honour the King.

Wooz den graetwā haire Thou shalt rise up before
sult gy opstaen / ende sult the hoary head, and honour
den aengesichte des ou- the face of the old man; and
den vreesen: ende gy sult fear before thy God.

3. *Of duty, due to our neighbour.*

What thou wouldest not have done to thee, that do not to another.

With the same measure that ye mete withal, it shall be measured to you again.

4. *Of duty to a man self.*

Know thy self.

No man ever yet hated his own flesh.

5. *Education of Children.*

Bend the twig while it is tender.

Teach, train up, (or *Catechise*) a Child, the Principles of his way, when he also is old, he will not depart (or *decline*) from it.

6. *Of Vertue:*

Honour is but the shadow of Vertue.

A man may love Vertue,

3. Van de plicht, onsen even-naesten schuldig.

't Gene gp niet en wilt dat u geschiede/ 't selve en doet een ander niet.

Met de selve mate daer mede gp-lieden metet/ sal H N. weder gemeten worden.

4. Van de Plicht aen sich selven.

Kent u selven.

Niemandt en heeft opz syn eigen vleesch gehaet.

5. Opvoeding van Kinderen.

Buigt het rissien terz wijs het teer is.

Leert/ onderwijst/ (ofte Catechizeert) den Jongen/ de eerste beginselen / (na den eisch) sijns wegs/ als hy ook oudt sal ges worden zijn/en sal hy daer van niet afwycken.

6. Van de Deugt:

Eere is maer de scha- dwelwe van de Deugt.

Een mensch mag de deugt

deugt beminnen/ en noch-
tans de genade (i. e. Hei-
ligheit) haten.

De deugt/ en de on-
deugt/zijn beide Phrophe-
tessen/ de eerste van een
gewis (ofte seker) goet ;
de tweede (d'ander) van
smerte ofte anders van
berouwt/ ende leedt-we-
sen.

7. Van de verdorvent-
heidt, ende de natuer,
ofte aert.

Dooz de natuer zijn wy
haten der sonde / ende
Leen mannen / ofte Vas-
sals des Satans.

Natuerlike menschen
en willen niet doen al het
gene sy kunnen, Geeste-
lyke menschen en kunnen
niet doen al't gene sy wil-
len.

Hy en is noch niet gants
bry / die een stuk van sijne
banden na sich sleept.

Van 't onkruid niet het
loof alleen / maer de wo-
tel moet ook uit-geplukt
zijn/(ofte uit-geroeit zijn.)

and yet hate grace

Vertue, and vice, are both
Prophets, the first of certain
good; the second of pain,
or else of penitence, and
repentance.

7. Of corruption, and na-
ture.

By nature we are the Ves-
sels of sin, and Vassals of
Satan.

Natural men will not do
all thy can; Spiritual men
cannot do all they will.

He is not yet wholly
free (or at liberty); who drag-
geth a piece (or part) of his
bonds after him.

Not only the leaf, but
also the root of weeds must
be pluckt up.

8. Of Covetousness, and
Liberality.

Great Fishes tear the
net.

He that hunteth two Hares
at once, gets neither of
them.

Some men have not lei-
sure to enjoy what they
have; (Yea, they forget
what they have) for the
getting of more.

The liberal soule (*the soule
of blessing*) shall be made fat
and he that watereth shall be
watered also him self.

9: Of the tongue, and the
use thereof.

Be swift to hear, and slow
to speak.

The full eares of corn
hang lowest.

Out of the abundance
of the hearth the mouth
speaketh.

An empty barrel giveth the
most (*or the loudest*) sound.

9. Van Gierigheid, ende
Miltheit, ofte Milda-
digheit.

Groote Visschen scheu-
ren 't net.

Die twee Hasen te ges-
lijk jaegt / krijgt geen
van beiden.

Enige menschen en
hebben geen ontledigheids
(ofte verlediging) 't gene
sp hebben te genieten / (ofte
te gebruiken;) (Ja /
wat sp hebben is haer
ontschoten) om meer te
bewateren.

De mildadige ziele / (de
segende ziele) sal vet ge-
maekt worden / ende die
bevochtigt / sal ook selfs
een broege regen worden /
(sal ook selfs bevochtigt
worden.)

9. Van de tonge, ende
het gebruik der selve.

Zijt snieg in 't hooren /
ende traeg in 't spreken.

De volle Rozen-apren
hangen laegst.

De mondt spreekt uit
overbloedt des herten.

Een ydel (ofte ledig)
vat bomt aldermeest.

10. Van

10. Van achterklappery.

En sprekent geen quaet van niemant achter sijn rugge.

Hy moet al vzoeg opstaen / die pder een behagen wil.

11. Van trotsheid, ende nederigheidt.

Zijt niet hoog geboelende / (trots, ofte hoogmoedig;) maer vzeest.

Godt weder-staet de hoobaerdige; maer de nedrige geeft hy genade / (i.e. doet hy onderstaend.)

Sekerlijk de spotters sal hy bespotten; maer de nedrige (sachtmoedige) sal hy genade geben.

Die in sijn eigen oogen klein is / en wil sich niet ontstellen / (ofte verstoren) om in de oogen van anderen klein te zijn.

Gal sucht is de hooberdpe (trotsheid) des lichaems / ende de hooberdpe is de Gal-sucht van de ziele / (ofte des ziels.)

10. Of backbiting:

Speak evil of no man after (behind) his back.

He, who will please every body, must rise betimes. (or very early.)

11. Of pride, and humility.

Be not highminded; but fear.

God resisteth the proud; but giveth grace, (i. e. assisteth) the humble.

Surely he scorneth, (or he will scorn) the scorers; but he giveth (or will give) grace to the lowly, (meek.)

He that is little in his own eyes, will not be troubled, (or disturbe him self,) to be little in the eyes of others.

Choler, is the pride of the body, and pride is the Choler of the soul.

12. Of Temperance, and
Mediocrity.

Enough is as good as a
Feast.

Too much of one thing,
is good for nothing.

13. Of hatred, and en-
vy.

When love is turned to
hatred; then it runs down
(*bejond*) all bounds, and
limits.

Prosperity, and Honour,
are ever attended, or accom-
panied, with envy and hatred
as the shadow (*follow's*) the
substance, (*or a stile, or a
tree.*)

14. Of Courtesy, and kind-
ness.

Be in speech, and in ge-
sture friendly, (*or courteous.*)

Recompence a benefit (*or
a good turn.*)

15. Of Patience, and An-
ger.

Be not Angry without a
cause.

It's one thing, to be a Pa-

12. Van Matigheit, ende
Middelbaerheid.

Genoeg is eben soo
goedt als een Gastmael.

Al te veel van een ding
is niemers goedt toe.

13. Van haet, ende nijt,
ofte wangunst.

Als de liefde verkeert
in haet;

Dan looptse buiten
schreef/ of maet.

Doozspoet/en Cer/woꝝ
dē dooꝝ haet en wangunst
steets versegelt / (ofte op-
gelet) als de schaduw een
steile plank / (post, ofte
boom.)

14. Van beleeftheit, ende
vriendelijkheid.

Zijt vziendelijk / (ofte be-
leeft) in 't spꝝken / ende
in't gelaet.

Bergeldt een weldaet •

15. Van gedoogsaem-
heid, ende Toorn.

En zijt sonder oozsaek
niet rooꝝnig.

Het is een ding / een
Patient te zyn / een ander
ding

ding is het / in de verdrukking (ofte quelling) patient te zijn.

Dele lijdten lang / die niet lang lijdig en zijn.

Die toornig wil zijn om iets / wil toornig zijn om niets.

Die de Sonne laten onder gaen over hare toornigheid / ende vervolgen te bedde gaen / waer schijnlyk zijns den Duivel tot haren bed-gesel te hebben / Ephes. 4. 26. 27.

16. Van de kennisse, ofte wetenschap, ende wijsheid, ofte voorzichtigheid.

De sotten verachten (verfmaden) de wijsheid / en de tucht.

Die Godt niet en bekent / en kent niet-met-al.

It is alsoo grooten stuk / (ofte point) van voorzichtigheid / (ofte bedachttheid) d'ontwetenheit te verchelen / (ofte te verbergen) als de wetenschap te ontdecken.

17. Van goet, ende quaet geselschap.

Die het geselschap van

patient, it is an other thing to be patient in affliction.

Many suffer long, who are not long suffering.

He that will be angry for any thing, will be angry for nothing.

They who let the Sunn go down upon their wrath, and go angry to bed, are like to have the Diavel for their bed-fellow. Eph. 4. 26. 27

16. Of knowledge, and wisdom, or prudence.

Fools despise wisdom, and learning (or discipline.)

He that knows not God, knows nothing.

It's as great a point of wisdom, or prudence, to hide (or conceal) ignorance as to discover knowledge.

17. Of good, and bad Company.

They who love the company

pany of the wicked, do not hate the wickedness of the company.

He that loves ill company, will learn ill, if not, the ill of the company.

Many are pleased with the company of them that be good, that are not pleased with the good of the company.

If thou handlest pitch,
Thou'lt get a spot.

He that walketh (*converseth*) with wise-men, shall be wise: but a companion of fools shall be broken, (*or destroyed.*) *Prov. 13. 20.*

16. Of repentance.

A burnt Child dreads
the fire.

He that repents of a good
act, turns good into evil.

God promiseth for give-
ness of sins, to all that re-
pent; but God doth not pro-
mise repentance to all, or to
any that sinn.

Repentance for sinn, is

de godtloosen bemintten/
en haten de godtloosheit
van t geselschap niet.

Die quaet geselschap
behindt/ sal quaet leeren/
soo niet/ het quaet van t
geselschap.

Veel behagen haer sel-
ven met het geselschap
van die boom- (goedt)
3nn/ die (evenwel) geen
bevalligheid en hebben
met et goedt van t gesel-
schap.

Handelt gy peck/
Gy krijgt een vlek.
Die met de wise om-
gaet / sal wijs worden:
maer die der sotren met-
geselle is / sal verbroken
worden/ *Prov. 13. 20.*

18. Van berouw, ofte bekerung.

Een gebrandt kindt
schroomt het vuur.

Die hem van een goede
daed berouwt, keert (ofte
verandert) het goet in
quaedt.

Godt belooft wel vers-
gevinge der sonden aen
allen die hun bekeren;
maer Godt en belooft
geen bekerunge aen allen/
ofte wel aen een pegelyk
die sondigen.

Berouw booz de sonde /
en

en is niet met al / ſonder nothing, without repentance
bekeering van de ſon- (returning) from ſinn.
den.

19. Van voorspoedt.

Niet wat men heeft/
maer wat men doet met
't gene men heeft / maket
gelukkig / ofte rampſa-
fig.

Staet als dan op u hoe-
de / ofte wacht /

Als 't geluk / oft booz-
ſpoet op u lacht.

't Is geneuglijk om't
reſien regenen / als men
in't dzooge ſtaet.

20. Van arbeit, ofte
naerſtigheid.

Niets ſoo hardt (ofte
ſwaer) of men kan 't met
naerſtigheid over-wins-
nen.

Arbeit is booz het li-
chaem nut.

Die met een bedriege-
lijke handt werkt / (han-
delt,) woꝝdt arm: Maer
de handt der blijſgen
maekt rijk. Prov. 10. 4.

21. Van Suinigheid.

Suinigheid is een groo-
te rente.

19. Of prosperity:

Not what one hath, but
what one doth with what
one hath, maketh happy, or
miserable.

Stand upon thy watch
then, when prosperity ſmil-
les (or laughs) on thee.

It's pleasant for to see it
rain, when one stands in the
drys.

20. Of labour, and dili-
gence.

Nothing so hard (or bea-
vy, difficult,) but men can
(or may) overcome it by di-
ligence.

Labour is profitable for
the body.

He becometh poor, that
worketh (dealeth) with a de-
ceitful (ſlack) hand: But
the hand of the diligent
maketh rich, Prov. 10. 4.

21. Of Thriftiness:

Thriftiness is a great re-
vencw.

According to your getting, so let thy expences be.
Green wood, hot bread,
and (sweet) new wine,
Cannot profit thine house,
(nor mine.)

22. Of riches, and poverty:

Worldly riches are like nuts, many clothes are torn in getting them, many a tooth broken in cracking them, but never a belly filled with eating them.

Men had better lay down, and carshere their trades, than to live by sinning.

It's more (or a greater) honour to be rich in goodness, then to be rich in goods.

It's sinn, and not poverty, that maketh man miserable.

23. Of Idleness:

Poverty is the reward of laziness.

An idle Person is the Devils Pillow.

To do nothing, teacheth to do evil.

Set u tering /
Ma u nering.
Goen hout / heet broodt /
en nieuwe wijn /
Kan vooz uw huis niet
vozderig zijn.

22. Van rijkdom, ende armoede.

Werldse rijkdommen zijn de noten gelijk / veel kleeven wozdender gescheurt om die te krijgen / vele tanden gebroken om die te kraken / maer niet een buik gebult met die te eten.

De mensche hadden beter hare ambachten (of ertoring) af te schaffen/ende ter ne'er te leggen/dan dooz (met) sondigen te leven.

't Is een meerder (ofte grooter) eer in goetheidt/dan in't goedt rijk te zijn.

't Is de sonde/en d'armoede niet / die de mensch rampsalig maekt.

23. Van Ledigheid:

Armoede is leuigheidts loon.

Een ledig mensch is des Duibels Goz-kuffen.

Niets doen/leert quaet doen.

24. Van Vernoeving.

Dele hebben genoeg /
noch en zynse niet te vze-
den / [genoeg;] Dele
zyn te vzedem [genoeg]
met 't gene sy hebben / ende
dat is haer genoeg.

De Godſaligheid is
grooter rijkdom / indien een
menſch te vzedem is met
't gene hy heeft / [ofte be-
ſit.]

25. Van twiſt, ende ee-
nigheid.

Dikmaels is de waer-
heidt verlozen / door al te
veel krackeels ontrent
de ſelbe.

Conſticht / geeft kracht.
Verdrag / ofte eenigheid /
vermag veel.

De kintbagien eener
vrouw / zyn [als] eengeſta-
dig dzuipen.

Een drooge bete / ende
geruſtheid daer by / is
betere dan een huis vol
van geſlachte beeſten met
twiſt. Prov. 17. 1.

26. Van beſcheidenheid.

Een goed man beſchikt
ſyne ſaken met recht [oor-
deel, ofte beſcheidenheid.]

24. Of Contentation:

Many have enough, yet
are not content; Many are
content with what they
have, and that is their
enough.

Godlineſs is great riches,
if a man be content with
what he hath.

25. Of Contention, and
unity.

The truth is often loſt,
by too much contention a-
bout it.

Concord, giveth power.
Agreement, or unity, can
do much.

The contentions of a
wife are [as] a continual
dropping,

Better is a dry morſel,
and quietneſs therewith,
than an Houſe full of ſacri-
fices, with ſtrife. Prov. 17. 1.

26. Of diſcretion:

A good man guideth his
affaires with Judgment [or
diſcretion.]

A fair

A fair woman which declineth, [or departeth] from reason, [or discretion,] is a jewel of gold in a Swins snout.

If he hath made the Iron blunt, and he doth not whet the edge, then must he put to more strenght [or must set more strenght a work:] but wisdom [or discretion] is an excellent thing for to direct.

He that spits against the wind, may foul his beard.

27. Of love.

The soul is not so much where it is, as where it loves.

He doth not faithfully love, who loves not faithfulness.

In love there is no lack.

28. Of secrecy.

There is nothing so secret, that shall not be revealed.

The truth that laid in shades of night,

Een schoone vrouwe die van reden [verstandigheid] af-wykt, is een goude bagge in een Swins snuite.

Indien hy het Iser heeft stomp / [of plomp, of hot] gemaakt / ende hy en slijpt de suede niet / dan moet hy meerder kracht te werk stellen: maer de wijsheid [ofte bescheidenheid] is een uitnemende sake / om [yet] recht te maken.

Wie regens de windt spoutot / maekt wel synen baerdt buil.

27. Van liefde.

De ziele is niet soo veel daer sy is / als daer sy mindt.

Hy en bemindt niet gestrouwelyk / die de gestrouwigheid niet en bemindt.

Daer en is geen gebrek in de liefde.

28. Van geheimheid.

Daer en is niets soo geheim / dat niet ontdekt [ofte geopenbaert] sal worden.

De waerheid die in duister lag /

Die komt met klaerheit
aen den dag.

In time with brightnes
comes to light.

29. Van beſtraffinge.

29. Of rebukes.

Wie den spotter ruchtig / behaelt ſich ſchande /
ende die den godloofen be-
ſtraft ſyne ſchandt-blek-
ke / en beſtraft een spotter
niet / op dat hy u niet en
hate; beſtraft een wij-
ſen / ende hy ſal u lief heb-
ben. Prov. 9. 7, 8.

He that reproveth a
ſcorner, getteth to himſelf
ſhame, and he that rebuketh
the wicked [*getteth himſelf*]
his blot, rebuke not a ſcor-
ner, leſt he hate thee; re-
buke a wiſe man, and he
will love thee. Prov. 9. 7, 8.

30. Van Ongelyk, ofte
Hoon.

30. Of Injury.

't Is beter ongelijk te
lijden als een ander 't aen
te doen.

It's better to ſuffer and in-
jury, then to do it to an
other.

Hy en weet ſelfs de
waerde van eenen goeden
naem niet / die ſijn nae-
ſtens Naem en Faem on-
bedachtelyk hoon aen
doet.

He knows not the worth
of a good name, who in-
conſiderately injures his
neighbours Name and Fa-
me.

31. Van Jocking.

31. Of Jeſting.

Een jockende logen /
ofte een logen in jock /
mag een menſch in ernſt
in de Helle doen leggen.

A jeſting lye, or a lye in
jeſt, may make a man lye in
Hell in earneſt.

32. Van haefſtigheit, en-
de gematigheidt.

32. Of haſte, and ſobriety.

Haefſt verquiſt.

Haſte makes waſte.

Wil-

Wilful or haſty men,
never want w^d.

Te Taylor, that knitteth
no knot, may looſe a ſtitch.

Be ſober in all things.

33. Of lying.

Shew me a conſtant liar,
and I will ſhew you a theef.

A liar ought [or had need]
to have a good memory.

The getting of treaſures
by a lying tongue is a vanity
tossed to and fro of them
that ſeek death. *Prov. 21. 6.*

34. Of time and opportunity.

Time, and tide, ſtaves
for no man.

Time paſt, and future, is
not, live to day.

35. Of imitation, and likeness.

Birds of a nature, will fly
together.

Moetwillige of haesti-
ge menſchen / ontbreken
nooit wee.

De Snijer / die geen
knoop en knoopt / magh
wel een ſteek verlieſen.

Zijt in alles ſuinig /
[ofre ſpaerſaem]

33. Van liegen.

Toont my een geſta-
dig [volhardig] leuge-
naer / ende ik wijs u
een dief.

En leugenaer behoort
[ofrebehoeft] wel een goe
memozie te hebben.

Schatten te bekomen
dooreen logenachtige ton-
ge / is een doortgedrebene
pbelheid / der gener die den
doodt ſoeken. *Prov. 21. 6.*

34. Van tijdt, ende gele- gentheid.

Tijdt / ende getye / beide
[wacht] naer niemandt.

De tijdt die voozby / en-
de toekomstig is / en is
niet / leeft heden.

35. Van navolging, ende gelijkheid.

Dogelen van eender-
vliegen t'ſamen r
paert.

Elk sijns gelijk / 't zy
arm ofte rijk.

Weest myne naboo'gers/
gelijckerwijs ook ik Chri-
sti / 1. Cor. 11. 1.

Ende gelijk het volk / al-
soo sal de Driester wesen ;
gelijk de knecht / alsoo sijn
Heere ; gelijk de dienst-
maegt / alsoo hare vrou-
we ; gelijk de hooper / al-
soo de verkooper ; gelijk
de leener / alsoo de ontlee-
ner , gelijk de woekeraer /
alsoo die van welken hy
woeker ontfangt / Iesaja
24. 2.

Ik spzke dat ik by mij-
nen Vader gesien hebbe ; en
gp doet dat ook / dat gp by
uwten Vader gesien hebt.
Joan. 8. 38.

36. Van Eere.

Verlozen eer/
keert nimmer weer.

't Gene herfoepelijk is /
al-hoe wel het in 't ge-
heim verhoogen wort ; so-
en kan 't nochtans geen-
sints eerlijk geacht zyn.

Soo mijn eere geheel
ude onbestadigt vlyst ;
passe ik op 't verlies /
schade van mijn goet

meer tot een man
dat men 't vras

Like to like, be they poor
or rich.

Be ye followers [Imitators]
of me, even as I also am of
Christ. 1 Cor. 11. 1.

And it shall be as with the
people, so with the Priest ;
as with the servant, so with
the Master ; as with the maid,
so with her Mistressse ; as
with the buyer, so with the
seller ; as with the lender, so
with the borrower ; as with
the taker of usury, so with
the giver of usury to him-
self. 24. 2.

I speak that which I have
seen with my Father ; and
ye do that also, which ye
have seen with your Father.
Iohn. 8. 38.

36. Of Honour.

Lost Honour,
Returns never.

What so'ere is abomina-
ble, though it be hid in se-
cret ; yet it cannot at all be
accompted honourable.

If mine honour remain
whole and undamaged, I
regard not the losse, and
damage of mine estate.

It's more to a mans hon-
our, that it should be ask't
why

why he is not, then why he is honoured.

gen ſou / [of dat'et ſou gevraegt zijn,] waeromme dat hy niet / dan waerom dat hy ge-eert is.

37. Of Friendship, and confidence.

37. Van Vriendſchap, en vertrouwelijckheit.

A friend is known in the time of need.

Een Vriendt kent men in de noodt / [ofte tijdt van noodt.]

That friendship will not endure to the end, which is begun for an end.

De vriendſchap en ſal tot t einde toe niet duren / die om een einde begonnen is.

He is happy, that finds a true [*faithful, real,*] friend in extremity; but he is happyest, that knows no extremity wherein to try his friend.

Hy is wel gelukkig / die in ſijn nootwendigheit een waerachtig [getrouwe, loutere,] vriendt blint; maer hy is aller-gelukkigſt / die geen nootwendigheit weet om ſijn vriendt daer inne te beproeben.

38. Of promises.

An honest man is as good as his word, and his word is as good as his bond.

38. Van Beloften.

Een eerlijk man is ſoo goet als ſijn woort / ende ſijn woort ſoo goet als ſijn Obligatie, Verbondt.

Dele menſchen beloben ſchoon / maer volbrengen ſlozig.

Many men promise fair, but performe dirtily, [*foolishly.*]

39. Of Service.

There is much to be learned of [*with*] ſeward Masters.

39. Van gediensſtigheit.

By moepelijke Heeren / Is veel te leeren.

't Moet al een heel wijse handt zijn die een Parren kop wel scheren sal.

Hy heeft groote kunst van doen /

Eenen Bot te voldoen.

It must be a very wise hand, that shall shear a Fools Pate well.

He needs a great deal of skill, [or cunning] to give a Fool content, [or to content a Fool.]

40. Van nootsakelijkheid.

De noodtwendigheid en heeft geen Wet.

Beensintz: Maer dat een mensch sal schuldig gebonden worden / soo hy in sijne noodtwendigheidt de Wet des Heeren bzeekt.

Den honger etet dooz steene mueren.

Tot in een engte zijn viandt dzingen /

Dat doet hem meenigmael outspzngen.

40. Of Necessity.

Necessity hath no Law.

Not so: But that a man will be found guilty, if in his necessity he breaks the Law of the Lord.

Hunger eats through stone walls.

In to a streight to force his enemy,

Oft makes him' scape away, [or scaping fly.]

41. Van weder-looning.

't Gene een mensch gesaet sal hebben / dat sal hy ook maepen.

Hy heeft het Net selfs ober sijn eigen hoost [ooren] gerukt.

In de strik die hy selfs geleidt heeft / is sijn hoest gebangen / [ofte verstrikt.]

41. Of retribution:

What a man hath sown, that shall he alsoo reap.

He hath plucked the Net over his own head [cares.]

In the snare which him self hath laid, is his foot taken, [or ensnared.]

42. Van vrou-menschē.

Een deugtsame Vrouw

42. Of Woman.

A vertous Woman is a Crowne

Crown to her husband: but she that maketh ashamed, is as rottenness to his bones, *Prov. 12. 4.*

Bad leggs, and good Wives, ought to stay within doors.

Neither reprove, nor coaks thy Wife, where any body heareth, or seeth it.

Such Women, that use the Looking-glasse often, spin very seldom.

The beauty [or fair complexion] of a Woman is but dirt, [Muck] if she hath lost her honour.

43: Mixed Speeches.

Honesty, is but little accounted of now a dayes.

Money is in great esteem; for it answers all things.

The wrath of God proceedeth with a slow pace, to the avenging of it self.

There is nothing that sooner dryet up, then a tear.

we is een droone hares mans / [Heere,] maer die beschaemt markt / is als verrottinge in sijne beenderen. *Prov. 12. 4.*

Quade beenen/en goede Wijven/

Dieneu wel in huis te blijben.

En straf/ of streelt uo' Vrouw niet/

Baer 't pemandt hoorz of pemandt sier.

Sulke Vrouwen/ die beeltijds Spiegel en [ofte die den Spiegel dikmaels gebruiken,] spinnen seer seldom.

De schoonheid van een Vrouw is maer dreck/ als [soo] sp haer eere [of eerbaerheid] verlozen heeft.

43. Gemengde Spreuken.

Wromigheidt woort heidens daegs maer weinig geacht.

't Gelt is in groote achtting; want het verantwoort alles.

De verholgentheit Gods gaet met een langsams trede voort; tot het waken hares selfs.

Baer en is niet dat ewer [drader] op-drooght / als een traen.

't Is een eerlijke ſchande/om een goede ſake/ende een gerechtigh belang / te ſterben.

Van gunſten niet te ge-
bzuiken / is die te miſbzui-
ken.

Wie yemandt ondank-
baer noemt / die noemt alle
gebreken in hem.

't Is menſchelyk te
dwalen/maer ſp zijn weet-
nieren die in haer doling
volharden.

't Is alle menſchen ge-
ſet eenmael te ſterben/
maer daer na het oordeel.

En geeft den moed noit
berlozen.

Reent dat niet by der
handt / van welke gy u
namaels beroutwē moogt.

Met Jongelingen gaet
kriſgen / (oorlogen) maer
met den Ouden raetſlaen.

En acht' een byandt
noit te klein / een Wespe
ſlaet met den angel toet.

Scholar Croef-boe-
ken / en Dobbel-ſteenen.

Niemandt en veracht
het Goudt / al komt het
uit de aerde / ende al komt
der ſchuldt van't Goudt /
nochtans ſou' mocht' than
niemandt geacht : alſou
de draughtſamer / herkomen-
de van ſlechte maggſchan /

It is an honourable ſhame,
to dye for a good cauſe, and
a juſt intereſt.

The not uſing, is the abu-
ſing of fayours.

Who ſo calleth a man un-
grateful, [or unthankful,] he
nameth all vices, or infirmi-
ties in him.

To erre is humane, but
they are idiots that perſevere
in their errour.

It is appointed to all men
once to dye, but after that
the Iudgement.

Never give the courage
for loſt.

Take not that [thing] in
hand, of which thou mayeſt
repent after ward.

Go to warre with Young-
men, but adviſe with Old-
men.

Never eſteem a ſoc to
ſmall, a Wasp will ſting.

Shuna Cards, an Dice.

Though Gold cometh
from the earth none deſpiſe
it, and though droſſe come
from the Gold, yet none re-
gard it : ſo the vertuous,
coming from mean paren-
tage, are honourable, and

the

the vicious, coming from Noble parentage, are contemptible.

44. Christian remembrances.

Keep they heart with all diligence, for out of it are the issues of life.

He is a Christian indeed, the, when he comes to dye, can say: I have fought a good fight; I have finished my course; I have kept the faith, henceforth there is laid up for me a Crown of righteousness, which the Lord the righteous Iudg shall give me at that day, and not to me onely, but unto them also that love the Lords appearing.

A Christian should belike unto a Paire of Compasses, with one foot alwayes fixt on Christ, the Center; the other walking the round, the circuit, or circumference of duty.

If thou doest Ill, the joy fades, not the paines.

zijn eerlijk/ende de ondeugende / herkomende van Edele maegschap / zijn versmadelijk.

44. Christelijcke bedenkingen.

Behoedt vln' herte boven al dat te bewaren is / want daer uit zijn de uitgangen des levens.

Hij is een Christen boozwaer / die als hij komt te sterben / seggen kan: Ik hebbe eenen goeden strydt gestreden; Ik hebbe myn loop ge-eindigt; Ik hebbe het gelooft behouden / nocht is my wech geleit een Kroone der gerechtigheid / welke my de Heere de rechtveerdige Rechter in desen dag geven sal / ende niet alleen my / maer ook allen die sijne verschijninge lief gehad hebben.

Een Christen soud' een Passer gelijk zijn / niet tene been op Christus / den aspunt / altijd gehecht / (ofte gefixt) niet t'and're de rante / ofte omtrek van (Godsalige) plichten hemandsende.

Soo hij quaet doet / de vreugt verwelkt / maer niet de smerte.

Soo wel / de smert ver-
dwijnt / de hreug: blijft /
[op u hert.]

Christus droeg onse
Vlock, ende 't is daerom-
me maer reden / en billijk /
dat wy sijn Kruis souden
dragen.

45. Spreek-woorden.

Help u selven / soo helpt
u Godt.

Hebt op Godt al uwe
hope.

Een gebrandt kindt
hreeft het vuur.

't Is quaedr oude Hon-
den in een bandt te leiden.

De gewoonte is een
tweede natuer

't Gene in 't gebeente ge-
broedt is / en wil uit het
vleesch niet.

Een goet Diffscher / ont-
snapt wel een Vel.

Goeden Wijn behoeft
geen Kraans. Eē goe Cro-
nie en heeft geen Kraeg
[Hals-doeck] vandoen.

Rijkdom is des hoog-
moets nabuer.

De genegentheidt ver-
blindt het verstandt / [de
reden.]

Laeg geseten / en rij-
kelijk gewarnt.

Wiltje niet geschotē zijn /
[worden.] (soo duikt ne'er,

If well, the pain doth fa-
de, but joy remaines.

Christ bore [or did bear]
our *Crosse*, and therefore it's
but reason, and equity, that
we should bear his *Crosse*.

45. Proverbs.

Help thy self, so God will
help you.

Have all thy hope [*trust
confidence*] in God:

The burned child dreadeth
the fire.

't Is ill leading old Dogs
in a string.

Custom is a second na-
ture.

What is bred in the bone,
will not of the flesh.

An Eel may slip from, [*or
escape*] a good Fisher.

Good Wine, needs no
Bush. A good Face needs no
Band.

Abundance is neighbour
to arrogance.

Affection blinds reason.

Lowly set, and richly
warmed.

Willt you not be shot,
then stoop down.

Late

Late repentance, is
seldom good repentance.

Consider, before you begin
An old Cat plays with
noball.

It grieveth one Dog, that
the other goes into the kit-
chin.

Men go not laughing to
Heaven.

It's ill catching old birds
with chaffe.

It's better to have a Dog
ones friend, then ones foe.

A fat Kitchin is neigh-
bour to poverty.

They lay their egges a
hatching upon adventure.

Great Fishes tear [rend]
the net.

Hackney Horses, make
short miles.

A Master is known by
his work.

It's good cutting large
thongs, of an other mans
leather.

It's good to keep a Feast
in an other's Hall.

It's good dauncing upon
an other mans floor.

A short chain for a curst
Dogg.

A curst Cow, short horns.

To fath ome [or Compas]
much, and gather little.

Laet berouwa is seldom
goet berouwa.

Berslut / eer gy begint.
Een oude Kat speelt
met geenen bal.

't Is den eenen Hondt
leet / dat d'ander in de keu-
ken gaet.

Al lachende gaet men
in den Hemel niet.

't Is qualijk oude vos-
gelen met kaf te vangen.

't Is beter een Hondt
te vziendt / als te vbandt
te hebben.

Een vette Keuken is
armoedts nabuer.

Op geluk leidt men de
eperen te broeden.

Groote Dissen scheu-
ren't net.

Behuerde Paerden ma-
ken korte mijlen.

Wen het werk kent men
de Meester.

't Is goedt breede ries-
men snijden / uit een ander
mans leer.

't Is goedt feest [Gast-
mael] houden op een an-
der sijn Zael.

't Is goedt danffen op
een ander mans vloer.

Wen een quaden Hondt
een korten bandt.

Een qua Roe / korte
hoornen.

Beel ombamen / weinig
bersamen.

Goote Peren kunnen
beren.

Hoobaerdp en pdelheid
houdt schoonheid gefel-
fchap.

Der is fottigheit hem
te ontkleeden eermen te
bedde gaet.

Een potje wozt haest
heer.

Tot een Oventje iffer
weinig buers dan doen.

't Is een arme Mups
die maer een hol lieeft.

De kruik gaet soo lang
na't water / tot datse ten
lesten bzeekt.

Hooge boomen geben
meer fchaduwe als vruch-
ten.

Men moet Schapen
fcheren / na sp wol heb-
ben.

't Is een fchoone faek /
gedaen werk.

Der is Koning in fijn
eigen Huls.

Een fchurft Schaep be-
derft wel de heele kudde.

Een pder mozgē bzeigt
fijn broodt.

Waer bzeide is / daer is
Godt.

Waer niets is / daer
verlieft den Koning fijn
recht.

Men fluit geen broodt
hoor de vrienden.

Waer de Polijpe man

Great Pears may deer.
[or buyt.]

Arrogancy and vanity
keep company with beauty.
[or do accompany beauty.]

It's folly to uncloth [dis-
robe] himself, ere [or before]
he goes to bed.

A little pot is soon hot.

To a little Oven there
needs little fire.

It's a poor Mouse, that
hath but one hole.

The pitcher goes so long
to the water, till at last it
breaks.

High trees veeld more
shadow then fruit.

Men must shear Sheep,
according as they have
wool.

It's a good [fair] thing,
when work is done.

Every man is King in his
own house.

One scabbed sheep spoils
the whole flock.

Every morning brings
it's own bread.

Where peace is, there God
is.

Where there is nothing,
there the King loseth his
right.

Men use to lock up no
bread from friends.

Where Policy is lacking
[de-

[defective, or vicious] wickedness abounds. [or gets the upperhand, or prevails.]

A word is enough to the wife.

Evil words corrupt good manners.

He that hath gall in his mouth, cannot spit honey.

Little said, is soon amended.

Where there is enough of Gold, Eloquence stands one in no stead. [helps not.]

The worse Carpenter, the more Chipper.

The worse wheel; the more it creaks.

Peny wise, and pound foolish.

Words are feminine, and deeds masculine.

Think more, than say.

Rather the hand at the hat, then in the purse.

A Cat that meweth much, catcheth but few Mice.

When Theeves fall out, fight, and wrangle, true men com then to their goods.

gelt / neemt boosheid de over-handt.

Den verstandigen is een woordt genoegh.

Boose woorden/ ofte reden/ (den.

Die bederben goede zee Die Gal in den mondt heeft / en kan geen honig spouten.

Little [weinig] gesit / wort haest gebeter / [verbetert.]

Waer Goudt genoeg is / en helpt geen wel-sprekenheit.

Hoe slimmer Timmerman / hoe meerder Spaensders.

Hoe slimmer Wiel / hoe meer het kraekt.

Een grootje verstandig [vernustig] een pondt on-verstandig / [dwaesachtig.]

Woorden zijn Vrouwelijh / ende de daden Man-nelijh.

Meer denken / als seggen.

Geef de handt aen de hoedt / als in de beurs.

Een Kat die veel maunt / hangt maer weinig Muisen.

Some Luiden bekomen hare goederen / als [wanneer] dieven krackelen / bechten / en kijven.

Stille

Stille Seugen eten al
den dzaf op.

De onschuldige [on-
noosele, ofte schuldeloose]
dzagen hare verdedinge.

Daer en is niet soo
sterk / dat de doot niet
omber' en smijt.

Duile monden/

Duile gronden.

Hy moet al vzoeg op,
stacn / alle man te belie-
ven.

Dan dank-hebt sturf
den Smit sijn kat.

En groote dank hebt/
Heer, en vult de beurs
niet.

Daer en is niemand soo
rijh/die geen vzienden van
doen en heeft.

Klein Schip / klein
Zell.

Eik een weet wel/waer
hem de schoen wzingt.

't En is al geen Goudt
dat blinkt.

Daer en is niet soo
schoon/al s de ootmoedig-
heidt.

Snijdt u Mantel naer
u Laken.

Niemandt is soo vav-
per/ of hy vindt sijn Me-
ster.

En hzoltik heert maekt
schoone verwe.

Doer na sijn wijze.

Still Sows eat up all the
draffe.

The Innocent carry their
[own] defence, [vindica-
tion.]

There is nothing so
strong, that death doth not
overturn. [throw about.]

Filthy mouths.

Filty bottoms.

He must rise betimes, to
please every body.

The Smiths Cat dyed of
I thanke you.

A Grandmercy, Sir, fills
not the purse. [or doth not fill
the bag.]

There is none so rich, that
hath no need of friends.

To a small Ship, a little
Sail.

Evere one knoweth, where
the shoe wrings him.

All is not Gold that gli-
sters.

There is nothing so fair,
[or beautiful] as humility.

Cut your garment, [cloak]
according to your cloth.

None so valliant, [hardy]
but he finds his Master.

A joyful [merry] heart,
causeth a fresh colour.

Every one according to
his wont.

He

He that esteems not a
peny, will not be Master of a
pound.

Soft and fair goeth far.

No Sheep will run into
the mouth of a sleeping
Wolf.

Every one doth, as he un-
derstandeth best.

Every one bears his own
burthen.

Touch a gald Horse-back,
and he will kick.

He is wise, that is alwayes
wise.

Every one complaineth
that his granery is not full.

A friend is known in ne-
cessity, [*in need.*]

Things too often [*much*]
seen, is not greatly esteem'd
Heart and courage, do
the work.

To have proceeds from
to know.

Of all profit bread is
good.

Of bad corn, never good
bread.

Of great knowledg, little
Conscience.

Two Wolves may well
eat one Sheep.

A shod Mare may stum-
ble.

Die een grootje niet en
acht/ word van een pondt
geen Heer.

Soerjes en sachtjes
gaet ver.

En slapende Wolf en
loopt geen Schaep in den
mond.

En pder maekt/ soo hy
't verstaet.

En pder draegt sijn
eigen last.

Maekt een beseerde
Paardts rugge aen/en het
sal met sijn hien slaen.

Hy is wijs/ die altoos
wijs is.

En pder klaegt/ dat
sijn Rozen-solder niet vol
en is.

En bziendt wozt in de
nood [of in tijdt van nood]
gekent.

Wat te heel gesien wozt/
en is niet hoog geacht.

Hert en moedt/
Den arbeit doet.

Van weten komt heb-
ben.

Van alle gewin is het
bzoodt goedt.

Van quaedt koozt/nim-
mermeer goedt bzoodt.

Van groote werenschap
kleine Conscientie.

Twee Wolven eten
wel een Schaep.

En beslagen Merrie
struikelt wel.

't Is een nittermaten
goet Schutter/ die altydt
het wit raek.

Ons oogden en koimen
geen licht verdragen.

Slecht Goudt en wil
niet getroeft zyn.

Soo gewonnen / sou
better dōt.

Licht gekomen/ licht ge-
gaen / ik heb't niet doz-
schen gekregē / gewonnen]

God weet wel wat ons
gebreekt / [ontbreekt.]

Godt legt niemandt
meer op / als hy dragen
kan.

Godt vergette de sijne
niet.

Godt segent de arbeit-
same handt.

't Is quaet kemmen al-
waer geen haire en is.

En sacht vuer maekt
soet Mout.

't Is slood' slijpen son-
der water.

Oost/ West/ r' huls is 't
best.

En rollende steen en
wozt nooit met groent be-
wassen.

Bijben doet bekij-
den.

Twist/ verquist.

Haest getrouwt / lang
verdout.

Derre gehaelt / en vuer

He is a passing good Gun-
ner, [*Archer,*] who alwayes
hirs the mark.

Had eyes can bear [*or en-
dure*] no light.

Slight Gold will not be
touched.

So gotten, so spent.

Lightly come, lightly gone.
I got it with treshing.

It's known to God what
we lack.

God layeth upon no man
more, than he can bear,
[*carry.*]

God forgetteth not his
own.

God blesseth the labouring
hand.

It's bat combing, where
there is no haire.

Soft fire makes Sweet
Malt.

It's bad grinding without
water.

East, West, at home't is
best.

A rolling stone never ga-
thereth mosse, [*or is never
grown over with mosse.*]

Stability causeth prospe-
rity.

Contention bringeth de-
vastation.

Marry in hast, repent at
leasure.

Farre fetch't, and dear
bought,

bought, is good for Ladies.

In love ther's no lack.

God knoweth, and seeth
all things.

Diligence excels art, or
science.

Folly hath Eagles wings,
but owls eyes.

In time a Mouse will bite
[gnaw] a Cable in pieces.

Time bringeth forth ro-
ses.

In time the Corn ripen-
eth.

From a drunken man
deliver thy self quickly.

All manner of sin com-
eth of idleness.

The tree doth not fall of
at the first stroake.

From little [or a low condi-
tion] men grow to be great.

In doing well men ought
to fear no man.

We become Masters by
learning, [by adding learning,
to learning we come to be
Master at last.]

Fair promises, dirty per-
formances.

Poverty parts good fel-
lowship.

Cozen, as long as I am
giving.

gekocht / is den Juffers
goed.

... In liefde daer en is
geen gebrek.

Godt kent / [weet] en
siet alles.

... Int obiectrest alleg.
[konst, of wetenschap.]

De dwaesheid heeft
Wrens dieugelen / maer
Hils oogen.

Maer'er tijdt bijt [knab-
belt, knegt] een Muiz
wel een Kabel aen stuc-
ken.

De tijdt brengh rosen
voort.

Mer'er tijdt rijpt het
gewas / [koorn.]

Van een versopen mens-
sche ontstaet u haest.

Van leighheid komt als
te sonde.

Van den eersten slag en
valt den boom niet.

Van klein komt men tot
groot.

Met wel doen behoefst
men niemant te vreesen.

Al leerende wordt men
Meester.

Schoone beloften / vulle
volbrænglugen.

Armoede scheidt goede
geselschap.

Cozijn / [Neeft,] soo
lang ik geef.

Men moet het yser
smeden terwyl 't heet is.

Al eer dat gy een vriend
betrouwt/

Soo eet met hem een
milde zout.

Geef een Dac een ta-
lp / en hy sal wel een elle
nemen.

Met bidden gaet men
na Romen.

Met niet te doen leert
men quaet doen.

In een nieuw Huis sal
men niet binden / soo men
daer niet en brengh.

Een yder Huis heeft
een kruis.

Doet wel / en laet de
wereldt praten.

De noodt doet een oudt
Wijf bidden.

Arme Luiden / naeuw
onderzoekers.

Een brome Vrouw is
een groot goet.

Een goede Vrouw is
een kroone waerd.

Donden hebben tanden /
In alle Landen.

Een gewillig Paerd
en moet men niet doot
rijden.

Stijkt een geschonken
Paerd in de mondt niet.

Een sotte Vrouw kent
men aen haer rok.

Wijden en Aeloenen
kan men qualijk kennen.

It is good to beat the
iron while it is hot.

Eat a Bushel of salt with
your friend, before you trust
him.

Give an Idiot an inch, and
he'll take an elle.

By enquiring men go to
Rome.

In doing nothing, men
learn to do evil.

You'll find nothing in a
new House, if you bring
nothing thither [there.]

No House, but hath a
Crosse.

Do well, and let the world
talk.

Need maketh the old
Wifetrot.

Poor Folks make dili-
gent searchers.

A vertuous [or good] Wo-
man, is a great good.

A good Woman is worth
a Crown.

In every Country [you'll
find] Dogs have teeth.

A man must not ride a
free Horse to death.

Look not a given Horse
in the mouth.

You may know a foolish
Woman by her coat.

Women and Pompillions
be hardly known.

Unequal Horses draw
hardly [*badly.*]

Set a Beggar a Horseback,
and he'll ride a trot.

Smiths Children are used
to sparks.

A Cook wil lick his
own fingers.

At often bidding, [*or com-
mand*] least is performed.

That which is every mans
work, is no mans work.

Common goods perish
most.

Common estate, none
estate.

Two great Masts upon one
Ship will stand in no stead.

Favour nourishet harts.

He that exalterh his gate,
seeketh destruction. *Prov.*
17. 19.

Home is home, though
never so homely, & mean.

Men must houl with the
Wolf.

He that will know some-
what must learn.

He hath not done, who
doeth but now begin.

It's never too late, for to
do well.

No Crown cureth the
head-ache.

There is nothing better
then liberty.

The dearer, the rather.

No man can please [*or
content*] all men.

Engelijke Paerden
trecken qualijk.

Set een Bedelaer te
Paerd/ en hy sal dzaben.

Smidts kinderen zijn
wel vonken gewent.

Een Kok sal sijn eige
vingeren wel licken willē.

Men bele belast / woꝝdt
miust gedaen.

't Gene is peders werk/
is niemands werk.

Gemeen goed gaet meest
verlozen.

Gemeen goedt / geen
goedt.

Twēe groote masten op
een Schip endienen niet.

Gunst boedt kunst.

Die sijn deure [gang]
verhoogt / soekt verbeze-
kinge. *Prov.* 17. 19.

't Huis is 't huis / al is 't
noch soo gering / en slecht.

Men moet met de wolf
huilen.

Hy moet leeren / die wat
weten wil.

Hy en heeft niet gedaen
die eerst begint.

Het is nimmermeer te
laet / om goedt te doen.

Geen kroon heelt hoofts-
sweer.

Daer en is niet beter
als vryheidt.

Hoe dierder / hoe liever.

Niemandt kan 't alle
man van passe maken.

Ⓔ

Wat

Wat het ooge niet en siet/
Dat en deert 't herte niet.

En Vogel in de handt
is beter dan twee in het
Woudt/ [Bosch.]

En wat kijcht wel op
een Koning.

De edelste hert/ hoe
bulgsamer hals.

Dypleidt/ blyheidt.

De Doot en spaert noch
jong noch oudt.

't En is strijde niet goet
Schapen te scheren.

Niemandt is soo wel bes-
lagen/ die niet en glijdt.

De kortste malligheden
zijn de beste.

De groote Dissen
eten de kleine.

Werpt den balk eerst
uit uw' eigen ooge.

Nieuwe Heeren/ (Ko-
ningen) nieuwe Wetten.

Weinig goet/ weinig
sozgh.

Wozz zome luiden luidt
men weinig.

Eerst op/ eerst gekleedt.

Ma by de Kerck/ en wijt
van Godt.

Wie den arbeit lief-
deest/ die komt tot eere.

Als 't Daerdt is op de
loop/ dan komt de toom te
laet.

't Is dienstig sijn lebē te
eindigen al eermen sterft.

Want, lop moeten som-
mael sterben.

What the eye sees not.

The heart grieves not.

One bird in the hand is
worth two in the Bush,
[Wood.]

A Cat may look upon a
King.

The nobler heart, the
more flexible neck.

Immunity, hilarity.

Death spareth neither
young nor old.

It's not alwayes a good
season to shear sheep.

No man is so wel shod,
who slips not.

The shortest fooleryes, or
buffonnyes are : be best.

Great Fishes devour the
small.

First cast the beam out of
thine own eye.

New Lords, [Kings] new
Laws.

Little goods, little care.

For poor folks they ring
seldom.

First up, first drest.

The nearer the Church,
the farther from God.

He who loveth labour,
cometh to honour.

When the Horse is a gal-
lop, then the bridle comes
too late.

It's profitable for a man to
end his life, before he dyes.

For, we must all dye once.

He

He is as poor as Job.
He robbeth Peter, to pay
Paul.

A soft pace goeth farre.

You are good to be a poor
man's sow.

He that hath a good
neighbour, hath a good
morrow.

Sweet meat must have
sowre sauce.

Nearer is my peticote, but
nearer is my smock.

When the belly is full the
bones would have rest.

She is as busy as a henne
with two chickens.

Fair words hurt not the
mouth.

It is evill halting before
a creeple.

There is no fire without
smoke.

When the steed is stolen,
then shut the stable dore.

Better late thrive, then
never.

A friend in the Court,

Is worth a peny in the
purse.

He that reckoneth without
his host, must reckon twice.

Hy is soe arm als Job.
Hy ontneemt het St.
Pietter/om St. Paulus te
geven.

Gaet alsachtjes sonder
u te verhitsen.

't Ware een goede seug
voor een kalis.

Die een goede buerman
heeft / heeft een goeden
morgen.

Eenich volghen avond
voor meenigen vroebigeit
dag.

't Nembt is my naerden
als den rok.

Paer den eten ten dans.

Hy is beladen als een
hime die maer een kliecken
heeft.

Goede woorden en kos-
ten niet.

't Is quaet voor de
kruipete man te gaen.

Geen vier sonder rook.

't Is te laet om de stal
te sluten als 't paerdt ge-
stolen is.

't Is beter spade als
nimmeneer.

't Is gaet in 's Hof te
zijn bevriendt /

Dan heeft 't proces
haest uit geient.

Die sonder Weerdt re-
kent / moet tweemaal re-
kenen.

Op heeft de luis in de
pels geset.

De wagen is voor de
paerden gespannen.

Op draegt 't byer in de
eene handt / en 't water in
d'ander.

Een stat in de sak koop-
pen.

Die Jan bemindt / die
troetelt synen houdt.

De gierigheidt bedzlegt
de wijsheidt.

Na den regen komt het
schoon weder.

't Is beter buigen als
hersten.

Daer niet en is verliest
den heer syn recht.

Geen soo goeden paedr
of 't struikelt wel.

Verloft een siekt van de
galg / hy sal 'er u aen han-
gen.

Keulen en Aken is op
eeneu dag niet gemaakt.

Een dwaes Rechter/
hozt bonnis.

Die eerst komt / eerst
maelt.

Godt haet ses dingen, en
van het sevende heeft
hy een gruwel.]

1. Doobaerdige oogen.
2. Een valsche tonge.
3. Handen die onschuldig
bloedt vergieten.

He hath put the fire to the
tow.

He setteth the cart before
the horses.

He beareth fire in one
hand and water in the other.

To buy a pigge in a poke.

Love me, and love my
dogge.

All cover, all lose.

After a storm cometh a
calm.

Better bow then break.

The King loseth his right,
where nothing is to be had.

It is a good horse that
never stumbleth.

Save a thief from the
gallowes, and he will cut
your throre.

Rome was not built all in
one day.

A fool's bolt is soon shot.

First borne, first served.

God hateth six things, &
the seventh he abhorreth
above all.

1. An outragious eyes
2. A false tongue.
3. The hands polluted with
murther.

4. The

4. The heart counselling and doing evill.
5. The feet ready to do evill.
6. False witnesses.
7. Those which sow strife among brethren.

Three things be fair before God and man.

1. Agreement among brethren.
2. Love among neighbours.
3. The man and his wife keeping faith and loyalty together.

Three things odious and tedious.

1. A begger proud.
2. A rich man a lyer.
3. An old man lecherous.

Four things be hurtful if one go about them too hastily.

1. To the fight, or to the warre.
2. To gluttony, or gaming.
3. To a banquet, if one be not called to it.

4. Een herte dat met argolijstigheidt omgaet.
5. Doeren die snel zijn om quaedt te doen.
6. Walsche getuigen.
7. Die twist tusschen broeders saepen.

Drie dingen zijn schoon voor Godt en de menschen.

1. Eendracht tusschen broeders.
2. Briendtschap tusschen gebueren.
3. Man en Woude malanderen getrouwe blijvende.

Drie dingen zijn hatelijk en moeyelijk.

1. Een hoobeerdigen bedelaer.
2. Een rijken leugenaer.
3. Een oude overspeelder.

Vier dingen zijn schadelijk om mede te haesten.

1. Tot den krijg / of oorlog.
2. Tot gulstigheidt en lotspel.
3. Tot een gast-mael / alwaer men niet geroepen is.

4. Met een sot te sprekē
ofte reden-kabelen.

4. To talk or reason with a
fool.

Seven dingen, waer van
haer de kuische Ro-
meinsche Vrouwen
wacheden.

*Seven things which the
chast Romanes did shun.*

1. Veel te sprekē in fee-
sten en vergaderingen.

1. To talk much in feasts
and assemblies.

2. Te veel te eten in gast-
malen.

2. To eat too much in
bankets.

1. Ge ondt zijnde wijn te
drieken.

3. To drink wine being in
health.

4. In 't bijzonder met
mannen te sprekē.

4. To speak aside with other
men.

5. Met doogen om te
swieren in de kerken.

5. To lift up their eyes in
the Temple.

6. Veel tijds voor de ven-
ster te sitten.

6. To stay long at their
windowes.

7. Sonder hare mannen
lust te gaen.

7. To go out of their houses
without their husbands.

Dese vier dingen be-
hoordt niemant te
beletten.

*No body ought to les these
four things.*

1. Die wettelijk trouwen
wil.

1. He which will lawfully
marry.

2. Die ter schole gaet.

2. He which goeth to school.

3. Die den verdrukten
helpen wil.

3. He which will help the
needy.

4. Die van een ongebon-
den leven / sich wil tot
eet en deugt begeben.

4. He which of a wicked life
returneth to vertu.

Op vijf dingen is 't niet
goet sich te betrouwē.

*It is not good to trust five
things.*

1. Op eenen vreemden
hondt.

1. Unto a strange dogge.

2. Unto

2. Unto and hired horſe.
3. Unto a prating woman.
4. Unto a proud ſervant.
5. Unto the deepeſt place of a river.

One lendeth not lightly theſe three things.

1. His wife.
2. His good horſe.
3. His armes.

One repenteth not to have obeyed theſe three things.

1. Unto the truth.
2. Unto good counſel.
3. Unto the early cock.

Three things cannot be without ſpot.

1. A potter.
2. The wheel of a cart.
3. He which uſeth wicked company.

Of five things one ought not to be curious.

1. How another mans houſhold is ruled.

2. Op een tuer paerdt.
3. Op een klapachtig wijf.
4. Op een laetdunkende knecht.
5. In het diepſte der rivier.

Defe drie dingen leent men niet geerne.

1. Zijn wijf.
2. Een goetd paerdt.
3. Zijne wapenen.

't En berouwt een niet defe drie dingen gehoorſaem te zijn.

1. De waarheid.
2. Goeden raedt.
3. 't Morgen hane-gekraep.

Drie dingen kunnen niet zijn ſonder beſmetting.

1. Een potte-baeker.
2. 't Radt van een wagen.
3. Die met boofwichten omgaet.

In vijf dingen moet men niet nieuw-gierig zijn.

1. Hoe eens anders huishouden gaet.

2. In de bestiering en verborzgentheid Gods.	2. Of the government and secret of God.
3. Van de syfse der vischen.	3. Of fishes meat.
4. De heimelykheid der groote Heeren.	4. Of great Lords secrets.
5. Van de verandering der tyden.	5. Of the change of the world.

Op dese vier dingen is de weg slibberig.

Upon these foure things the way is slippery.

1. Op het ys.	1. Upon the ice.
2. Op dyk en vochtige plaetsen.	2. Upon the dung and moist place.
3. Op't geruchte en staetsucht.	3. Upon report and ambition.
4. Op de schoonheid van een vrouwe.	4. Upon a womans beauty.

Dese vier dingen zijn wit, en't vijfde blinkt boven al.

These foure things be white and the fift doth shine over all.

1. De snee.	1. The snow.
2. 't Silber.	2. Silver.
3. Loot-verwe.	3. White lead.
4. De griyse haren.	4. The gray haire.
5. Een oprecht en eensboudig hert.	5. A simple and round heart.

Drie dingen zijn eigen aen een Raedts-heer.

Three things proper unto a Counsellor.

1. Wetenschap.	1. Science.
2. Goedhertigheid.	2. Benevolence.
3. Vryheid in't spreken.	3. Liberty in speech.

Things

*Things unprofitable unto
huſbandry.*

1. A henne without egges
and chickens.
2. A barren ſow.
3. An unfaithful ſervant.
4. A ſluggiſh journeyman.
5. A ſleeping cat.
6. A whoring woman.
7. A fat maid-ſervant.
8. Obſtinate children.
9. A purſe without mony.

*Four things ought alwayes
to be at hom.*

1. The henne-rooſt.
2. The chimney.
3. The cat.
4. The good wife.

Things againſt nature.

1. A fair maiden without a
lover.
2. A merchant-town with-
out theeves.
3. An old uſurer without
mony.
4. A youngman without
joy.
5. A ſcald head without
lice.
6. An old barn without
mice.
7. An old hee goate without
a beard.
8. A ſleeping man decketh
with learning.

Dingen die onnut zijn
in't huis-houden.

1. Een hen ſonder eperen
en kieckens.
2. Eẽ onbzuchtbare ſeug.
3. Een ontroutwe knecht.
4. Leupe werk lieden.
5. Een ſlaperige kat.
6. Een hoerachtig wiſf.
7. Een vette dienſmaegt.
8. Weerſpannige kinderen
9. Een beurs ſonder gelt.

Vier dingen behooren
altijd in huis te zijn.

1. Het hoender-kot.
2. De ſchoorſteen.
3. De kat.
4. Het wiſf.

Dingen tegen de nature.

1. Een ſchoone dochter
ſonder byper.
2. Een koop-ſtadt ſonder
dieben.
3. Een oude woekeraer
ſonder gelt.
4. Een Jong-man ſonder
bzolijkheid.
5. Een ſchurſt hooft ſon-
der luſen.
6. Een oude Roze-ſolder
ſonder muſen.
7. Een ouden Bok ſonder
baerdt.
8. Een traeg menſch ver-
ſiert met wetenſchappẽ.

Wie dese dingen soekt
verliest sijn moeite.

1. Bette verkenz onder de Joden.
2. Waerheidt in een hypochelaer.
3. Trouwe in een bleper.
4. Soberheids in een dronker.
5. Gelt by een quist-goed.
6. Wijsheidt in een sot.
7. Gzooete rijkdom by een school-meester.
8. Schandex verstandt in een dicken buik.
9. Deuge by quaedt geselschap.

Dese dingen koment
men wel over een.

1. Een beurse swijger en een beurs vol geld.
2. Een looper en een effen weg.
3. Goed geselschap en vrolijkheid.
4. Een esel en een molenaar.
5. Een waerdt en een gulfigaert.
6. Een schoone vrouwe en schoone kleederen.
7. Een qubeschaemt wijs en een stot.
8. Een suigend kint en een volle borst.

He that seeketh after these
things, loseth his labour.

1. A fat hog among the Jews.
2. Truth among hypocrites.
3. Loyalty in a flatterer.
4. Soberness in a drunkard.
5. Money in a prodigall mans house.
6. Wisdom in a fool.
7. Great riches in a School-master.
8. A fine wit in a fat belly.
9. Vertue in evill company.

These things agree well
together.

1. A cuspurse, and a purse full of mony.
2. A runner and a plain way.
3. Good fellowship and mirth.
4. An asse and a miller.
5. An host and a glutton.
6. A fair woman and fair apparel.
7. A shamelesse woman and a cudgel.
8. A babe and a good dugge.

A small

A Small

V O C A B U L A R,

Of divers familiar things here added for a close.

Een kleine

V O C A B U L A E R.

Ofte Woord-boekje, van diversche gemeene dingen / alhier tot een slot by-geboegt.

1. Of God. Van Godt.

God . Godt.
The Son of God, de Sone
Godts.

The Holy Spirit, den Heiligen Geest.

Creator, Schepper.

Redeemer, verlosser.

Saviour, Saligmaker

Jesus Christ, Iesus Christus.

An Angel, een Engel.

An Apostle, een Apostel.

An Evangelist, een Evangelist.

2. The names of the Months. De namen der Maenden.

January, Ianuarius / Lou-maendt.

February, Februius / Sprockel-maendt.

March, Martius / Lente-maendt.

April, Aprilis / Gras-maendt.

May, Maius / Bloep-m

June, Junius / Somer-m

July, Julius / Hop-m.

August, Augustus / Oegst-maendt.

September, September / Herfst-maendt.

October, October / Wijn-m

November, November / Slacht-maendt.

December, Decemb. Winter-maendt.

3. The seasons of the year, De getyden van't jaer.

The Spring, Lente.

The Summer, Somer.

The Autumne, Herfst.

The harvest, or harvest time, Oegst.

Hay-seel, Hop-tijdt.

Vintage, Wijn-tijdt.

Lords-day, Sabbath, 's Heeren-dag / Sabbath-dag.

Sunday, Sondag.

Moonday, Maendag.

6

Tues

Tuesday, Dingsdag.	Over-morow, ober-morow gen.
Wednesday, Woensdag.	Yesterday, gisteren.
Thursday, Donderdag.	The day before yesterday, eergisteren.
Friday, Vrijdag.	To day, heden.
Saturday, Saturdag.	Afterwards, na maels.
Time, tijdt.	A ready, alreede.
The time of hundred years, de tijd van hondert jaer.	Never, nimmermeer.
An age, tijdt des levens.	A Year, een Jaer.
The day-break, 't kriecken van den dag.	A Moneth, een Maendt.
The break of the day, the dawning of the morning, dageraedt.	A Week, een Week.
The morning, moorgenstondt/ ochtent.	A Day, een Dag.
Midday, Noon, Middag/ Noen.	An Hour, een uer.
After-noon, na middag.	A Minute, een Minuit.
The evening, avondt.	4. <i>Of the Coasts of the world, and of the winds.</i>
The Sun set, the setting of the Sun, de ondergaende Son/ de Sonnen ondergang.	Van de Gewestēdeswerelts, en van de winden
Sun rise, d' Opstaende Son.	The East, Oost / daer de Son op-gaet.
The twy-light, den tijdt / 'smorgens of 's avonds / als 't noch dag noch nacht en is / den tijdt als den dag valt / ofte als den nacht valt.	The West, West / daer de Son onder-gaet.
The night, de nacht.	Meridian, the south, Zuiden/ daer de Son 'smid-dags is.
Midnight, midder-nacht.	Septentrion, the North, Noorden / daer de Son 's midnachts is.
This morning, desen moorgen / ofte desen ochtent.	Occidental, of or belonging to the West, van der Sonnen uedergang.
To morrow, moorgen.	Septentrional, of or belonging to the North, Noordisch.
To morrow morning, moorgen ochtent.	The Eastwind, Oostewint.
	The Southwind, Zuidewindt.
	The

The Westwind , Weste windt.	The fire, 't Duer Earth. Warde.
The Northwind , Noorde windt.	Sand, Sandt.
Europe, Europa/ Europē.	The Water, 't Water.
Asia, Asien/ Asia.	Rain-water, Regen-water.
Africa, Africa.	Well-water, Put-water.
America, America.	Fountain-water , Fontein- water.
Spain, Hispansen/ Spanjē.	Strong water , Sterk wa- ter.
France, Frankrijk.	Running water , Loopend water.
Allemain , Germany , Duitsch-landt.	Wind, Windt.
Netherland , Low country, Nederlandt.	Windy, windig.
United Provinces, de Ver- eenigde Gewesten.	Light, licht.
Denmark, Deenmarken.	Hot, heet / swoel.
Swethland, Sweden.	Heat, hitte.
Polonia, Polen.	Warme, warm.
England, Engelandt.	Warmth, warmte.
Great Brittain , Groot Brittanjen.	Dry, dzoog.
West-Indies, West-Indie.	Drought, dzoogte.
East-Indies, Oost-Indien.	Wet, nat.
Italy, Italien.	Moyst, vochtig.
A Kingdom , Koninkrijk.	Rain, regen.
A Principality, Prinsdom.	Rainey, regenachtig.
A Dukedom , Markogdom.	A well, a source. the boiling, or rising up of water out of a spring, een welle.
A Marquisate , Mark- graeffschap.	A Cloud, een wolk.
A County, Graeffschap.	A Vapour, damp.
A Barronney , Dyn-Heer- schap.	Vaporous, dampig.
	A rain-bow , regenboog.
	A flame, blam.
	Fire breaking out of the clouds , a thunder bolte , Blixem.
<i>5. Of the Elements, and de-</i> <i>monstrations of the aire,</i> Van de Elementen, en lucht vertogen.	Lightning, weerlicht.
	Thunder, donder.
	A storme, stozm.
The Aire, de Lucht.	⊕ 7 A tem-

A tempest, outweer / tem-
peest van winden.

A stormy Winter, een
stozmachtige winter.

Winter weather, Winter
waeder.

Cold, kout.

Snow, Sneeuw.

A snow-ball, sneeuw-bal.

Frost, hoar-frost, doyst / rijp.

Ice, Ijs.

Hail, Hagel.

Dew, Dauw.

6. Of Metal. Van de
Metalen.

Gold, Goudt.

Silver, Silber.

Copper, Koper.

Brass, geel koper.

Tinn, Tin.

Latin, Blik.

Lead, Lood.

Iron, IJer.

Steel, Stael.

Quicksilver, Quiksilver.

Rust, roest.

Metal, Metael.

7. Of man, and his parts,
Van de mensch, en
sijn deelen.

Man, mensch.

A man, den man.

A woman, de vrouwe / wijf

A male, een mans-persoon.

A female, een vrouws-pers-

soon / of vrouwe-mensch.

The soul, de Ziel.

The body, 't lichaem.

The flesh, 't vleesch.

Blood, bloed.

A Veine, een ader.

An Artery, slag Ader.

A bone, bones, been / beens
deren.

The skin, de hant / 't vel.

The head, 't hoof.

The pate, de kop.

The skull, 't bekenneet.

The fore-head, 't ooghoof

A wrinkle, rimpel.

Head-haire, 't hoof-haar

The brain, 't brein.

The face, 't aensicht.

The Visage.

Countenance, } Ironie

The brows, de bzauwen. !

The eye-brows, de wink-
bzauwen / winder bzaue-
wen / wimp bzauwen /
oog bzauwen.

The eyes, de oogen.

The sight, 't gesicht.

The eye-lids, de oog-scheld.

The eye-bal, 't oog-appel.

The white of the eye, 't wit
van 't oog.

The black of the apple of
the eye, 't swart van de
oog-appel.

The ear, 't Oor.

The temples, slaep des
hoofds.

The nose, de neus.

The nostrils, de neus-gate

A flat-nose, lage halle neus

A cheek,

- A cheek, de wang / de kake.
 The cheek-bone, kækx-been / ofte kake-been.
 The mouth, de mondt.
 A lippe, een lip.
 The tongue, de tong.
 The palate, the roof of the mouth, 't verhemelt in de mondt.
 The teeth, de tanden.
 The gummes, 't tant-blees
 Spittle, spetel, spoey / speeksel.
 The beard, den baerdt.
 The mustaches, de knevels.
 The chin, de kin
 The haire of the chin, het hapy van de kin.
 The Neck, den hals / den nek.
 The shoulders, de schouderen.
 The shoulder-blade, het schouder bladt / 't schouder-been.
 The arme, den arm.
 The arme-pit, or arme-hole den oksel.
 The elbows, de ellebogen.
 The pulse, or wrist, de puls
 The hands, de handen.
 The right-hand, de rechterhandt.
 The left-hand, de linkerhandt.
 The palme of the hand, de palm van de hand.
 The fingers, de vingeren / of vingers.
 The thumbe, den duim.
 The fist, de vuist.
 A joint, een gelidrt.
 The joints, geleden.
 The Nails, de nagels.
 The nerves, or sinews, de senuwen.
 The paps, borsten / mammē.
 The nipples, or teats, tepels.
 The back, de rug.
 The back-bone, den ruggraet.
 The breast, borst.
 The navel, de nabel.
 The side, de syde.
 The ribs, de ribben.
 The stomach, de maeg.
 The heart, 't hert.
 The lunges, de lange.
 The liver, de lever.
 The milt, the splene, de milt
 The gall, de gal.
 The loines, de lenden.
 The reins, de nieren.
 The guts, de darmen.
 The bladder, de blase.
 The belly, de buik.
 A lap, the space between the two thighs, de schoot.
 The buttocks, de billen.
 The arse, den aers.
 The arse-hole, 't aersgat.
 A fart, een scheet.
 A fizzle, een veest.
 A turd, een stont / dreck.
 Urine, pis.
 The thighs, de dyen.
 The knees, de knyen.

The

The leggs , de beenen / de schenkelen.	The Judgment , 't oordeel.
A shanke, een schenkel.	The Spirit, de Geest.
The shins, de schenen.	The voice, de stem.
The calves of the leg , de kuiten.	Discourse, praet.
Marrow , merch:	A cry, een schreeuw.
The feet, de voeten.	A sight, een sacht.
The ankles , de enkelen / de aen klacuwten.	The breath, de adem/asem.
The ankle-bone , 't enkel- been.	A blowing , een geblaes.
The instep, 't bovenste van de voet.	Tears , tranen.
The sole , the sole of the foot, de voet-sole.	A dream, een droom.
The heeles, hielen / verff- nen.	Sleep, slaep.
The toes, de teenen.	Slumber , baek.
The great toes, de groote teenen.	Sweat, sweet.
dandruffe, hoof-schelletjes	The life, 't leven.
8. <i>Of the senses , and of the understanding of man ,</i> Van de sinnen , en 't verstand des mensche.	The death, de doot.
The senses, de sinnen.	9. <i>Of Affinity , Van Bloed-verwantschap.</i>
The sight, 't gesicht.	Father, Vader.
The smelling, de reuk.	Mother, Moeder.
The hearing, 't gehoor.	Brother, Broeder.
The taste, de smaak.	Sister, Zuster.
The feeling, 't gevoel.	Son, Zoon.
The soul, de ziele.	Daughter, Dochter.
The understanding, 't ver- standt.	Children, Kinderen.
The memory, geheugen.	The oldest Son , Oudste Zoon.
The will, wil.	The second Son , tweede Zoon.
The thoughts, gedachten.	The youngest Son , jongste Zoon.
	A minion: de lieffte.
	A youngman, een jongman
	A Batcheller, een Wizer.
	A young Woman, een jonge Dochter/ Wizer.
	A Maid , a Virgin . een Maaget.
	An old Man, een oud Man. Grand

- Grand Father, Grand Site, *A married Woman, a Wife,*
getrouwde Vrouw.
 Groot-vader.
- Grand Mother, Grandame,
10, The dignities, or Offi-
ces of man. Ampten
 Groot-moeder. *van de mensch.*
- Uncle, Oom.
- Aunt, Meupe.
- Cozen, Nephew, Neef.
- Cozen, Neece, Nichte.
- Cozens Germans, *Su-*
sters/en Vroers Kinde-
 ren.
- A Father in Law, *Schoon-*
 vader.
- Mother in Law, *Schoon-*
 moeder.
- Brother in Law, *Schoon-*
 broeder.
- Sister in Law, *Schoon-*
 suster.
- He that marryeth my
 Daughter, or he that
 hath married my Sister,
 my Son, or Brother in
 Law, *Swager.*
- A Son of a husband, or
 Wife that is dead, a Son
 in Law, *Schoon-Soon.*
- A Daughter in Law, *schoon-*
 dochter.
- A Woman that lyes in, een
Kraem-vrouw.
- A Nourse, *Mime-moe-*
 der.
- Gossips, *Deets/ of Seba-*
ders en Gemoeders o-
ber de kinderen.
- Heire, *Erfgenaem.*
- Mariage, *Houtwelijk.*
- A married man, a husband,
getrouwt Man.
- An Emperour, een *Keiser.*
Emperesse. Keiserin.
- The King, *de Koning.*
- The Queen, *de Koningin*
- The Estates, *de Staten.*
- Prince, *Prins.*
- Princesse, *Princesse.*
- Archduke, *Kerts-Kertog.*
- Duke, *Hertog.*
- Dutchesse, *Hertogin.*
- Viceroy, *Onder koning.*
- Marques, *Mark-graef.*
- An Comptee, *an arl. Graef.*
- A Comtesse, *Gzavin*
- Marshal, *Maerschalk.*
- Baron, *Vp-heer.*
- A Lord, *een Heer.*
- A Knight of the Order, *een*
Ridder van de Ordere.
- Governour of the City, *Be-*
stierer van de Stadt.
- A Master, or Steward of an
 House, a Steward, *Hof-*
Meester.
- Chamberline, *Kamerling.*
- One that breaketh Horses to
 the Saddle, *Stal-meester.*
- A Stable groom, *Stal-*
knecht.
- An Almoner, that giveth
 Almes, or dole, *Almoes-*
senier.
- A Se-

- A Senarour, a Counfeller. een Raets-Deer.
 Bailiffe, Schout.
 Conful, Burgermeester.
 Common - Conful - men, Schepenen.
 Advocate, een Advocaet.
 Secretary, Geheim-fchryf-
 ver.
 Treafurer, Schat-bewaer-
 der.
 A Minifter of State, een Die-
 naer van Staat.
 A Minifter, Preacher, een
 Predikant.
 A Bifhop, een Biffchop.
 A Gentleman, een Edelman.
 A Gentle Woman, een E-
 dele Vrouw.
 A gent Youngman, een E-
 del Jongman.
 An Equire, een Schit-
 knaep.
 Madam, a Lady, Hof-Laf-
 vrouw.
 A Damofel, een Edele
 Jonk-vrouw.
 A Merchant, koopman.
 Burges, Burger.
 Matter, Meester.
 A Craftfman, Baeg.
 A Tradesman, Ambachts-
 man.
 A Countryman, Boer.
 A Servant, Dienaer.
 A waitingman, knecht.
 I I. Names of handy Crafts-
 men. Namen van Am-
 bacht-luiden.
- A Wine-Merchant, Wijn-
 koopver.
 A Corn-Merchant, Koop-
 koopver.
 Stationer, Boekverkoopver.
 Brewer, Brouwer.
 Baker, Bacher.
 Butcher, Vlees-hauter /
 Been-bacher.
 A Pasty-baker, Paftey bac-
 ker.
 Cook, Kook.
 Kitchin-boy, Keuken-jon-
 ge.
 A Soaper, of Soap-boiler,
 Zeu-fieder.
 Inn-keeper Herbergier.
 Barber, Barbier.
 Chirurgion, Chirurgijn.
 Grocer, Grodenier.
 Mercer, Wamer.
 Felt-maker, Weede-maker.
 A fogger, or a feller of any
 kind of victuals, a vi-
 ctualer, een Wette-wa-
 rter.
 A fmith, een Smit.
 A Goldfmith, een Goutfmit.
 Silversmith, Zilverfmit.
 A Glafier, een Glaf-maker.
 Armourer, an Harnas-feou-
 rer, a polisher of fwords,
 Swaert-beger.
 A Money changer; een geld-
 wiffelaar.
 A Pewterer, een Linn-
 gietver.
 A Cordewainer, fhoema-
 ker, Schoon-maker.
 A fpe-

- A speciale-maker, Bille-
 maker.
 A Taylor, een Snijder/
 Kleermaker.
 A Book-Printer, een Boek-
 Drukker.
 A Composer of Letters, een
 Letter-setter.
 A Book-binder, een Boek-
 binder.
 A Hofer, Houfe-kooper.
 A mason, Bricklayer,
 Metselaer.
 Potter, Potte-baker.
 Cooper, Hulper.
 A shepherd, } een
 A keeper of cattel } Herder
 Broom-maker, Besem-ma-
 ker.
 A Brauer, Tincker, Hoyer
 slager/ Ketel-boeter.
 A Pinner, een Spelde-
 maker.
 A maker of gardes, or pur-
 fles, an Embroderer,
 Passament-werker.
 A button-maker, een
 knoop maker.
 A Miller, een Molenaer.
 A Chandolor, een Keerse-
 maker.
 A Yoiner, een schijn-wer-
 ker.
 A gun-smit, een buffe-
 maker.
 A Cutler, een Messen-maker
 A wherry-man, water-man.
 een schuife-boerder.
 Marriner, Bootsgesel.
- A Turner, een Draeper.
 Carter, Starre-man.
 Linnen-weaver, Linnen-
 weber.
 Wagonner, Boerman.
 A Clothier, een Laken-
 weber.
 Draper, Laken-verhooper.
 Messenger, Bode.
 A Fencer, a Master of fence,
 the Master of the wrest-
 ling, and fencing, scherut-
 meester.
 A Cryer, the bel-man. Ont-
 roeper.
 A Cobler, Translator, een
 Schoen lapper.
 Barrow-man, een Kreuier.
 A Porter, een Packe-draget
 A milk-maid, een melk-
 meit.
 A Fisher, een Visscher.
 A Fish monger, een Vis-
 kooper.
 A Cheese-monger, Kaes-
 kooper.
 Poulterer, Vogel-kooper/
 Hoender-kooper.
 Gardiner, Hovenier.
 Tooth-drawer, tand-trees-
 ker.
 Plow-man, Bouw-man.
 Mountebanck, Quacksals-
 ver.
 Chimney-sweeper, schoone
 steen-veger.
 A saucy Scoffer, or flattering
 jester, a scurrilous fellow,
 Pots-maker.

12. *The parts of a Town, or City, De deelen van een Stadt.*
- A Town, City, een Stadt.
 The Castle, 't Kasteel.
 The Suburbs, de Buitenstadt/ Doodstadt.
 A Bulwork, een Bolwerk.
 The Town Walls, des Stadts Mueren.
 The trench, mothe, ditch, de Graft/ de Gracht.
 The bridg, de brug.
 A falbridg, een val-brug / een ophalende brug.
 The Gate, de Poort.
 Dungeon, prison, goal, Gevangen-huis / Kerker.
 The Town-Hall, 't Stadt-Huis/ Raedt-Huis.
 The Ammunition House, 't Ammonitie Huis.
 The Mint, de Munt.
 The Customhouse, 't Con-
 nop-huis / Tol-huis.
 The Market, de Markt.
 The Butchery, shambles, de Bleeſch-Hal.
 The Fiſh-Marketh, de Fiſch-Markt.
 The Hearbe-Market, de Groen-Markt.
 The Poultry market, or the Fowl-market, de Vogel-Markt.
 The Flax-market, de Blas-Markt.
 The Exchange, de Beurs.
- Banco, de Wiſſel-bank.
 The rag-market, de oude kleeſ-markt.
 The Houſe of Correction, het Tucht-huis.
 The Hoſpital, 't Gaſt-huis.
 The Church, de Kerk.
 The ſteeple, de Toorn.
 The Chyrch-yard, 't Kerk-hof.
 Academy, Academp;
 School, Schole.
 An Inne, een Herberg.
 A Cooks ſhop, een Braderij
 A Brew-Houſe, een Brouwerij.
 Street, Straet.
 Corner or a ſtreet, hoek van een ſtraet.
 A Tennis Court, een Raets-baen.
 The Orphans Hoſpital, 't Wees-Huis.
 A Wind-mill, Windt-molen.
 Water-mill, Water-molen
13. *The parts of a Houſe*
 De deelen van een Huis
- Building, Edifice, Gebou-
 Houſe, Huis
 A ſhop, een winkel.
 Ware-houſe, Pak-huis.
 An alley, een gang.
 The fore Court, 't Dooz-hof
 The Hall, de Zale.
 Parlour, Bertrek-kamer/
 beſprek-kamer.
 A Chamber, een Kamer.

The Fore-Chamber, de Dooz-Kamer.	Privy, <i>Kak-huis</i> .
The after-Chamber, de Achter-Kamer.	A well, een put.
A Chamber garnish'd, (or furnished,) gestoffeerde Kamer.	Cistern, <i>Regen-bak</i> .
A Study. Closet, <i>Vertrek</i> / <i>Kantoor</i> .	A window, een venster.
The lower Chamber, de be- neden Kamer.	Door, <i>Deure</i> .
Gallery, <i>Galderp</i> .	The glasses, or glas-windows de glazen / of glase-ven- steren.
Citchin, <i>Keuken</i> .	A Lock, een slot.
Citchin-Chamber, <i>Keuke- Kamer</i> .	Key, <i>sleutel</i> .
Chimney, <i>Schoorsteen</i> .	Sign, <i>Hilthang-boord</i> .
Mantle tree, <i>Schoorsteen- Mantel</i> .	The signe post, de stijl daer 't boord aenhangt.
A Celler, een <i>Kelder</i> .	14. Of Housestufte, or the moveables, and the Kit- chin. Van't Huis-raet, en de Keuken.
A Buttery, een <i>spinde</i> .	A bed, een <i>bedde</i> .
A floor, pavement, een <i>bloer</i> .	sheets, <i>Lakens</i> .
An Oven, een <i>Oven</i> .	Coverlet, <i>Deksel</i> .
A Garret, een <i>Solder</i> ,	Blankets, <i>Dekens</i> .
The roose, <i>Tak</i> .	Pillows, <i>Ooz-kussens</i> .
Slats, <i>lepen</i> .	Bolsters, <i>Hoof-peulen</i> .
Tiles, <i>tegelen</i> .	Curtains, <i>Boordijnen</i> .
Stairs, <i>trappen</i> .	Cradle, <i>Wieg</i> .
A Winding-staire, <i>Wentel- trap</i> .	Chamber-pot, <i>Chamber- vesiel</i> , <i>Water pot</i> .
A channel, gutter, een <i>goot</i> .	A Couch, <i>bedstead</i> , een <i>Bedstede</i> / <i>Ledekant</i> .
Walls, <i>Mueren</i> .	The tester, 't <i>berhemelte</i> van't <i>bedde</i> .
The line of communica- tion, or the out-walks about a Town or City, de <i>Singel</i> .	A chair, <i>jonstool</i> , een <i>stoel</i> .
The wall, de <i>wandt</i> .	A warming-pan, een <i>bedde- pan</i> .
The garden, de <i>tuin</i> / <i>hof</i> .	Cushions, <i>kussens</i> .
The stable, de <i>stal</i> .	Table, <i>Tafel</i> .
Easement, <i>gemak</i> .	Press, <i>Pers</i> .

A Cof-

- A Coffer, e Chift, een kift.
 Cloak-hanger, een kap-ftok
 A fan, or fabel een waepes
 Looking-glas, Spiegel.
 A broom, een befem.
 A ladder, een leer.
 A killers tub, een robbe.
 Fire-iron, brandt-pfer.
 A live, een leef.
 Bellows, Blaes-balk.
 A Chaldron hitte een ketel
 A hake, haag-iron, vang-
 pfer.
 A Cullender, een koel-bat.
 Scumier, schuim-fpaen.
 A spoon, een lepel.
 A tunnel, een trechter.
 A pot-ladle, een pot-lepel.
 Spete, Spit.
 A Jack, een Spit-wender.
 Morter, Dysel.
 Pestle, Stamper.
 Larch-pin, dripping-pan
 braedt pan.
 A little rake, een vijfe.
 A gridiron, roftern, een
 rooster.
 Trivet, treeft.
 Tonges, a pair of tonges,
 Tang.
 An ash-pan, fire-fhovel, een
 Pan-fchop / A fch-fchop
 Duer-fchop.
 A basket, a mand, een kofz.
 Pail, Water-emmer.
 A map, een dwiel.
 Clut-brush, Bicer-befem.
 Chaffing-dish, Confooz.
 Stroat, Stroof.
 Bords jointed together, a
 ferene, een fcherm.
 A match, broch, een fwa-
 bel-ftak.
 An Oil-pot, een Oly-pot.
 Soap, Seep.
 Turf, Turf. Wood, Hou:
 A fegor, een vijbas / mur-
 faert.
 Chafte-coal, houtskool.
 A coal of fire, een kool-
 buers.
 Cinders, ashes, affche.
 An-pan, A fch-fchop / or ash
 fchop.
 A nail, een fpylter.
 Hammer, Hamer.
 Pincers, fpytangen.
 A pair of pincers, een vijpa-
 tang.
 Vessels of Silver, Sulver
 Schotel-werk.
 A bason, een becken.
 Pot-hooks, por-baken.
 A rubbing brush, een bozfel
 A plate, a platter, een fchotel
 Trencher, Tafel bord.
 Knife, Mes.
 Chopping-knife, Hak mes.
 Candle, Kaers.
 Candle-tick, kandelaer.
 Spectacle, Brill.
 Snuffer, a pair of snuffers,
 Snutter.
 Table-cloth, Tafel-taken.
 Napkins, Seebetten.
 Towel, Handt-doek.
 A lackey, fchenk tafel.
 Beer Bier.
 Wine, Wijn.   Vin-

Vinegar, <i>Wijn-Edik/ aijn.</i>	Pork, <i>Varckens vleis.</i>
New wine, <i>Wijn.</i>	Mutton, <i>Schapevleis.</i>
Claret wine, <i>Rode wijn.</i>	Veal, <i>Kalfsvleis.</i>
Sek, <i>Spanse wijn.</i>	Lambe, <i>lambes-flesh,</i>
Muscadine, <i>Muscadelke</i>	<i>Lams vleis.</i>
<i>wijn.</i>	Venison, <i>Wuilsoen.</i>
Porte, <i>Wante.</i>	Roast meat, <i>Gebrædt/ ge-</i>
A glass, <i>een glas.</i>	<i>braden vleis.</i>
A glasse of wine, <i>een glas</i>	Broiled meat, <i>Rooster-ge-</i>
<i>wijn.</i>	<i>bræd.</i>
Goblet, <i>Beker/ kroes.</i>	Boil d mæss, <i>Gesode vleis</i>
A bottle, <i>glas bottle, stone</i>	<i>Stags flesh. Varren vleis.</i>
<i>bottle, vleesch.</i>	The flesh of a doe, 't vleis
Bread, <i>Broodt.</i>	<i>van een hartin.</i>
White-bread, <i>Witte broot</i>	Kids flesh, <i>Geitjes vleis.</i>
Grated bread, <i>geraspt</i>	Goats flesh, <i>Bocken vleis.</i>
<i>broodt.</i>	Potage, <i>Potsuyg.</i>
Bisket, <i>Beschuit.</i>	Fish, <i>Visch.</i>
Bread - basket, <i>Broodt</i>	Codfish, <i>Labelfau.</i>
<i>mand.</i>	Poor John, <i>Arbervaen.</i>
Finger-bread, <i>Peper-kock/</i>	Sticke-fish, <i>Stokvis.</i>
<i>ofte soete-kock.</i>	Haddock, <i>Scheltvis.</i>
A Vinegar-bottle, <i>een Wijn-</i>	Whiting, <i>Wytting.</i>
<i>vleesch.</i>	A Quiver, <i>Pieterman.</i>
Butter, <i>Boter.</i>	Smelts, <i>Spiering.</i>
Cheese, <i>Maes.</i>	Salmon, <i>Salm.</i>
Eggs, <i>Eyeren/ eysers.</i>	An Alose, <i>een Eist.</i>
Salt, <i>Sout.</i>	A Thorn-back, <i>een Roep.</i>
Sugar-box, <i>Suiker-doos.</i>	Makarel, <i>Makrel.</i>
Spice-box, <i>Kruut-doos.</i>	Lobster, <i>Kreeft.</i>
Pudding, <i>Wazst/ bewing</i>	Soles, <i>Tongen.</i>
15. Of Flesh, and Fish,	Plaice, <i>Schollen,</i>
Van Vleesch en Visch.	<i>Buts, Bot.</i>
Flesh, <i>Vleis.</i>	Sand-aps, <i>Scharre.</i>
Bacon, <i>Spek.</i>	Herring, <i>Haring.</i>
Mustard, <i>Mostert.</i>	Red-herring, <i>Borking.</i>
Smoked-flesh, <i>Rook-vleis.</i>	Oysters, <i>Oesters</i>
Beef, <i>Rund vleis.</i>	Mussels, <i>Mosselen.</i>
	A Whale, <i>een Walvis.</i>

pike

Pike, Pickeral, Snoek.
 Perch, Baers.
 Trout, Cruut.
 A barble, eenbarm/barbeel
 Bream, Bzaeffem.
 Carpe, Karper.
 An Eel, een Paling.
 A Crew, een Mel.
 Congre. Zee-ael.
 A fresh frog, een kikbozsch
 Shrimps, Garnet.
 Crabbes, Krabben.
 Gurnards, Steur-krabbē.
 16. Of Beasts, and Fowles,
 Van Beesten, en Vo-
 gelen.
 An Eliphant, een Olifant.
 Camel, Kemel.
 Lion, Leeuw.
 Lions, Leeuwien.
 Tiger, Tijger.
 Wolf, Wolf.
 A Buk, een Hart/hert.
 A Doe, een Was.
 Horse, Paert.
 Mare, Merrie.
 A Gelding, een Ruin.
 A stone Horse, een Hengst.
 A Coult, Colt, een Deulen.
 Mule, Muil. Esel.
 An Oxe, Os/ Osse.
 Cow. Moē. A bull, een stier
 Calf, Kalf.
 A sheep, mutton, een schaep
 Lambe, Lam.
 A Goate, een Bok.
 A kidde, een Geitje/Bokje.
 Hog, Derken.

Ape, Simme/ Aep.
 Pig, Sucking-pig, Bigge.
 A boar, wild swine, een
 wilt swijn/ wilt berken
 Fox, Vos.
 Hare, Haes.
 A Rabbet, een Konijn.
 A Dog, een Hondt.
 Cat, Katte.
 Water-Dog, Water-Hout
 Grey hound, Hase-windr.
 A Tumbler, een Patrijs-
 hondt.
 Rat, Rot.
 Mouse, Muis.
 An Eagle, een Wrend.
 Larke, Leeuwrik.
 Partridge, Patrijs.
 Pheasant, Fesant.
 Storke, Opebaer.
 A Cock, een Haen.
 Hen, Hen.
 Pullet, Hoen.
 Chickin, Kieken.
 A Capon, een Kapoen.
 Turkey Cock, Kalkhoen.
 Turkey Hen, Kalkhoense
 Hen.
 A Duk, een Ende-vogel.
 Raven, Raben.
 Crow, Krup.
 Cuckow, Koekoek.
 A Falcon, een Valk.
 Heron, Reiger.
 A Swan, een Swaen.
 A Goose, een Gans.
 Pea-cock, Paew.
 Pea-hin, Paew-hen.
 A Fowl, een Vogel.

Finch,

Finch, Dink.
 Sparrow, Musje.
 Snipe, Snip.
 Magpy, Exter.
 A Bat, een Dleermuis.
 A Pigeon, een Duibe.
 17. Of Measures, and
 Weights. Van Maten,
 en Gewichten.
 An Elle, een Elle.
 A yard, een garden.
 Half an el, een half elle.
 A quarter, een vierendeel.
 Half a quarter, een half vier-
 rendeel.
 A neile, een talie.
 A span, een span bzeet.
 A hand-breth, een handbzeet.
 An Inch, een Duim.
 Hundred pound, honderd
 pondt.
 A weight, een gewicht.
 The scale, balance, de waeg.
 A pound, een pondt.
 Half pound, half pondt.
 A quarter, een vierendeel.
 An ounce, twee loot / een
 once.
 Half an ounce, een loot /
 halve once.
 A measure, een maet.
 A last, een last.
 A bushel, een schepel.
 Gold-weight, Goudt-ge-
 wigt.
 A quart, twee pinten.
 A pinte, een pinte.
 Half a pint, een half pintje

A quarter of a pinte, een
 muddertje / uperken.
 Apace, een schzeed.
 A mile, league, een mijle.
 An aire, een mergen.
 A furlong, 't achste deel
 van een Engelse mijl.
 A hand-ful, een hand-bok.
 A Journey, een dag reisens
 18. Of Writing, Van
 Schrijving.
 A book, een boek.
 Paper, Pampier.
 Inck, Inkt.
 Cotton, Katoen.
 Penns, Pennen.
 Pen-knif, Penne-mes.
 A whet-stone, wet-steen.
 A ruler, een liniael / rpe.
 A pair of Compasses, een
 Dasser.
 A ream of paper, een riem
 pampiers.
 Ruled paper, Gelinieert
 pampier.
 A quire of paper, een bock
 pampier.
 Sheet of paper, een blad
 pampier.
 A table-book, een memo-
 rie boek.
 A stat, een lepe.
 A stat penne, een grift / een
 griffie.
 Sponse, spons / spongie.
 A standish, een schrijf-koker
 An Inkhorn, een Inkt-
 koker.

- Wax, Was.
 Sealing wax, lak.
 Wafers, Outweltjes.
 A signet, seal, signet.
 A deske, lessenaer.
 Sand, Sant.
 Parchement, Francijn.
19. Of Mans apparel,
 Van Mans kleeren.
 A Cloake, een Mantel.
 The doublet, het wambais
 The britches, de broek.
 The stockings, de kousfen.
 Silk stockings, zijde kousfen.
 Worsted stockings, Sapete
 te kousfen.
 Halfhose, halve kousfen.
 Garters, kousse banden.
 Boots, Laersen.
 A Jack, knecht/ of een hout-
 je om de laers me'e uit
 te trecken.
 A pair of spurres, een paer
 spozen.
 Shoes: or a pair of shoes,
 de schoenen/ of een paer
 schoenen.
 Spanish leather shoes,
 spaens lere Schoenen.
 Dry leather shoes, neats lea-
 ter shoes, droog lere
 schoenen.
 Pantoblers, slippers, mussen
 Shoe-strings, schoen-ban-
 den/ schoen-linten.
 Points; nestelingen.
 The furniture of ones appa-
- rel, de stoffering van
 een kleet.
 Awast-coat, een hembrok.
 A pair of drawers, een paer
 onder-broeken.
 A pair of socks, een paer
 sokken.
 Oflinnen, van linnen.
 Ofwoollen, van wollen.
 Wash't linnen, gewascht
 linnen.
 Cloth, wolle Laken.
 Silke Cloth, silks, sijde Laken
 Serge, Sargie.
 A Coat, or Cassake with
 hanging sleeves, een rok
 met hangende mouwen.
 A Coat with burtons, een
 rok met knoopen.
 The leinings, de boepering
 Burtons, knoopen.
 A morning-gown, een
 nacht-tabbert.
 A buff-coat, een buffelsche
 Kolder.
 A scarf, een sluper.
 A neck-scarf, a neck-band,
 een dasje.
 A garment a la mode, een
 kleet op de mode.
 A band, een bef of kraeg.
 A band with lace, or a lac'd
 band, een bef met kant.
 Cuffes, poberetten/ of pon-
 jetten.
 Gloves, hand-schoenen.
 A girdle, een riem.
 A Castor, een kastaasooz-hoet.
 A hat, a felt, een hoedt.

A hat-

A hat-band, een hoed-band	Neck-handkerchiffe, neus-
A hat-band with ribbands,	doek om den hals.
een hoed-band met lintē	Drawers, Booz-moutwen-
A sword, een swaerdt.	Coife, Mutse/bulle.
And dagger, een ponjaert.	Cap, Kap.
A shirt, een mans hembt.	Neck-lace, hals-band.
Half shirt, half hembt.	Bracelets, arm-ketenen.
A night-cap, eē nacht-mutse	A scarf, vaile, sluper/falle.
A linnen night-cap, een linnen	Thrid, garen. Thread, draad
nacht-mutse.	Needles, naelden.
20. <i>Womans</i> apparel,	Pinns, Spelben.
Vrouwe kleederen.	Pin-cushion, Spelbe-kus-
A Gown, een Tabbaert/	sentje.
een Beupen.	A pair of sisters, schaertje.
A silk Gown, een zijde	21. <i>Of Trees, and Fruits,</i>
Tabbaert/of zijde beupē.	Van Boomen, en Vruch-
A Curtle, or upper-Coat,	ten.
boben-Rok.	A tree, een boom.
An under-Coat, or petti-	A root, een wortel.
coat, onder-Rok.	The stem, trunk, de stam.
A pair of bodies, gestikt	A bough, branch, een tak.
lijf.	A twig, een rissje.
A waist-coat, een lijf-rok.	The bark, de schorsse.
A plaited Cloak, een geploitt	A knot in a tree, quast /
Manteltje.	boomquast.
Ear-lewels, pendants at	The pith, 't pit.
the ear, Pendanten aen	A leaf, een blad / loof.
't Oor.	A knop, a bud, een knoop.
Rings, Ringen.	Blossom, bloeffem.
Linnen, Lijnwaet.	A tree that blossoms, een
Cotton, Boom-wol.	boom die bloept.
A smock, mist, een Vrou-	Fruit, vrucht.
we hembt.	A fruitful tree, een vrucht-
An apron, een Schoztel-	bare boom.
kleet.	A barren tree, een vrucht-
An handkerchiffe, eē neus-	loose / of onvruchtbare
doek.	boom.
Neck-cloth, hals-doek.	An oke, een eiken boom.

An acorn, een eechel.
 Apple tree, Appel-boom.
 An apple, een appel.
 Pear tree, pere-boom.
 A pear, een peer.
 A quince-apple, een quee-
 appel.
 Quince-peares, or quinces
 que-peren.
 Cherry tree, kerffe-boom.
 A cherry, een kers.
 Plum-tree, } Dzuim-
 A prune tree, } boom.
 A plum, a prune, een pruim
 An ash, effe-boom / effche-
 boom.
 A beech tree, beuken-boom
 A poplar, popel-boom.
 Linden, or teil tree, linde-
 boom.
 A willow, or fallow, wilge-
 boom.
 Pine tree, sparre-boom /
 denne-boom.
 A Cypress, een Cypresse-
 boom.
 A vine, een wijngaert.
 A cluster of grapes, een tros-
 se / een tros dzuiben.
 Grapes, dzuiben.
 Orange tree, Oranje-boom.
 An orange, een Oranje-
 appel.
 Medlar tree, mispelboom
 A medlar, een mispel.
 Mulberry tree, moerbefse-
 boom.
 Mulberries, moerbefien.
 Abricock tree, Abricoog-

boom.
 An abricock, een Abricoog.
 Peach tree, Persike-
 boom.
 A peach, een Persik.
 Figge tree, Dijge-boom.
 A Figge, een Digg.
 Nut tree, Noet-boom.
 A walnut, een ocker-noot.
 A hesel-nut, een hase-noot/
 hasel-noot.
 A hesel, een haselaer / hase-
 ler / hasel-noot-boom.
 Elder tree, Olier-boom.
 Amond-tree, Amandel-
 boom.
 Gooseberry-tree doozn bes-
 sen-boom.
 Goose-berries, kruis- of
 doozn-besien.
 Bastard corinths, common
 ribes, aelbesien.
 Lemmons, Lamoenen.
 Poom citrons, Citroenen.
 Chestnuts, kastanien.
 Spanish chestnuts, spaensche
 kastanien.
 22. Of hearbs, and flowers,
 Van kruiden, en bloe-
 men.
 Pease, Erten / Erwteten.
 Pease in the huls, pelle daz
 't saet in legt.
 Pease without peel, or skin,
 peulen sonder schellen.
 Beans, boonen.
 Turky beans, or beans from
 Rome, Roomsche booni
 Gar-

Gerlik, Look.
 Onyons, ajuinz
 Leeks, Bieg-look.
 Straw-berries, aerdbesien.
 A reddish, een radijs.
 Turneps, Bayen / knollen.
 Cabbages, buis-koolen.
 A colly-flower, een blom-
 kool.
 Spinage, Spinagle.
 Saladt, Salaedt.
 Lettice, latout.
 Leafed, or headed lettice,
 krop-salade.
 Artichokes, artisoken.
 Speragrasse, asperge.
 Carrots, roots, wortelen/
 peen.
 Parsenips, pijnstenaken
 Rayfort, peperwortel.
 Purseleyn, porcelein-kruit/
 porstelein.
 Rue, wijn ruit/
 Chervil herbél.
 Parceley, parsley, Peter-
 celie.
 Betes, beete.
 Hemp, hennip.
 Flax, vlas.
 Hay, hoop.
 Pumpkins, Pompoenen.
 Foreil, suerkel.
 Rosemary, Rosmarijn.
 Margerum, mariolein.
 A cucumber, koncommer.
 Hysope, Hysop.
 Hop, hop.
 Wormwood, Wifem.
 Anis, Anijs.

Finckel, venkel.
 Tobacco, Coebak.
 Toad-stools, padde-stoelen.
 A Thistle, een Distel.
 Muskmelion, Meloen.
 Flowers, Bloemen.
 Lillyes, Lellen.
 Clove Gillaflowers, Ange-
 liers / Angelieren / Bes-
 noffelen / Teste-bloes-
 men / (or Gilofer)
 Roses, Rosen.
 Daisies, Matelieffens.
 Gold cuppes, or golden
 knaps, butterfloures, or
 batchelers buttons, boters-
 bloemen.
 Marigoldflowers, goulds
 Gouts-bloemen.
 Blew, or blue bottles, koozn-
 bloemē / baeuwe bloem-
 ries / die in't koozn staen
 A nosegay, or posey, een ruis-
 kertje / ofte bundeltje
 bloemen.

23. Of all sorts of Colours
 Van allerhande Coleurē

Scarlet, Scarlaken.
 Crimson, Karmosijn.
 Red, Rood.
 Incarnation, Intarnaet.
 Yellow, Geel.
 Pale, Bleek.
 White, Wit.
 Green, Groen.
 Licht green, licht groen.
 Sea green, zee groen.

Sad green, donker groen.	van den trein van Coz-
Grasse green, gras groen.	log.
Orange, Oranjen.	A Conquistator or Commis-
Black, Swart.	sioner of the Munster-
Gray, Grijs.	ings, Commissaris van
Blew, Blaeuw.	de monsterringen.
Violet, Paers.	The Provost General of the
Flesh colour, Vleis' couleur.	Army, de Betweldige
Colour like the dawning of	Generael van 't Leger .
the morning, Couleur ge-	Colonel, Coznel .
lijk 's morgens de Son	Lieutenant Colonel, Luites-
begint op te gaen.	nant Coznel .
Coleurlike fire, Koleur als	Captain, Capitein .
't buer.	Lieutenant, Luitenant ,
Purple, Purper.	Ensign, Paen-drager .
Skie colour, azure, Hemels-	Sargent, Sergiant
blaeuw.	Quarter-Master, Quartier-
Licht russet, licht graeuw.	Meester .
Sad russet, donker graeuw.	The Provost of the Regi-
Dyed in the wool, in de	ment, Betweldiger van
wolle geberst.	't Regiment .
	The scribe, Clarke of the
	Company, Schrijver .
	Corporal, Cozporaet .
	A Gentleman soldier, een
	Nedelboest .
	The army, 't Leger .
	A combat, een gevecht /
	slag .
	An assault, een storm / of
	aenbal .
	Chirurgion, Barbier .
	Pioneer, Graver .
	Drummer, Tamboer /
	Trom slager .
	Victualer, Soetelaer .
	Provision, victuals, ijstocht
	Gunner, Canonnier , Cons-
	stapel .

A Mus-

23. Of Warlike men. Van Oorlogs Volk.

The General of the Leger, or army, den **Generael** van 't **Leger**.
 Lieutenant General, **Luitenant Generael**.
 Major General of the army, **Majoor Generael** van 't **Leger**.
 The great Master of the artillery, den **Groot-mee-**ster van de **Artillerie / 't Beschut**.
 Commissary of the muni- tion of warre, **Commissa**

- A Musqueteer, een **Mus-**
-quettier.
- A Pikeman, een **Piekenier.**
- A corcelet, Harnesse, een
Harnas.
- A Canon, a gun, een stuk
Geschut.
- A buller, een **Kogel.**
- Cartages patronen / of
Kardoesen.
- Archers, **Sergianten / of**
hayscheerders.
- Infantery, foot-soldiers,
Doet volk.
24. *Of the Cavalery, (be-*
longing to a Regiment
of Horse-men, or Trou-
pers.) Van de Ruitery.
- The General of the Horse,
(or of the Horse-men) de
generael van de Ruitery
- The Lieutenant of the Cava-
lery *(or the Horse,)* de **Lui-**
tenant van de Ruitery.
- Commissioner of the Horse,
Commissaris van de
Ruitery.
- A Colonel of a Regiment of
Horse *(or Troopers,)* een
Coznel van een Regi-
ment Ruiters
- A Cornett een **Coznet / die**
de Standaert voert.
- A Trumpeter, een **Trom-**
petter.
- A Troupier in compleat
Harnesse, een **Ruiter in**
volle Harnas.
- An Harquebuser, een **Rui-**
ter met een lang Roer.
- A Dragonner, licht gewa-
pent **Ruiter.**
- Cavalery, Horse-men, or a
Troupe of Horse-men,
Ruiterp.
25. *Of Navigation, Van*
de Scheeps-vaert.
- A ship of warre, a man of
warre, **Oozlog-schip.**
- A ship, een **schip.**
- A ship-master, een **schipper**
- The captain of a ship, de
Capitein van een schip.
- The Lieutenant of a ship, de
Lieutenant van eē schip
- Marriners, seamen, boots-
gesellen.
- The provost, de **proboost.**
- The boyes, de **jongens.**
- The Cabin-boy, de **Kajuit-**
jongen.
- The cook, de **kok.**
- The keel of the ship, de **kiel**
van't schip.
- The sails, de **seilen.**
- The cordage, de **touwten of**
het wandt.
- The missin, de **fok.**
- Afore the wind, **vooz de**
windt.
- Against wind, **tegens de**
windt.
- The helm, or the rudder
of the ship, 't **roer van**
het schip.

The ancker, 't anker.
To navigate a ship, a vessel,
varen.

An haven, een haven.

A Pilote, een Pilot.

Masters mate, Stierman.

A Gallery, een Galderpe.

A Galley, een Gallepe.

A Fleet, een Vloot.

The blocks, de blocken.

The foremost part of the
ship, or the bough, het
boozste van 't schip / of
de boeg.

The fore-castle, 't Booz-
kafeel.

The hindmost part of the
ship, the stern, het ach-
terste van het schip.

The great cabin, de groote
Kajuit.

The gunners cabin, or gun-
room, de Konstapels
Kajuit.

The hatches, 't overloop/
de lullen.

The gunnes, het geschut.

The compasse, 't Compas.

A fane, or flag, een vlagge.

Cables, fiabels.

A Pirate, een Roof schip.

26. Of Number. Van't
Getal.

One, een.

Two, twee.

Three, drie.

Four, vier.

Five, vijf.

Six, ses.

Seaven, seven.

Eight, acht.

Nine, negen.

Ten, tien.

Eleven, elve/ elf.

Twelve, twaelf.

Thirteen, dertien.

Fourten, veertien.

Fiften, vyftien.

Sixten, zestien.

Seventen, seventien.

Eighten, achtiën.

Nineten, negentien.

Twenty, twintig.

One and twenty, een-en-
twintig.

Twenty and two, twee-en-
twintig.

Twenty and three, drie-en-
twintig/ &c.

Thirty, dertig.

Fourty, veertig.

Fifty, vyftig.

Sixty, zestig.

Seaventy, seventig.

Eighty, tachtentig.

Ninety, negentig.

Hundred, honderdt.

One hundred, een honderd.

two hundred, twee honderd

three hundred, drie honderd

Four hundred, vier honderd

Five hundred, vijf honderd

Six hundred, ses honderd.

Seaven hundred, seven hon-
derd.

Eight hundred, acht hōderd

Nine hundre l, negē hōderd

Thousand, duisend.

Three

Three thousand, drie duifed
 Five thousand, vijf duifend.
 A thousand thousand, or a
 Million, duifend mael
 duifend / of een Mil-
 lion / &c.

27. *Of dispositive number
 or of number, appertaining
 to order.* Van het
 Stel-getal.

The first, de eerste.
 Second, tweede.
 Third, derde.
 Fourth, vierde.
 Fifth, vijfde.
 Sixth, fefte.
 Seaventh, sevende.
 Eight, achtste.
 Niacth, negenste.
 Tenth, tienste.
 Eleventh, elfste.
 Twelfth, twaelfste.
 Thirtieth, dertienste.
 Fourtenth, veertienste.
 Fifteenth, vijftienste.
 Sixteenth, zestienste.
 Seaventieth, seventienste.
 Eighteenth, achttienste.
 Ninetenth, negentienste.
 Twentieth, twintigste.
 Thirtieth, dertigste.
 Fourtieth, veertigste.
 Fiftieth, vijftigste.
 Sixtieth, zestigste.
 Seaventieth, seventigste.
 Eightieth, tachtentigste.
 Ninetieth, negentigste.
 Hundreth, honderste.

Two hundreth, twee hon-
 derste.

Three hundreth, drie hon-
 derste.

Four hundreth, vier hon-
 derste.

Five hundreth, vijf hon-
 derste.

Six hundreth, zes hōnderste
 Seaven hundreth, seven
 hōnderste.

Eight hundreth, acht hon-
 derste.

Nine hundreth, negen hon-
 derste.

Thousandth, duifenste / &c.

28. *Of small living Crea-
 tures.* Van kleine Ge-
 dierten.

A bee, een bie / bietjen.

A wasp, een Wespe / Wozen-
 tozen.

A hornet, Wozfel / Wozfel.

A butterfly, kappelletje.

A painted butterfly, schoen-
 lapperjen.

Vlinder, pepel.

A fly, een Vliege.

Dogfly, gnat, midg, mug-
 getje.

A Pismire, Ant, or an En-
 mor, Miere Ptesemme /
 Bismiere / Miersepke.

A cheese-lippe, een Diffe-
 bedde / seuge.

A Mole, or a Moule, Mal.

A Field-mouse, een Veldt-
 muis.

¶ 5

A Louse,

A Louse, een luis.	quaet tot erger.
A flea, een Bloop.	Wise, prudent, wijs.
Wall-lice, Weeg-luisen / Wand-luisen.	Fool, foolish, unwise, gek/ sot / dwaes.
A Worm, een Wozm.	Great, groot.
An Earth-worm, een Werdt wozm / pier / vier-wozm.	Little, small, klein.
A Spider, een spinne.	Honest, vroom / eerlijk / eerbaer.
A grasshopper, spzinkhaen	Dishonest, onvroom / oneer- lijk.
A Weasel, or Weasil, Wesel / Weseltjen.	Virtuous, deugdelijk.
A Firret, een Fret / Fozet.	Vicious, ondeugent / deug- niet.
A Frogge, a little Frog, Wozschken.	Grosse, dik / grof.
A Toade, een Padde.	Slender, smal.
An hand-worm, a mite, sie- re / siertjen.	Tender, teer.
The black-fly, called a Beetle keber.	Fat, vet.
Locust, Spzink-haen.	Lean, mager.
Palmer-worm, Rupsse / Rupsfene.	Subtile, loos / subtyl.
Canker-worm, keber.	Simple, slecht.
Caterpillar, grasie-worm, kruuidt wozm.	Crafty, loos.
A silk-worm, Zp-wozm.	Ninny, innocent, onnossel.
A Viper, Adder, Adder.	Friend, vriendt.
An Hedg-hog, an Irchin, een Egel.	Foe, enemy, viandt.
A Porcupine, een hysse Wer- ken / Swyn-egel.	Agreeable, aengenaem.
	Disagreeable, onaengenaem
	Modest, tuchtig.
	Immodest, impudent, on- tuchtig.
	Lawless, rechtloos.
	Audacious, stout.
	Fearful, onstout / bloo.
	Seducer, verleider.
	Leader, leider.
	Righteous, rechtbeerdig.
	Unrighteous, onrechtbeerdig
	Equality, billikheidt.
	Inequality, onevenheidt.
	Evitable, vermijdelik.
	In-
39. Of words that are Contraries. Tegen- strijdige woordetjens.	
Good, goet.	
Bad, ill, quaet.	
Of the best, van 't beste.	
Best of all, alderbest.	
From evil to worse, van	

Inevitable, onvermijdelijk.	bzoet saem man/
Acceptable, aennemelijk.	Inconsiderate, onbebzuet-
Unacceptable, onaenneme-	saem/ stout / ruikeloog.
lijk.	Witty, vernuftig.
Rational, redelijk.	Silly, onvernunftig.
Absurd, ongerymt/plomp.	Understanding, intelligible,
sonder reden.	verstandig.
Long, lang.	Ignorant, onverstandig.
Short, kort.	Lovely, minnelijk.
Neer, hard by, close by, nabp	Hateful, hatelijk.
A farre of, verre van daen	Humane, beleeft.
So neer, soo na.	Churlish, inhumane, barba-
So farre, soo verre.	rous, onheug / boers /
Large, wide, bzeedt/wijdt.	onbeleeft.
Strait, narrow, eng/ smal.	Green wood, groen hout.
Humble, nederig.	Dry wood, dzoog hout.
Proud, hooberdig/trots.	Full, vol.
Meek, sachtmoedig.	Empty, idle, ydel/ leeg.
Highbinded, hoogmoedig.	Rich, rijk.
Free, bzp.	Poor, arm.
Servil, gedienslig / slaef-	Fruitful, bzuchtbaer.
achtig.	Steril, barrē, onbzuchtbaer.
Faithful, getrouw.	Happy, gelukkig.
Unfaithful, ontrouw.	Unhappy, unfortunate, on-
Discover, reveal, ontdekken	gelukkig/ tam spoedig.
Discovering, discovery, re-	Miserable, rampslig.
velation, uncovering, ont-	loysfull, glad, blijde.
decking/ openbaring.	Sorrowful, dzoedig.
Conceale, cover, dekken.	Pleasant, geneuglijk.
Concealment, covering, hi-	Unpleasant, ongeneuglijk.
ding, decking/ verheling	Merry, jocund, bzo-
Beautiful, fair, schoon.	lijk.
Deformed, ugly, uncomely,	Sound, in health, gezond.
leelijk.	Healthy, healthful, wel te
High, hoog.	pas / lustig / al lustig.
Low, laeg.	Sick, ill, weak, krank /
Honorable, eerlijk.	qualijk te pas.
Dishonorable, oneerlijk/	Life, leven.
oneerwaardig.	Death, doodt.
A Considerate man, een be-	

30. *Opprobrious names, or ignominious disgraceful termes.* Smadige en schamperachtige namen, ofte oneerlijke schand-namen.
- A Knavé, Guite/ bengel.
 A Rogue, Schelm/ Flielt/ Rabaut/ Boebe.
 Traytor, Verrader.
 A Theef, een Dief.
 An high-way rogue, een Struikroover/ Straetschender.
 A Robber, a Pyrate, een Roover/ Zee-roover.
 A Cut-purse, een Beurse fuyder.
 A treacherous man, een beraderelijck man.
 A bold fellow, een stout onbesuift kaerl.
 A pander, a Ruffian, een Hoere-waerdt.
 A cuckold, hopen-dzager.
 A Cheater, een bedrieger.
 An Impostor, een beufeler.
 A Ravisher of Virgins, een schoffierder / of Maegden schender.
- A Vagabond, een Landlooper.
 A Whore-master, een Hoere-boogt.
 A Whore-munger, a Whore-hunter, een Hoereerder / een Hoeren Jager.
 A Lyar, een leugenaer.
 A bastard, een Hoere-kint.
 A lazy fellow, een leupaert.
 A Drunckard, een dzonkaert.
 An Atheist, een Atheist.
 An Hereticke, een Ketter.
 A juggler, een guichelaer/ guichelet/ kokeler.
 A cunning Fox, een slimme Vos.
 A Glutton, een Dzaet.
 A fordid fellow, een Dzek.
 A Slanderer, een Raemschender.
 An Infidel, een ongeloozig mensch.
 A Covetous wretch, a churle een gierigaert/ een rekel.
 A Wretch, guit/ deug niet.
 A wretched fellow, een deerslijk gesel.
 An unthankful wretch, een ondanckbaren rekel.
 A Carraine, een Karonje.

To the Scorner.

If I despis'd, be in thine eyes ; This' sturbs me not : for who
 That s' you cannot see , denies.
 What need there is of me ,
 A Dog much better is ,
 Than breathless Lions is .

F I N I S .

Page

Page 102. of the First Part I promised to interpret the unexpounded words, there in contened, which we will now performe from Page to Page: as followeth.

Pag. 103, van 't Eerste Deel, beloofde ik de onvertaelde woorden, daer inne begrepen, te Vertolken, 't welk men nu vervolgens van Pagie tot Pagie doen sal: als volgt;

Page 2.

Justice, gerecht / gerechtigheid / rechtbaerdigheid / recht.

Iade, een traeg of sleuwaerd.

Rejoyce, verheugen / verblijden / sich verblijden / ende van blijdschap singen.

Obiect, boozwerping / boozstelling / boozhouding / een berwijting.

Iarre, verschillen / verscheiden toon ofte geluit maken / met malkanderen niet ober een komen / tweeften / verschelē / tweedrachtig zijn.

Iear, schimpen.

Verily, waerlijk / sekerlijk / immers / toeh.

Vertue, deugt / kraft.

Service, dienst.

Vocation, beroep.

Vanity, pdelheid.

Invent, binden / uitbinden / versinnen / versieren.

Vehement heftig / geweldig / krachtig / seer groot ende sterk / hebig. Vehemently, heftiglijk / grootelijk / seer.

Vexation, quelling / moesten.

Virious, gebzeckig / gebzekelijk / ondeugdig / ondeugent / vuil / stinkende / gescent / verdozben.

Vulnerate, quetsen / verwonden.

Viceroy, Onder Koning

Vice-regent, Onder-

voogt / Onder stad-voogt /

Onder-ryk voogt / Onder

der Kuwaert / Onder-ber-

stierder.

Pagie 3:

Mal / lascivious, petulant. a fool, foolish, without wisdom that hath no grace,

that hath no pleasant fashion in words, or gesture, mad, wileless, foppish.

Mael / a space of time : as **eēmael/een etmael/once**, one time, **tweemael/twice**, two times : **meen.gmael/often**, often times, many times : **nademael dat/after that**, afterward, since that : for as much as,

Mael / i. e. a Consort, a Companion. hence.

(**Een Gemalinne** / a Wife.) it sign : also, repast, pasturing, feeding, meat, or an eating, an drinking together : as **noenmael/about-mael** / &c. it signifies also a mool, note, or spot.

Mag / I may, or can.

Maeg / kin, ally of the same blood, and the stomack.

Mag / I saw.

Maeg / or **zaeg** / a sawe, a shingle, or flat of the earth.

Tal / Number.

Tael / talk, tongue, speech : as **syn's Moeders tael** / his Mothers tongue, or speech, **onstants tael** / our Country speech.

Man / a Man, a husband.

Maen / the Moon.

Ben / I am.

Been / a bone, a leg.

Schel / a Shel.

Schoel / oblique, squint.

Tellen / to tell, or number.

Teelen / to gender, begit, produce, procreate.

Hest / the hilt, haft, or handle of a weapon, knife, or tool.

Heeft / he hath.

Wet / a Law.

Weet / the hearb woad.

Wilt / a thin plate, or leaf of silver, or other metal, as latten

And a wincking, or twinckling with the eye : as **een oogeblik**,

Blyk / from **blijken** / to manifest. to make appear, to seem, to shew,

Mijn / love, and lesse : as, **niet mijn** / not lesse : **niet te mijn** / nevertheless.

Mijn / mine.

Sin / or **zin** / a sense.

Syn / or **zyn** / his, to be.

Wijn / a Country husbandman, a Clown, also : to gain. **ik win wat** / I gain somewnat, **gewin** / gain.

Wijn / wine.

Swijk / a broach, or spit of yron, or wood, an awger, piercer, or wimble, a twiege, a rodd or scourgitick.

Swijk / lack, poor, sowning, defect, failing.

Bos / a Wood, a Bush.

Bosch / wicked, perverse, malignant, peevish, evil.

Nos /

Loos / loofe , free without care.

Loos / empty , vacant , wanting , poor , needy , destitute : expressed by *leffe* / in English when it comes in the end of a word : as ,

Godtloos / *geldtloos* / *eerloos* / *trouloos* / *Vaderloos* / *machtloos* / *bziendtloos* / &c. i. e. Godless , monylefs , &c

It signifies also : to be sly , crafty , wyly , subtil , like a fox , witty , wary , prudent.

Bot / a fish , called *a plaice*.

Boot / a Boat.

Schot / the out cast , that which is cast up , our out (as mire , and dirt out of the sea.) *hence*.

Overschot / remnant . remainder.

Schoot / a lappe , the bofome.

Kop / the pate , the head

Koop / sale *te koop* / *stellen* / *te koop* / *setten* / to set or expose to sale. *goeden koop* / *zijn* / to be cheap , a good penniser.

Dun / thin , slender , lean , sparing.

Duun / a heathy place , the sea-downs , a sandy , or gravelly place.

Mus / a snittle.

Muus / a louse.

Mus / or *musch* / a sparrow.

Muus / a Mouse.

Hus / *husfak* / or *hus* / *huik* / a robe made of wolves and deer skins.

Huus / a House.

Tus / or *tut* / *tusch*.

Tuus / at home , *hy en is niet tuus* / or *t'huys* / he is not at home.

Pagie 4:

Yeild , *leberen* / *geben* / *hoort* / *zengen* / *oberlaten*.

Yoke , *een Juk* / *een Joch* / and hence , yoke fellow , *een gehouwe Maan* / *ofte Vrouw*.

Yarne , *Wolle garen*.

Yesterday , *gisteren*.

Journey , *een Reife* / *een weg Reife*.

Call , *roepen* / *namen*.

Cry , *een geroep* / *gekrijt* / *geherm*.

Cloak , *een Mantel*.

Clock , *een Horlogie* / *Herwerk*.

Accord , *berdzag* / *ober-een-stemming* / *bercening* / *ober een konst*

Crime , *misdaet* / *lasters* / *stuk* / *schult*.

Calamity , *ellendigheit* / *gequel* / *tegenpoet*.

Clemency , *sachtmoedigheit*.

City,

City, Stadt / Hoop-
stadt.

Censure, bestraffing /
toets/ berisping

Hence, van hier heen.

Whence, van waer/waer
van daen.

Race, een loop / the race
of ones life, den loop eenes
levens/ ook ozden/ en ver-
volg/ continuatie.

Face, aensicht / aenge-
sicht.

Solace, vermaek / troost/
belusting / verheuging /
berblijding / solace / ver-
troosting.

George, Jozis.

General, gemein / alge-
mein.

Gingber, Bengber.

Gesture, gebaer / het ge-
laet / ende handel'ng / ge-
beert / boorse / beweging/
bzagt.

Gelly, rinsel / ofte run-
sel.

Generation, geslachte.

Gentle, sacht/reer/week/
tam / sachtmoedig.

Gorget, een halsdoek/ of
Wrouwe colliere / daer sy
hare borsten mede decken /
eenyals-wapen/hals har-
nas.

Gorgeous, tierlijk toe-
gerust / toe-gemaakt / be-
reidt / ende kostelycke c.e-
ring.

Gyant, Reuse.

Giloter, Hagel-bloem.

Gaole, Gehangenis/
Kerker / Gehangen-
Quis.

Goale, het einde van een
pegelijh ding / een perk de
pzy's diese behaelden als
men woostelden / ofte te
boet/ ofte Daert / om eere
in eene loop-bane liepen.

Gold, Goudt.

Gimlet, een booztjen.

Got, gekregen.

Grasse, planten/ in-plans
ten/ enten.

Grave!, grabeel.

Grammar, Letter-konst/
Spzaek-konst/cael-konst.

Grain, kjozen.

Ground, de grondt/ het
landt.

Gain, gewin/ winst.

Ger, be'krijgen.

Garter, een kouffe-band.

Gulfe, diepte des waters.

Gutter, een gote.

Hamper, een kof / ofte
maude van wiffen / ofte
teen gemaakt.

Hand, een handt.

Hazard, gebaer / lot /
abontuer/hants.

Husband, een gehoutot
Man.

Husband-man, een die
Landt-werk doet / een
Landt bouwer, Landt-
man/ Huis-man.

Have,

Have, te hebben.
 Help, hulpe.
 Hide, **Hinde** / 't **Wijf**:
 je van een Hert.
 Hog, **Darken**.
 Hart, or Stagge, **Hart**.
 Chamber, **Kamer**.
 Cherry, **kers**.
 Chose, **kiesen**.
 Children, **kinderen**.
 Child, **kindt**.
 Churle, **Boer** / een on-
 beleefden **Dent** / geflötci-
 hertig / **breckig** / oneer-
 lijk / **schandelyk** / **gesel**.
 Church, **kerke**.
 Chicken, **kieken** / een
kuiken.
 Cholar, **galle** / **toorn** /
gramfchap / gele gal / gal-
 fucht / **heet-bloedigheit** /
oploopenheit.
 Cholarick, **haeftig** /
gram / **oploopt**.
 Choak, **verfticken** / **ver-**
wozgen / **verfmachten**.
 Churn, een **karne kerne** /
daer men boter in karent.
 Chalk, **krhr**.
 Which, **welke**.
 Fetch, **halen**.
 Filch, **ftelen** / **weg-ne-**
men / **ontnemen** / **weg bru-**
selen.
 Stretch, **recken** / **strec-**
ken / **uit-ftrecken**.
 Welsh, **Wlas**.
 Belch, **gozpen** / **opzup-**
fenen / **rupsenen** / **van de**

bozft ofte **mage wozen** /
fin hert ontlafen.
 Wench, **diensft-maegt** /
diensft-bode.
 Laugh, **lachen**.
 Draught, **heimelykheit** /
pribaet.
 A draught of Beer, or
 Wine, een **dzonk Bier** / of
Wijn.
 Enough, **genoeg**.
 Daughter, **Dochter**.
 Plough, **Ploeg**.
 Through, **dooz** / **by**.
 Philosophy, **Filosofhye**.
 Physick, **Medecyn** / a
 Phisician, een **Doctour** / een
Medecyn-Meester.

Pagie 5.

Ja / Yea. **Aeen** / **Nay**:
Jonst / or **gunst** / or **guns-**
fte / **favouur**.
Tegens / **against**, or **unto**;
pet / **somewhat**, **petwes** /
ibid.
Bemandt / **somebody**.
Begelyk / **every one**, **all**.
Jeugt / **Youth**.
Betwers / **any where**,
somewhere, **in someplace**.
Tegenwoordig / **present**.
Wze / **brede** / **peace**, **te**
breden zyn / **to be still**, or
quiet, **to acquiesse**, **not to be**
solicitous, **to be content**
with his own, **to be satis-**
fied

sed in his mind, to desire nothing besides.

Ik benze vreden/it pleaseth me, I accept the condition, or proposal.

Te vreden stellen / to please, to pacify, to satisfy, **Vleesch**/Flesh.

Vpand/an enemy, **vpantschap**/enmity, hostility.

Vreese / fear; **vreeseloos**/fearless, dreadless.

Vrouw; a **Wijf**, a Woman, a Mistress.

Hure/ an Hour.

Schikken / to dispose, or order, to set in order.

Gelucken/to happen, to thauuce, to have good success, to fall out prosperously.

Sulke / such. **sulx** / so that.

Welke/ which.

Ziel/ziel/ the soul.

Zael / a Hall, a palace.

Zoodanig/ such like, of the same sort.

Swijg/silence, **swijgt**/ still / be silent, hold your tongue, or hold your peace.

Swijn / onmacht / a swoound.

Beswijmen/ beswijken/ to swoound, to faint.

God/ God.

Gebodt / Commandment

Wozt/ woorden/ to be.

Geest/ a Spirit, a Ghost.

Woordt / a word, a sentence.

Page 6.

Add, toe doen/ by **voegen** / **vergaderen**/ **optellen**.

Bedd, bedde.

Chaffe. kaf.

Gladd, **verblijdt**; **verveugt**.

Fedd, **geboedt**.

Dogg, **hondt**.

Hogg, **Swijn**/ een **Wersken**.

A dugge, **de mammen**/ **boosten** ofte **uuder**.

Legge, **been**/ **hin**, **scheen**.

Madd, **dul**/ **rasend**/ **uitstunig**.

Mudd, **slit** / **modder**/ **more**, **meer**.

Mugg, **pametje** / ofte **kommetje** daer men **boter** in **smelt**.

Padd, **pak**/ **bundel**/ **bagage**.

scoffe, **schimp**-**wozt** / **spot**-**wozt** / ofte **schimp**-**pen**/ **spotten**.

Staffe, een **stok**.

Stuffe, **stoffe**:

Righ, **reedden** / to **rigg** out a **Ship**, een **Schip** **uitsreedden**.

Attempt, **poogen**/ **onderstaen**/

staen / ondertwinden / be-
driegen / ondernemen.

Hymne, Lof-sang.

Come, kome.

Blesse, segenen / blisse, sa-
tigheidt / d' eeuwige segen.

Glasse, gelas / glas.

Henn, een Doen / een
Pinne.

Penn, een Penne.

Limme, een lidt.

Solemne, plechtelijk / fee-
stelijk / hoogtijdelijk.

Almighty, Almachtig.

Tongue, tong.

Plague, plaeg.

Rogue, schelm / een
straetschender ee: a guit.

Hague, 's Oraven-hage.

Prague, Praeg.

Condemn, veroordeelen /
verdoemen / doemen / ver-
wysen.

Receipt, ontfanging / in-
neemsel.

Debt, geltt schuldt.

Brain, herssens / brein.

Despair, wanhope.

Fair, schoon / lieffelijk /
fraep / hupsch.

Mountain, berg.

Sauce, sauce / or sausse.

Laud, lof.

Applaud, verbzoliken
prijzen / toe-zuchten.

Authority, gesag / ge-
loofwaerdigheidt / macht-
hebbing / aensien / macht /

achtwaerdheidt / oberstaen.

Law, Wet.

I saw, ik sag.

Straw, Stroo.

Pagie 7.

Baert / a Horse.

Swærdt / a Sword.

Baer / or Baer, bare, pre-
sent, apparent, plain, open, or
naked, prompte.

Baer-gelt / present mony,
baer-geldt geven / met
baer-geld betalen / to make
prompte payment, to pay
with ready mony.

Baer-hoofst / i. e. blootg
hoofst / barre voets / i. e.

bloots voets / bare-foot-

Swæer / heavy, sad.

Wap / a Dog-fish.

Wap / a key, or wharfe.

Port, or haven.

Saep / a kind of stufte,
made half of silk.

Maep / mape / a kind
of worm, a cheete-worm.

And maep-tijdt / mow-
ing time.

Wraep / quickly, and a
turn for turners work.

Wraep-brug / a turn-
bridg, a bridg which turns
upon a spindle.

Wraep / a Crow.

Wrauw / quicke-spirited,
lively, chearful.

Wrauw / a Caddow.

Wrauw / a taunt, a bitter
speech,

speech, a mock, a scosse, a
nautions, snivle.

Flaewt/ faint', **flaewt-
hertig**/ faint-hearted.

Blaewt / or **blaawt**/
blew.

Graewt/ gray.

Paruw/ a Pee-cock.

Geit/ or **gept**/ a goat.

Wet' repn/ clean, pure.

Wlep/ little.

Blep/ a blain.

Heur/ her's.

Deur / through, **deur-
backen** / through-bakt,
deur-bozen / to boor
through, **deur-bzengen** / to
bring through to spend, or
consumne.

Deur-gaen / or **dooz-
gaen** / to go through, **deur-
schijnen** / to shine through,
to be transparent, **deur-
gaende twee Jaren** / two
continual Years.

Deure/ a dore. **dencken**/
a little dore.

Neus/ a Nose.

Sleut/ a thing drag'd, or
trail'd upon the ground.
een leut/ a frivolous, trivial
mattet, a thing of no value.

Heur-werk / a vain, un-
profitable, vile, base, foolish
trivial work.

Hence.

Een leut en een sleut /
a trivial dirty thing.

Leeuw/ a Lion.

Schreeuto/ **geschreeuto**/
a schrik, a schriking, a cry-
ing out, an outcry, a crying
far a loud, a braying.

Sneewt/ snow.

Ik sie/ I see.

Hieuto/ I did hewe, from

Houtwen/ to hewe.

Hieutm/ new.

Soet/ sweet.

Bloedt/ blood.

Goedt/ good.

Moeder/ Mother.

Bloepen/ to blossome.

Koepen Cows, or kine:

Koepen / to row.

Besnoeidt/ pruned.

Hop/ Hay.

Moep / gay, fine, and
handsome.

Soop / a sodd, a turf, a
clod, a green turf of sod.

Doop/ from **dopen**/ **ont-
briesen** / **ontdopen** / to
thawe to relent, as Ice doth.

Sout/ Salt.

Goudt/ gold.

Hout/ Wood.

Stout/ **stoute**, bold, re-
solute, lusty, cruel, arro-
gant, confident, disdainful,
proud, not fearful, undaunt-
ed, bold, hardy.

Quaken / to scatter, or
spread abroad, to disperse
and publish, to dissolve, or to
croak like a toad, or frog,
to gaggle, or cry like a goose
or to quackle like a quail.

Buur /

Buer/gebuer/buerman/
Neighbour.

Buer-wijf/ a she neigh-
bor.

Buet/ benit/ spoile, boc-
ty.

Huur/ from huuren / to
hire, dit huys is te huur/
this house is to let.

Muer/ a Wall.

Suur/ soure.

Leup/ lasy, slothful.

Steupten / to turn back,
to turn away, to let, to
recoile, to stop, or stay, to
hinder, when a thing falls
down, and can go no fur-
ther, but recoiles, or to hit
against the wall till it re-
bounds, to leap back, to
rebound, to skip back, like
a ball that returns from the
wall.

Hence.

Niet steuiten / it a vailes
nothing, it is good for no-
thing.

Stuiten/ i. e. pochen /
to speak highly of himself,
to glory, to boast, to boast
vainly, to brag.

Fleuiten/ to whistle.

Deuit/ a doit, the eight
part of a stiver.

Hups/ a house.

Mups/ a mouse.

Lups/ a louse.

Bewers/ somewhere
badge, teiken/ een Bruggs-

Vaentjen/ or a badge, signet,
signael.

Page 8:

Leave, oozlof/ verlof.

Creature, Creatuer.

Reason, reden/ redelijk
verstantot/ vernuft.

Speak, spzeken.

Heaven, Hemel.

Feel, gevoelen.

Seize, aen slaen/ bevang-
gen/ to seize upon, de hand
aen slaen/aenbeerden/met
de handt grijpen.

Receive, ontfangen.

Weight, gewicht.

Prey, een yzop / roof.

Valley, een Dal.

People, Volk.

Leopard, basart / ge-
wag/ angst/ vreesse.

Ieuce, sap/ natuerlike
vochtigheid.

Rheume, snot/katharre/
loop van vochtigheid uit
de Nersenen.

Brew, brouwen.

Few, weinig.

Hewe, houtwen.

Iew, een Bode.

New, nieuw.

Field, een velt/ acker.

Yield, op-geven / uit-les-
veren/ toe-stemmen.

Shield, schilt.

Friend, vrient.

Broad, breed.

boat,

Boat, een boot/ schuit.
 Cloath, Laken.
 Goale, einde van een loop.
 Good, goedt.
 Food, voedsel/ eetwaren.
 Moon, de Maan.
 Stool, een bank / setel
 A jointstool, een hiekkante langwerpige setel.
 Ounce, een ounce gewicht
 Gourd, een wonderboom / kaulwoorde / kaulwoorde.
 Mount, een berg / een uit-kijkende berg in der Zee.
 To mount up, op-klimmen/ opstijgen.
 Touch, aen-raken.
 Cow, een koe.
 Sow, een seuge.
 Choise, uit-gelesen/keur
 Oil, Olie.
 Spoil, bederven / roof goedt.
 Voide, ledig/ pbel.
 Destroy, verdelgen/verwoesten / vernielen / uitroepen.
 Boy, jongen.
 Ioy, vzeugde.
 Imploy, gebruiken/ in't werk stellen.
 Due, dat een toe-komt/ my due, mijn recht / mijn gerechtigheid / dat mijn toe-komt / his due, 't gene

hem toe-komt.
 Enſue, volgen.
 Enſuing words, volgende woorden.
 Purſue, vervolgen/ na volgen.
 True, ware. Truth, waarheid.
 Fruit, vrucht/ ooft.
 Fruitfull, vruchtbaar.
 Buy, koopen.
 Build, timmeren. a houſe wright, a ſhip-wright, een huus/een ſcheeps timmerman.
 Conduit, een water-leiding/ water-gelep.
 Guile, bedrog.
 Suite, bede/ een request/ verſoek/ ook een pak / als a ſuite of cloths, een pak kleeven.
 Beauty, ſchoonheit/ blank en klaer van aengeſicht.
 Crime, ſchuld/ miſſlag/ miſgreep.
 Eaſe, gemak.
 Glaſe, te berglaſen.
 Guiſe, manier / een geſtalte/ gedaente.
 Diſguiſe, dek-mantel/ mom-kleederen/ momme/ mom-aenſicht / een geveinſt gelaet/ een huichelgelaet.
 Noſe, Neus.
 Pleaſe, behagen.
 Praise, lof/ loben.
 Twelve, twaelf.

Whoſe,

Whose, wiens.
 Cheese, Kaes.
 Chuse, uitlezen/uit-keu-
 ren/uit-sonderen.
 Excuse, verschonnen /
 ontschuldigen.
 Lose, berisfen.
 Loose, los/ontlossen.
 Muse, overwegen / be-
 sinnen.
 To muse, deliberate, be-
 raedtflaen.
 Squeeze, squise, douwen /
 perffen/ pzingen.
 Use, gewoonte/gebzuik.
 Life, leven.
 Give, geben.
 Lives, leven.
 A life, een leven.
 Have, hebben.
 Gave, gaf.
 Move, roeren / bevoe-
 ren / verroeren/ bewegen/
 weg-doen/aen-raden/ver-
 werken.
 Slave, slaef.
 Heave, heffen / werpen.
 Grave, graf/ bedaegt.
 Wife, Wives, Wijs/wijs-
 ven/een gehoude Vrouw.

Pagie 9.

Goede/ good.
 Moede/ weary, tyred.
 Bzome/ honest.
 Sone/ a Son.
 Dag/ a day.

Dagelyk/ dayly.
 Naem/ name/ a name.
 Haer/ hatred.
 Deed/ dede/ did.
 Mat/ faint.
 Maate/ a measure.
 Moed/ the mind, spirit,
 the quick & lively vertue,
 or power of the mind, the
 affection, courage, confi-
 dence, and trust.
 Moedloos / pusillam-
 nious, faint-hearted, with-
 out courage.
 Kussen/to kisse: een kuss-
 se / a Cushion. een oozkuss-
 sen/ a Pillow.
 Sinne / the mind, con-
 ception, a sentence, or opi-
 nion of the mind, the sence.
 Vijf sinnen/ the five sen-
 ces: (or senses.)
 Wiffelijck/ wisely.
 Geschendt / from schens-
 den, to violate, te schande
 maken/ to bring one to
 shame, to vituperate, to dis-
 honour, to defame, to stain
 ones honesty and credit,
 to corrupt & marre, schens-
 den/ i. e. ter schande brens-
 gen margden/ of vrou-
 wen/ to deflower, or ravish,
 to dishonour Virgins, or
 Women.
 Gedmaelt / strayed, err'd
 from the right way, to wan-
 der from the way, bes-
 schaemt / ashamed, eise-
 schew

schen / to aske, require, demand.

Landsfe/ Landish.

Gemeente/ Congregation.

Hoorden/ heard:

Neusten / to look upon, to behold, to view, to see, to respect, or regard.

Gerbaer/ honest.

Buerman/ Neighbour.

Gerethtigheidt / righteousness.

Ik en sal / I shall or I will not.

Page 10.

That, dat.

Thank, danken/ bedanken.

Thaw, dopen/ uit-dopen.

Thack, thatch, een huis met riet ofte stroo bedekken.

Thatched Houses, Huizen met stroo ofte riet bekleet.

The thatch, 't dak ofte dekfel van den huise van stroo gemaekt.

Thee, u.

Theef, dief.

Then, dan/ als dan:

Thence, van daer.

There, daer/ aldaer.

Thick, dik.

Think, denken/ overleggen in eens gemoet.

This, een dpe.

Thimble, binger-hoedt.

This, dit/ dese.

Third, derde.

Thou, du/ gy.

Though, al is 't, though it be so, schoon het soo zy.

Thousand, duisendt.

Those, die gene.

Thorn, doorne.

Throne, troon.

Throng, gedrang.

Thraldome, slavernye.

Thred, thrid, garē/dzaet.

Three, drie.

Threch, dozzschen.

Thrift, soberheidt/rede-lykheidt / ende mateljkheidt in syn vertier / ofte dooz-bzeng.

Thrift, een die soberlyk / en spaertlyk leeft / een sijnig man.

Thrive, rijk worden in syn doen / ende ernering / welbaren / groepen / sterck ende frisch zyn. He is a thriving man, hy is een doozspoedig man.

Throat, gozzel / ofte keel / de strote.

Thrush.

Thrum, thrums, bloeken

Thrust, steken / dzingen / pzaugen / stooren.

Thunder, donder.

Thumb, duim.

Thump, met den buist slaen / kloppen / geschal maken.

Athump,

A thump, or bounce, een sterk ende haestig geluit / ofte geschal van eenig ding. To thump at the door with his heeles, met sijn hielen de deur aenstooten / thwart, tegenspreken ofte seggen / weder-spreken / weder-streben.

Twhite, or whittle, afsnijden / een deel of stuk van eenig ding afhouden.

Thwit, verwijten.

Thy, dijn / uw'.

What, wat.

Whale, Walvis.

Whauleyd, graeuwoog.

When, wanneer.

Wheal, welk, push or pimple, een bladertjen / een breeft puistjen / builtjen.

Wheat, Tarw.

Wheel, Wiel / een Rad.

Whelp, een seer klein Hondjen / een jongen Hond / ofte het jong van eenig wild gebierte: als / a Lions whelp, a Beers whelp, a Leopards whelp.

Wherft, wharle, or wherle, een woedel / een spin-woedel.

Whence, van waer.

Wherry, een schuit / een beer-schuit / roep-schuit.

Whet, te wetten / scherpen.

A Whet-stone, een wersteen.

Whet the knives, wet de messen.

Which, welke.

While, dewyl.

Whine, weenen / krijten / krijten of e kermen gelijk de kleinste kinderen / weenende gebaer maken.

Whip, een swiepe / ook geesselen.

A whip-saw, een sage om berden te sagen.

A whirl-wind, een dzapeude storm-windt.

To whisper, murmulen / binnens mondts murren / mummelen / een in de oore toe sussteren.

Whistle, fluit / fleuiten.

White, wit.

Who, wie.

Whole, gantsch / geheel.

Wholesome, gesont / heilsaem.

Wholesomness, gesondheid / heilsaemheid.

Whore, hoere.

Whom, wien.

Whose, wiens.

Why, waerom / om wat oorzak.

Whurle, hurle, om-slingeren. To wurl a stone, een steen goopen / ofte om en om slingeren.

Page 12:

Lew'd. vol van alle
schelmerpen / ende rabau-
werpen.

Pure. suiver / rein / onbe-
blekt.

Clean, schoon / net / son-
der blek.

Page 14:

A fowl, een vogel.

A beast, een dier / een
beest.

A fish, een vis.

A tree, een boom.

An Oxe, een Ofsse.

An asse, een Esel.

Light. Licht.

Darkeness, duisterheid.
duisternisse.

The Wise, den Wyssen.

The Learned, den Ge-
leerden.

The strong, den stercken.

The black, den swarten.

A Law, een Wet / een
keure.

Pagie 15.

Het Veld / the Field,

Het Hof / the Court, a
Princes Pallace : likewise a
garden; Lust-hof / Paradise;
Kruyd-Hof / a garden of
herbs; Bloem-Hof / a gar-
den of flowers,

Het dier / a living creature,
an Animal.

Page 16.

Los, verlieg.

Witness, Getuigen's.

Crosse, kruis,

Dish, disch / een schotel /
ofte een komme.

Box, doos / or palm.

A box-tree, een palm-
boom.

Fish, Vis / visch.

Image, beeldt.

Place, plaats.

Pledge, pandt.

Badge, teiken / libzen,

Grace, genade / gunst / be-
balligheid.

Patch, lap. A patch that
is set on a shoe, een lap
die aen een schoen gelapt
is. A garment full of pat-
ches, een kleedt vol lapa-
pen.

Bag, een sak.

Barre, berzet / uitsonde-
ring / beletsel / tegen-stand /
hinder / hinder pael / scheis-
boom / draep-boom.

An Yron barre, or bolt,
een yseren hout / ofte
geerde die men dwers te-
gen de deuren ende venste-
ren stelt.

Bee, Bie.

Bell, klok.

Bone, bones, been / been-
deren.

deren. But, been / beenen /
 f. e. a leg, legges.
 Bough, een tak van een
 boom.
 Dram, het achtste deel
 van een ounce.
 Dream, droom.
 Father, Vader.
 Fee, vergelding / loon /
 besoldiging / betaling.
 Fly, Vlieg.
 Gun, een geschut.
 Game, spel.
 A game at Cardes, een
 Croef-spel
 Lee, dzoesem.
 Lees of Wine, of Oil,
 dzoesem van Wijn / van
 Olie.
 Ram, een Ram / weer
 of weder / weren-bleesch /
 i. e. Hamelen-bleeg / Rams-
 flesch.
 Rod, roede.
 Robe, gewaedt / kleedt.
 Clog, een blok.
 A clog about a Dogs
 neck, een blok ofte kluts
 om eenen Honts hals.
 Shoe, Schoen.
 Toe, een tee. Toes, tee-
 nen.
 Tree, boom.
 Key, sleutel.
 Beef, rundt bleesch.
 Brother, Broeder.
 Child, kindt.
 Calf, kalf.
 Cow, koe.

Foot, voet.
 Knife, mes.
 Life, leven.
 Goose, Gans. A gos-
 ling, een jong Gansjen.
 Loaf, broodt.
 Wolf, Wolf.
 Mouse, Muus.
 Sheaf, buffel / of bundel
 van alle dingen / die t'sa-
 men gebonden zijn.
 A sheaf of corn, een
 buffel korens.
 Shelf, een plank daer
 men schotelen en plates
 len op set / pot-bank.
 Tooth, tant.
 Thief, dief.

Pagie 17.

Band / a bond, string or
 thong, an obligation.
 Boom / a tree.
 Dwael / dwel / any
 thing that serveth to wipe,
 or to make clean with, a
 shoe-clout, dish-clout, a map
 Dwaile / a towel.
 Dier / an Animal, a li-
 ving creature.
 Blecht / blechte van
 hair / a tuft or lock of hair
 curled, a bush of hair cris-
 ped, curled, or broidred.
 Beer / a trench made to
 defend an Army, a bulwark,
 a rainme.
 Zaeg / a sawe.

Pas / passe / Commodity, opportunity, fitness, fit time, or season, a convenient commodious, or fit place: proportion, symmetry; agreeableness, or an agreeing of one thing with another.

Elk deel ofte lidt op sijn pas / every part, or member in it's due proportion, in respect of the whole.

Pas geben / to have a fit place, time, occasion, or opportunity for to act in, to have ydeltime, to have an opportunity, to be idle unbusied, a vacancy, a vacant time.

Te pas komen / het sal wel te pas komen / it will be useful, serviceable, it will be of use, it will serve the turn, it will be fit or good for somewhat.

Recht te pas komen / to come in the fittest season, opportunity, or time, in its right season.

Qualijk te pas komen / not fit and serviceable, not to come in its fit season, or hardly to be fit for any use, hardly fit for any thing.

Wel van pas gedaen / done justly, sufficiently well, very well, reasonably well.

Te pas brengen / to be even with another, to give

or render an other like for like, to make a man an amends, to reward him, to do him the like good turn.

Ik sal het wel te pas brengen / to settle and finish a business, to do, and act.

Te pas zijn / to be in health.

Wel te pas zijn / to be in very good health, to be sound of body, to be in right good health.

Passelijk zijn / to be in indifferent health.

Qualijk te pas / not well, sick, ill, unhealthy, ill at ease.

Onpasse / unseasonable time, unconvenient season.

't Onpasse komen / to come at an unconvenient time.

Onpassen / not to agree well, to disagree.

By hebt daer pas geweest / just now you were there.

By komt maer pas te School / &c. you come but now to School.

't Is maer pas elf ueren / it is but eleven a Clock.

Ik heb dat pas gedaen / I have just done it, or done it even now.

Maet /

Maet / a fellow, a Companion, een **Medemaet**.

Kock / a Cook.

Keucken / a Kitchen.

Keren / a Chain.

Kroof / a prey, spoile.

Schof / a port Cullis, a stop.

Bedrijf / action, exercise, office, bewindt/bediening/ a doing, amoving, or stirring to do a thing, an undertaking, endeavouring, attempting a going about to do.

Page 18.

Hole, **kouffen** / **boeken**.

Pease, **Erweten** / **ereweten** / **peasecods**, **peulen**.

Ability, **bequaemheid** / **wel-boegentheit** / **geschiktheid** / **gaewadadigheid** / **behendigheit**.

Agility, **snelheid** / **gezwintheit** / **rasheit** / **fluxheid**.

Chastity, **kuisheit**.

Honesty, **eerbaerheit** / **eerlijkheit**.

Modesty, **sedigheit**.

Purity, **suiwerheit** / **reinigheit**.

Malignity, **boogaerdigheit**.

Sanctity, **heiligheit**.

Subrility, **loosheit** / **snedigheit** / **scharpsinnigheit** / **spitsinnigheit**.

Necessity, **noodsakelijcheit** / **nootwendigheit** / **noodelijkheit**.

Abomination, **verfoeping** / **grouwel** / **afschrieking** / **verbloeking**.

Benediction / **segen** / **segening**.

Benefaction, **welvaerd** / **goet daedt** / **verbetering**.

Complexion, **aert** / **gestaltheit**.

Complection, **om-togt** / **om-helsing** / **behelsing** / **om-banging**.

Contemplation, **overpeinsing** / **bespiegeling** / **beschouwing**.

Meditation, **bemiddeling**.

Moderation, **matiging**.

Sanctification, **heiligmaking**.

Signification, **beteiking** / **beduiding**.

Gracious, **goedt-gunstig** / **lieftallig** / **genadig**.

Dangerous, **gevaerlijk**.

Heinious, or **heineous**, or **hateful**, **hatelijk**.

Malitious, **quaedtwillig** / **boos-aerdig**.

Envious, **nijdig** / **wan-gunstig**.

Partimonious, **karig** / **suinig** / **waersaem**.

Tedious, verdrietig.
Voluptious, dartelig/
wel-lustig.

Read, not-a-bell, niet een
klok.

Noteable, or notable,
merklijk/aen-sienlijk.

Page 19.

Recht/right, just.

Wortel/a roote.

Dul/mad, out of ones
wits, or senses, sot, a foole,
an Idiot.

Tas/tasch/a purse, a
bag for money, a budget.

Trap/a staire.

De trappen op-gaen/
to go up the staires.

Geluk/fortune, chance
hap.

Genoeglijk/or genoug-
lijk/pleasant, delightful
merry, Iocund, recreative.

Gestadiglijk/constant-
ly.

Minnelijk/lovely, friend-
ly.

Plank/aboard.

Rank/a vinebranch.

Diendelijk/kinde, kin-
dely, friendly.

Page 20.

Honest, eerlijk/eerbaer/
broom.

Great, groot.

Rich, rijk/volk-rijk. Po-

pulus. Hoop-rijk/Copious
in Merchandize, in trad.

Able, hermeugende/
machtig/sterk.

Fit, bequaem/behens-
dig.

Page 21.

Dak/therooofe of a house
Dal/a Valley.

Gat/an hole. sluis-gat/
a starting hole.

Gebet/Prayer.

Graf/a grave.

Hemdt/a shirt.

Hout/a cave, or denne,
any hollow place, a Cottage,
a hogstey.

Sog/Soeg/a sow, a
sow pigge.

Lidt/a member, a joint.

Padt/a Path-way.

Slot/a lock.

Spiz/a speet.

Smit/a smith.

Stot/a float.

Dat/a vessel, a barrel, a
fat.

Weg/a way, high-way.

Verdt/aboard, a plank.

Ey/an egg.

Gemoedt/the affection
of the mind, the passion,
state, or the natural disposi-
tion of the mind.

Liedt/a Song.

Loof/the leaf of a tree.

Radt/a wheel, or a Cart-
wheel.

Ita

Stabaut / a knave, a raskel,
a villane, a dishonest man,
a vicious, wicked, ungracious
fellow, a lewd, unclean ri-
baldry Person.

Rindt / rindt / an Oxe,
or Cow.

Mait / a wench, a hand-
maid, a maid servant.

Page 22.

Fair, schoon / blank.

High, hoog / verheben.

Large, wijdt / breedt /
lang / seet groot / een mildt
ende liberael (mensch)
groot / van grooter wijt-
ten.

Merciful, barmhertig.

Old, oudt.

Sinnful, sondig.

Strong, sterk.

Sweet, soet.

Poor, arm.

Poverty, armoede.

Swift, geswindt, snel.

Weak, flap / onmach-
tig.

Ill, qualijk / quaedt / on-
gesondt / niet wel.

Ill at ease, siek / qualijk te
pas.

Ill fortune, qua fortune.

Many, vele te samen.

Much, veel.

I have much to do, Ik
heb veel te doen.

There were many kild,

daer warender vele om-
gebracht.

Page 24.

Of naught, snood / slecht /
van kleine waerde / dat
niet en deugt / ondeu-
gendt.

Nigh, na by / dicht by.

Inner, or more within,
binnenste / dat meer in-
waerds is.

Former, eerste / vooz-
gaende.

Formertimes, de vozi-
ge / ofte voozgaende tij-
den.

Hinder, achterste / ofte
leste.

Nether, onderste.

Outer, utter, uiterste.

Upper, opperste.

Under, onder / nedet /
minder.

White, wit.

Black, swart.

Red, roodt.

Child, kindt / een sonig-
ken.

Childish, kinds / kinder-
achtig.

Cow, koe.

Cowish, koeachtig.

Boar, bore, swijn / een
wilt swijn.

Boarish, wilt swijnach-
tig.

Pagie 25.

Rijk / Rich.

Fel / fierce, fell, cruel
in countenance, and mena-
cing, terrible, rough, hai-
nous, savage, horrible, stout
without pity and bowels,
unmerciful.

Verftandig / underftand-
ing, wife, prudent, Intelli-
gent, confiderate, ingenious,
infighted, quick-fighted,
quick-witted.

Bequaem / fit, conve-
nient opportune, commo-
dious, agreeable, meet, suf-
ficient.

Machtig / mighty.

Rechtbeerdig / righteous,
juft.

Snel / swift.

Swaer / heavy, difficult.

Page 26.

My own, mijn eigen.

Such on, sulken een.

Every one, pder een.

Page 32.

To be exempt, uitgefou-
bert te zijn.

Page 34.

The I. Conjugation.

To love, beminnen / lief-
hebben.

To banish, verbannen.

To beat, slaer / smijten.

To beguil, defraud, de-
ceive, bedriegen.

To boast, roemen / troat-
fen / bzaveren.

To vaunt, to bragg, ibid.

To bridle, toomen.

To brush, met een bozftel
begen / reinigen / onkees-
ren.

To delight, to please,
vermaken / verheugen / be-
lustigen / verfriffchen.

To maintain, handt-ha-
ben / beschermen / onder-
houden / op-boeden.

To support, onder-hou-
den / onder-ftutten / onder-
fteunen / onder-fchzagen /
bzagen / verbzagen / be-
krachtigen.

To allow, geben / booz-
houden / booz goet en aen-
genaem houden / verdedi-
gen / goedt achten.

To approve, to assent, me-
de-houden / toe stemmen /
aen-nemen / goedt kennen.

To moderate, matigen /
mibbelen.

To signify, be duiden /
beteikenen.

To strengthen, verster-
ken / krachtig maken.

To confirm, bebestigen /
gestadigen.

To shoot, fchieten, woꝝ-
pen / to shoot with a bow,
mufket,

musket, gun, &c. met een
 boog / bus / musquet / ge-
 schut schieten / &c.

To shiver, to quake for
 cold, or fear, beven van
 groutwel / groote vreesse /
 ende groutwel hebben / seer
 groutwelen / beven van
 koude of vreesse.

To yeild, op-geven /
 ober-laten.

The II. Conjugation.

To sweep, met besemen
 om-keeren / begen / va-
 gen.

To deal, handelen / bee-
 len / scheiden / uit-leveren.

To feel, voelen / gevoe-
 len.

To keep, bewaren / be-
 houden.

To heap, op-hoopen.

To meet, ontmoeten /
 tegen-komen / ontmoeten /
 te ontmoet komen.

To leave, verlaten / af-
 laten per wies te doen / la-
 ten / staen laten.

To leap, springen / to
 leap often, huppelen / hup-
 pen.

To sleep, slapen.

To strip, stroopen / uit-
 stroopen.

To gisse, pissen.

To creep, kruipen / op
 den buik voort slepen.

To weep, weenen /
 schrypen.

Page 35.

The I. Conjugation.

Wassen / to cram, to baite,
 to feed upon, to nourish, to
 feed fat, to feed.

Baren / to bear Chil-
 dren, to procreate, to bring
 forth.

Belgen / to take a thing
 heavily, to stomach it, to
 be angry, moved, or displeas-
 ed, to have a stomach, or
 eagers against one, to
 have indignation, to be in
 great anger, to be offended.

Beteren / to amend, to
 grow better.

Beter maken / to make
 better, to mend a thing.

Sich beteren / to be
 come trifty, to apply his
 mind to thriftiness, to a-
 mend his manners.

Bzoepen / bzoeden / bzu-
 den / to bro wd, to sit upon
 eggs, or to set over eggs, to
 hatch eggs.

Brouwen / to brew.

Cijferen / to Cypher, to
 cast an account, to number
 with figures.

Cirkelen / to make a Cir-
 cle, to Compass round, to
 turn round.

A s.

Cie,

Aieren / vereieren / to adorn, to beautify, **berfraeyen / ibidem.**

Dreigen / to menace, to threaten.

Droogen / to scituate, or make dry, to wipe dry, to dry up, to wither, to take away all moisture or juyce

Dubben / to doubt, to be half in doubt, to doubt somewhat.

Dwalen / dolen / to erre, to go astray.

Eeren / to honour, to worship, to have in esteem and reputation, and respect, and reverence.

Effenen / ebenen / to plain, to make plain, to make level, even, equal, to make smoth, or to polish.

Eigenen / to chalenge, to own a thing to clame.

Toe-eigenen / to appropriate, to apply.

Eggen / to harrow, or to break up Clods.

Erven / to Inherite, to accept or to receive the inheritance,

Falen / feilen / falieren / to fail, to disappoint.

Flaetwen / verflaetwē / to languish, to faint, to wax feeble, to decay of spirits, to debilitate, to flag in mind, to abate of courage, to be dejected of mind.

Grabbelen / to gather up with the hands, to take or snatch up desirously, earnestly, greedily.

Geenwen / to gape and gaspe for want, or lack of sleep.

Grindelen / to bolt, grindle, or bar the dores, or windows with the yron bolts.

Gumen / gonnen / to have good will, to favour, to Countenance, to wish it to one with favour, and out of respect. Hence.

Gunft / or gongste / favour, grace, benevolence.

Heugen / gheugen / to remember, to hold or keep in memory.

Verheugen / to rejoyce, to delight.

Jagen / to hunt, to make haste, to make speed, to go quickly, to dispatch, to make ready dispatch.

Verjagen / to drive away, to expel, to chase away, to put to flight.

Strupen / to drag or use a wheel-barrow, to carry in a wheel-barrow, to thrust forward in a barrow.

Wasteren / belasteren / verlasteren / to reproach, to blaspheme, or calumniate, to criminate, to charge one with guilt, to defame, to retract.

Man

Wangelen/ *bermange-*
len/ to change, to exchange.

Meerderen/ to augment,
to increase, to make more,
to make great, to enlarge.

Oeffenen/ to exercise.

Opdeelen / to iudg, to
give ones opinion, and iudg-
ment.

Peinsen / to muse, to
think, to overcast in ones
mind.

Pogen / to endeavour,
to labour, and go about a
thing or matter, to take in
hand, to attempt.

Quellen/ to vex, molest,
to trouble, and to urge, to
be vexatious, gravammi-
nous.

Quelen/ *quenen/* *quij-*
nen/ to languish, to groan.
to make lamentable noise,
to pine away.

Rooben/ to robbe, to
plunder, to take away by
force, to ravish. *ontrooben.*

Schreeuwen / to strike,
to cry out a loud.

Spijfen/ to feed, to nour-
ish.

Timmeren/ to build, to
make or frame a building.

Wademen/ to forhome.

Wandelen/ to walk, to
travel abroad, to expatiate,
or recreate ones self.

Zeggen/ to seah, &c.

Page 36:

The III. Conjugation:

To read, *lesen.*

To bleed, *bloeden.*

To breed, or to wax with
young, *swanger worden/*
genereren/ *kabbelen/* *broe-*
den.

To lead, *leiden/* *gelei-*
den.

To feed, *weiden/* *voe-*
den.

To spread, *verspreiden/*
op-spreiden/ *suzeiden.*

To speed, *gelucken/* *be-*
hallen/ *geballen.*

The IV. Conjugation.

To grind, *malen / in*
stukken *wrijven* *ofte* *ma-*
len.

To bind, *binden.*

To find, *binden.*

To wind, *binden.*

To wind in, *in een*
draepen *ofte* *winden / in-*
rollen.

To wind or fould about,
rondt-om *vouwen / om-*
winden.

To abide, *berdzagen.*

To abide, or tarry, *ber-*
blijven/ *berhouden/* *sitten.*

To abide, or endure to the
end, *volharden.*

To abide, or stay behind
for a time, *achter blijven*.

To arise, *op-ſtaen*.

To allure, *locken*: to toll
or intice, to allure, *aen-
locken/ aen-trecken*.

To bear, *dragen*.

To bear with, or to for-
bear, *berdragen*.

To begin, *beginnen*.

To blow, *blazen*.

To bite, *bijten*.

To bring, *brengen*.

To break, *breken*.

To buy, *koopen*.

To bid, *gebieden/ beve-
len*.

To bibbe, quaffe, or drink
often, *dikmaels/ of dik-
wijls drinken*.

To bend, *buigen*.

To cast, *werpen/ wer-
pen*.

To cath, *grijpen/ aen-
grijpen/ vangen*.

To cath and snacht, *aen-
beerden/ aen-tasten/ aen-
rauschen*.

Pagie 37:

De II. Vervoeging.

*Bzaken/ breken/ to
break*.

*Bzaken/ ober-geben/
to vomit, to spue, to break
fort violently in vomiting,
to par break,*

*Danken/ to thank, to
give thanks.*

*Doopen/ to dip, to bap-
tize, to plunge in, to over-
whelm.*

*Eiffchen/ to aske, to de-
mand.*

Heiffchen/ ibid.

*Fleuiten/ to whistle, and
by a Metaphor, or to lye, to
speak fainedly, to pisse.*

Gapen/ to gape.

*Hinken/ to halt, to hault,
to be lame, or feeble.*

*Hinkelen/ to leap, or skip
upon one's legg.*

Loeken/ to least.

*Maerſen/ to play at ten-
nis ball.*

Rooken/ to Cook.

*Strenken/ to weaken, to
discomfit, to make feeble,
to diminish the Authority
of.*

*Leffchen/ to quench, to
extinguish.*

*Loffen/ to lose, to deli-
ver, to make empty, to un-
burden.*

Maeten/ to measure.

*Naken/ to approach, to
draw nigh.*

Packen/ to pack.

*Quetsen/ to hurt, or
wound.*

*Rucken/ to snatch, or
pull with violence.*

*Scheppen/ to create, to
ſhape, to empty, to draw :*

as, water scheppen/ or water putten / to draw water, and aeffem scheppen / to breath, or to draw ones breath, locht scheppen / to take the aire, genoegte scheppen/ to take ones pleasure, to rape.

Slapen/ to sleep.

Tappen / to draw beer, or wine.

Diffchen/ to Fish.

Wasschen/ to wash.

Wreeken / to avenge, revenge.

Wenschen / to wish, or to desire,

Winken/ wenken / to wink with the eye, to connive.

Zeepen / to soap linnen, to annoit with soap.

Soppen/ to sop, to dip bread into sauce, or broth.

De III. Vervoeqing.

Achten / to account, to esteem.

Arbeiden/ to labour, to work.

Blinden/ to blind.

Bloeden/ to bleed.

Bulden / to indulge, to forbear, to bear with patience, to bear patiently.

Fruiten/ to bear fruit.

Groeten / to greet, to salute,

Haesten / to hasten, to make haste.

Kosten/ to cost.

Kortén/ to shorten,

Kleeden/ to cloath, to array.

Leiden/ to lead.

Lusten/ to desire, to please to long for, to lust,

Mijden / to shun, to avoide.

Moeden/ to invite,

Printen/ pzenten / drucken/ to Print.

Quistē/ to waste, consume, to spend wastefully.

Rechten / to go to Law, to make streight, to Level,

rechten / oerrechtén / to set in order, to prepare, to go about (a matter,)

rechten / recht doen / to do Justice, to administer Justice,

to exercise the Law.

Rusten / to rest, to be pleased, to acquiese, to sake repose.

Schatten/ to amerse, to impose tribute, to tax, to estimate, to rate.

Spotten/ to mock.

Sweeten/ to sweat.

Tasten / to groap, to handle gently, to touch

smothly, to deal, to feel to meddle with.

Vasten/ to fast.

Bluchten/ to flee.

Oerbluchten/ to escape.

Woesten/verwoesten/to
make desolate, to waste, to
destroy, to spoile, to lay
waste, to vex, or torment.

Wonden/to wound.

Zaden / zaepen / to sow
seed.

Zugten/to sigh.

In de IV. Vervoeging.

Bijten/to bite.

Bijhen/to manifest, to
appear.

Page 38.

To chide, to rebuke, be-
kijben / swaerlijk straffen/
blameren.

To chide, or brawl, kifs-
hen / rwsien / tuisig zijn
regens pemaat met woord-
den.

To clime, klimmen.

To cut, snijden.

To dip, doopen.

To do, doen / handelen /
maken / bedrijven / bet-
zingen.

To draw, trecken / wut-
ten / tappen / scheppen.

To drive, drijven.

To eat, eten.

To get, krijgen / verkrif-
gen.

To give, geven.

To glide, glijen / glijden /
slibberen.

To go, gaen.

To grow, groeuen.

To fly, vliegen.

To fall, vallen.

To fight, vechten.

To have, hebben.

To hide, verbergen / ver-
steken.

To hearken, luisteren /
toe-hooren.

To hit, raken / aen-ra-
ken / smiiten.

To hit against, dach, or
beat against, aen-stooten /
tegen-stooten.

To hold, houden.

To hurt, schaden / quets-
sen / wonden / quetsen met
woorden / beschadigen / on-
gelijk doen.

To joy, to rejoyce, ver-
blijden / verheugen / ver-
blyuden.

To know, kennen / we-
ten.

To knock, kloppen.

To keep, houden / bewa-
ren.

To leave, laten / verlaten /
na-laten.

To lead, leenen.

To leap, springen.

To lose, verliezen.

To listen, luisteren.

To loose, lossen / ontbin-
den.

To lurch, devour, or eat
greedily, hem onmatelijk
met spijs opvullen / ende
bes

beladen / hem te bersten
eten.

To lurtch, to cheat, be-
dziegen / met bedzog om-
gaen.

To lurke, to lye hid, schui-
len / verfteken.

To make, maken / doen /
bedrijven / bewerken.

To owe, schuldig zijn.

To put, stellen / doen.

To rend, scheuren.

To ride, rijden.

To ring, lupen / luiden /
klinken / weer-klank ge-
ven.

To rinse, spoelen / spue-
len.

Pagie 39:

Drijven / to drive, to
chafe.

Rijven / to brawle, to
scould, to chide.

Rijken / to see, to view.

Rijgen / to get, obtain.

Lijden / to suffer.

Rijgen / to make court-
sy.

Dzijsen / to commend, to
praise.

Rijzen / to rise, op-rij-
zen / to arise.

Schrijven / to write.

Beschrijven / to describe.

Smijten / to smite, to
beat.

Wijken / to withdraw, to
kun, to avoide.

Wijzen / to shew, bewijs-
sen / to prove, to make it
appear.

Wijten / verwijten / to
twit, to up-braide, to sling
in ones teeth.

Sijpen / to drop, to shed.

Sijpende oogen / i. e.
leeping eyes. Hence.

Sijp-nogig / bleer-ey'd.

Bak / backen / to bake.

Blaes / blafen / to blow.

Bederf / bederven / to
spoil, to corrupt, to de-
face.

Bid / bidden / to com-
mand, to bid mony. Hence.

Bied / bieden / to present,
to offer, to prefer.

Bedrieg / bedriegen / to
cheat, to deceive.

Breng / brengen / to
bring.

Breek / breken / to break.

Beveel / bevelē / to charge
to command, to recom-
mend, to commit, or com-
mend to an others trust,
and care.

Bid / bidden / to pray.

Bin / binden / to bind.

Begin / beginnen / to be-
gin.

Buig / buigen / to bend,
to buckle under.

Draag / dragen / to bear,
to carry.

Ding / dingen / to huck,
to beat the price for a

Com-

Commodity, to condition,
to dispute, or reason of a
thing.

Denk/de nken/ to think.

Doe / doen / to do, to
act.

Dwing / dwingen / to
compel, to constrain, to
force.

Drink / drinken / to
drink.

Dring / dringen / to
through.

Eet/ eten / to eat.

Genees / genezen / to
heal.

Geef/ geven/ to give.

Ga/ gaen/ to go.

Gly/ glijen/ to slide.

Glim/ glimmen/

Glimp/ glimpen/ } ‡

Gloe/ gloeden/

‡ To be on fire, to kindle, to
glow like a coal of fire.

Page 402

To rise, to arise, opstaen/
rijzen/ oprijzen.

To run, loopen.

To see, sien.

To set, stellen.

To sit, zitten.

To smite, slaen/ smijten.

To shoot, schieten.

To shine, bliiken/ schij-
nen.

To flea, slachten / doo-
ven/ om-brennen.

To spend, besteren.

To shut, sluiten.

To shake, schudden/ be-
ven.

To speak, spreken.

To hear, scheren.

To spring, springen.

To sticke, steken.

To stig, wet den Angel
steken/ stippen.

To sell, verkoopen.

To stand, staen/ bestaen.

To seek, zoeken.

To stride, gerde beenen.

To sit cross-leg'd, gerde
gaten/ gerde kopen.

To strike, smite, or rap,
smijten/ slaen.

To give one a rap on the
ear, pemaandt een oozbant
geven.

A cuffe, a boxe, or blow,
on the ear, een oozbandt.

To sing, singen

To slide, slijden.

To sink, sinken.

To spring, huppelen /
huppen/ springen.

To shrink, to pluck in,
in-krimpen/ weder in-
trecken.

To shrink for cold, or
for fear, verstijven / stijf
ende strange woorden van
koude (kouwe) ofte vrees
se.

To spin, spinnen.

To strive, or contend,
t'samen twisten / krachtee-
len/

ten/ pleit aen-leggen/ twi-
sten.

To send, senden.

To swim, swemmen.

To take, nemen/ ont fan-
gen.

To tear, scheuren/ ruc-
ken.

To tell, shew, or declare,
seggen/ spreken/ vertellen/
ofte vertrecken / boodt-
schappen/ verhalen.

To think, denken/ beden-
ken.

To throw, werpen.

To tread, treden.

To tread with (or under)
feet, bertreden:

To wear, or waste, slij-
ten/ verslijten.

To wear, or waste away,
af-nemen/ kleinder of ma-
gerder worden.

To win, winnen / ber-
winnen/ verkrijgen/ gewin-
doen.

To wink, met de oogen
blikken.

To work, werken / ar-
beiden.

Pagie 41.

Geniet/ genieten/ to en-
joy. genutten/ nutten/ to
use, to take delight in.

Giet/ gieten/ to powre.

Houde/ houden/ to hold.

Houw/ houtwen/ to hew,
to cut.

In stukken houtwen/ to
hew, or cut in pieces.

Houtwen/ huylikken / to
Wed, to Marry.

Hebbe/ hebben / to have.

Heet / heten / noemen /
to name, to call.

Heeten/ heet maken / to
make hot.

Heten/ hieten / gebie-
den/ to bid, to command.

Heten/ geheten worden/
to be called, to be named.

Help helpen to help.

Hang/ hangen/ to hang.
to depend.

Op-hangen / to suspend,
and to hang up.

Men-hangen sijn gelde /
to lay out his mony, to ex-
pend.

Kan/ kunnen/ to can, to
be able.

Koom/ komen/ to come.

Kies/ kiezen/ to elect, to
chuse, choose.

Koop/ koopen/ to buy.

Kruip / kruipen / to
creep,

Klink / klinken / to ring,
to make a sound.

Klim/ klimmen/ to clime

Op-klimmen/ to go up,
to ascend.

Krimp / krimpen /
to shrink in, to contract, to
wax lesse.

Lach/ lachen/ to laugh.

Loop/ loopen/ to run.

Laet

Laet / laten / to let , to suffer.

Leeg / lezen / to reach.

Lig / leg / leggen / to lay, to lay down.

Lieg / liegen / to lye, to witness an untruth.

Mag / mogen / to may, to be able.

Neem / nemen / to take, to receive.

Onnemen / to steal ; to filch , to take away , to deprive, to take from.

Roepe / roepen / roepen / to call, to cry aloud.

Ruik / riek / ruiken / riken / to smell, to sent.

Streek / steken / to prick, to thrust in, to put into.

Sla / slaen / to strike, to smite, to beat.

Sta / staen / to stand, to subsist.

Schelde / schelden / to rail at, to upraide, to revile, to scould, to chide, to blame.

Scheer / scheren / to sheare to poll, or Clip.

Schep / scheppen / to create, to make.

Stoot / stootē / to thrust.

Den-stooten / to dash against.

Scheide / scheiden / to separate, to sever.

Schiet / schietē / to shoot.

Snuut / snuiten / to snuffe.

or to make the nose clean.

Slaep / slapen / to sleep

Sluit / sluiten / to shut.

Schuif / schuiven / to shove, to shifte, to remove out of the place.

Schuyft de Gordijnen / draw the Curtains, remove the Curtains.

Page 43.

To wring, wringen.

To write, schrijven.

Pagie 43.

Sterf / sterben / to dye.

Smelt / smelten / to melt.

Steel / stelen / to steal, to thieve, to filch.

Strink / striken / to sink.

Swelg / swelgen / to swallow down

Stuif / stuiven / to raise dust, to be in a dust and fume to dissolve into dust. to be sprinkle powder, or dust.

Swel / swellen / to swell.

Swem / zwemmen / to swim.

Sprek / spreken / to speak.

Sweer / sweren / to swear.

Spring / springen / to leap, or spring.

Spin / spinnen / to spin.

Trek trecken / to draw, to pull, or hale.

Der

Vergete / vergeten / to forget, to lay up in oblivion.

Vaer / varen / to sail, to go by water, to fare.

Vang / vangen / to take, to catch Hence.

Gebangen-huis / a Prison, a Jail.

Vecht / vechten / to fight.

Val / vallen / to fall.

Vliede / vlieden / to flee, to fly away, to turn back, to shun, to retire, to fly back.

Ontvlieden / to escape, to be by flight.

Vlieg / vliegen / to fly.

Verflindt / verflinden / to devour.

Verflonsen / to waste, and spend shamefully, filthily, and dishonestly.

Vries / vriesen / to freeze.

Verlies / verliesen / to lose.

Vindt / vinden / to find.

Weet weten / to know.

Wassche / wasschen / to wash.

Was / wassen / to wash, to grow.

Wers / werben / to get, to purchase, obtain, to win, to get advantage or profit, to make gain.

Werp / werpen / to throw to cast, to sling.

Wring / wringen / to wring.

Werk werken / to work, to labour.

Win winnen / to gain.

Weef / weven / to weave.

Wint / winden / to wind.

Weet weten / to know.

Wort / worde / worden / to be.

Zie / zien / to see, to behold.

Zit / zitten / to sit.

Zendt / zenden / to send.

Pagie 45:

Zing / zingen / to sing.

Zink / zinken / to sink.

Zegge / zeggen / to say, to tell.

Ziede / zieden / to seeth.

Zoek / zoeken / to seek.

Zuig / zuigen / to suck.

Zuip / zuipen / to sup up, to gussle, to sowpe, to slurp.

F I N I S:

TOT ROTTERDAM,

---

edzukt by Bastiaen Wagens, Boek-ber-
kooper / wonende op't Steiger.

ANNO 1677.

